



Midtre Nordland
nasjonalparkstyre

Møteinnkalling

Utvalg:	Midtre Nordland nasjonalparkstyre
Møtested:	, Storjord, Saltdal
Dato:	20.09.2022
Tidspunkt:	09:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

..

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 40/2022	Godkjenning av innkalling / protokoll		
ST 41/2022	Delegerte saker		
DS 35/2022	Rago nasjonalpark - Dispensasjon for bruk av helikopter - Fauske og Sørfold jeger- og fiskeforening		2012/162
DS 36/2022	Sjunkhatten nasjonalpark - svar på søknad om motorisert ferdsel - Kjell-Arne Carlsen		2013/382
DS 37/2022	Svar på søknad - bruk av drone - Sjunkhatten nasjonalpark - Indre Salten Energi		2016/4531
DS 38/2022	Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark - Søknad om bruk av helikopter for kartlegging av kulturminner - Knut og Toril Sivertsen		2019/148
ST 42/2022	Referatsaker		
RS 9/2022	Junkerdalsura naturreservat - Utsiktspunkt - orientering - 2022		2019/2001
RS 10/2022	Midtre Nordland nasjonalparkstyre - Rapport fra studietur til Laponia 2022		2022/5619
ST 43/2022	Midtre Nordland nasjonalparkstyre - Sammenlikning av norsk og svensk besøksforvaltning i verneområder		2022/5619
ST 44/2022	Junkerdal nasjonalpark - Besøksstrategi - Endelig godkjenning		2017/1256
ST 45/2022	Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark - Utkast til besøksstrategi før faglig gjennomgang i Miljødirektoratet		2019/3977
ST 46/2022	Midtre Nordland nasjonalparkstyre - Innfallsportprosjekt 2022 og videre		2022/3867
ST 47/2022	Junkerdal nasjonalpark - flytting av kalvmerkingsgjerde fra omsøkt plassering - Balvatn reinbeitedistrikt		2020/3721
ST 48/2022	Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark - Søknad om oppsetting av gjeterhytte ved Nordre Bjøllåvatnet- Per Thomas Kuhmunen		2022/3939
ST 49/2022	Junkerdal nasjonalpark - Søknad om bygging av båtoppsett ved Rosna - Sulitjelma jeger- og fiskeforening		2016/2462

ST 50/2022	Junkerdal nasjonalpark - søknad om nye vinduer hytte Salbergvatnet - Ronny Ingvaldsen	2019/642
ST 51/2022	Gåsvatnan landskapsvernområde - Søknad om transport med ATV langs kjørespor til Jarbrufjell - Terje Berg	2012/1717
ST 52/2022	Eventuelt	

ST 40/2022 Godkjenning av innkalling / protokoll
ST 41/2022 Delegerte saker
DS 35/2022 Rago nasjonalpark - Dispensasjon for bruk av helikopter - Fauske og Sørfold jeger- og fiskeforening
DS 36/2022 Sjunkhatten nasjonalpark - svar på søknad om motorisert ferdsel - Kjell-Arne Carlsen
DS 37/2022 Svar på søknad - bruk av drone - Sjunkhatten nasjonalpark - Indre Salten Energi
DS 38/2022 Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark - Søknad om bruk av helikopter for kartlegging av kulturminner - Knut og Toril Sivertsen
ST 42/2022 Referatsaker



Midtre Nordland nasjonalparkstyre - Rapport fra studietur til Laponia 2022

Sammendrag

Midtre Nordland nasjonalparkstyre gjorde i begynnelsen av juni 2022 en studie- og arbeidstur til Laponiatjuottjudus og Länsstyrelsen i Norrbotten, som forvalter flere av nasjonalparkene på svensk side grensen til MNPS områder. Det er et sammenhengende nett av vern fra Nordfjorden i de vestligste delene av Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark til Muddus nationalpark og (nesten) til Gällivare og Kiruna byer i øst. Det var uttalt et ønske å diskutere både felles utfordringer i områdesforvaltningen og mulige fremtidige prosjekter. I forkant av reisen fikk styret mulighet å lese seg opp på svensk verneområdesforvaltning og saksbehandling. En hel dag ble brukt til å diskutere felles utfordringer med Laponiatjuottjudus, Länsstyrelsen og Jokkmokk kommune, samt til å se på hvordan den svenske forvaltningen arbeider med naturveiledning og tilrettelegging til besøkere. Dagen etter besøktes en bedrift som spesialiserte seg på småskala lokale matopplevelser, samt Åtte fjell og samemuseum. En kommentar fra mange deltakere var at det er uventet stor forskjell i forskrifter og besøksforvaltning mellom norske og svenske nasjonalparker. Blant forslag på prosjekter som ble diskutert og som kan være interessant å gå videre med finnes:

- Felles kartlegging av samiske kulturminner, særdeles i pitesamisk område.
- Samarbeid for å gjøre det enklere å få oversatt informasjonsmateriale, ikke minst til pitesamisk.
- Felles besøksforvaltning, bland annet med informasjon om regelverk i verneområder «på andre siden grensen».



ADeltakere

Rune Berg
Marlen Rendall Berg
Audgar Carlsen
Sten Robert Hansen
Kenneth Norum
Tor-Anton Andersen
Elin Telnes
Anita Sollie
Per Ole Oskal
Inga-Lill Sundset
Sara Elisabeth Pavall
Lars Filip Paulsen
Johan Rova
Inge Ingvaldsen
Laila Ingvaldsen

Saltdal kommune
Fauske kommune
Beiarn kommune
Sørfold kommune
Gildeskål kommune
Meløy kommune
Rødøy kommune
Rana kommune
Sametinget
Sametinget
Sametinget
Sametinget
Nasjonalparkforvalter MNNPS
Nasjonalparkforvalter MNNPS
Besøkssenter NNPS

Formål med studieturen

Formålet med reisen var å bli kjent med de viktigste aktørene i forvaltningen av verneområdene på svensk side: Lapponiatjuottjudus og Länsstyrelsen i Norrbotten, samt naturum Laponia. Det var fra alle sider på forkant uttalt et ønske å diskutere felles utfordringer i områdesforvaltningen, høre litt om interesse for f.eks. felles (Interreg)prosjekter, et allment erfaringsutbytte og mulighet å inspirere/lære av hverandre.

Program

I forkant til reisen

Alle fikk tilsendt vedtekter og eksempler på styresaker som er behandlet i Laponia-styret og av Länsstyrelsen.

Onsdag 8. juni

Buss fra NNPS Storjord til Stora Sjöfallet.

I bussen var det quiz om forskjell og likheter mellom svensk og norsk verneområdesforvaltning, blant annet når det gjelder lovverk, saksbehandling, rovdyrforvaltning, reindrift, allemannsrett, motorferdsel, jakt og fiske, hytter, grunneierskap i og utenfor verneområder. **Elin Telnes** (Rødøy kommune) ble vinner i quizen.

Torsdag 9. juni



Presentasjon av Laponiatjuottjudus, Länsstyrelsen og MNPS: De forskjellige organisasjonenes rolle i verneområdesforvaltningen. Vedtekter, formål, arbeidsoppgaver, organisasjon, verneområder, budsjett, m.m.

Jokkmokk kommune

Karin Vannar fra Jokkmokk kommune fortalte om den samiske historikken i Stora Sjöfallet-området. Hun fortalte også en del om hvor folk har bodd og hvordan vannkraftutbyggingen i området har påvirket bygden.

Laponia

Åsa Nordin-Jonsson og Anders Sandström presenterte Laponiatjuottjudus. Verdensarven Laponia ble etablert i 1996. Foreningen Laponiatjuottjudus har hatt den praktiske forvaltningen over verdensarven, inkludert de statlige verneområdene som ligger i området, siden 2012. I styret til Laponiatjuottjudus sitter åtte reinbeitedistrikter: Baste čearru, Sirges, Tuorpon, Unna tjerusj, Jåhkågaska tjiellde, Gällivare skogssameby, Luokta-Mávas, Slakka og Udtja, samt

Jokkmokk og Gällivare kommune, Länsstyrelsen i Norrbottens län og Naturvårdsverket. Også Kungsleden med flere statlig forvaltede leder i området er forvaltet av Laponiatjuottjudus. Saksbehandling av f.eks. dispensasjoner og tillatelser er fortsatt hos Länsstyrelsen i Norrbotten, ettersom det er en myndighetsoppgave.

Samtlige vedtak i Laponiatjuottjudus blir tatt i konsensus. Det har ifølge Åsa fordelen at sekretariatet unngår å bli mål for «lobbyisme» fra enkelte styremedlemmer.

En uttalt viktig arbeidsmetode i forvaltningen av Laponia er «kaffedrikking med lokalbefolkningen».

Det er svær mangel på kulturhistorisk dokumentasjon i Laponia-området. Ettersom den samiske kulturen har gått «på tvers» med dagens landegrenser kom et spørsmål om kulturhistorisk kartlegging (særsilt av samiske kulturspor) kunne være av interesse for et felles prosjekt.

Laponiatjuottjudus har to personell ansatt for praktisk arbeid ute på fjellet.

Naturum Laponia (besøkssenteret) er en del i Laponiatjuottjudus og har særskilt personell ansatt for informasjon og formidling.

Länsstyrelsen

Erik Granerot og Britta Wännström fra Länsstyrelsen i Norrbotten fortalte om Länsstyrelsens rolle i forvaltningen av Laponia. Länsstyrelsen behandler søknader om bland annet dispensasjoner fra verneforskriftene og har hand om rovdyrforvaltning.

Ved saksbehandling sendes sakene på høring eller samråd til samebyene (reinbeitedistriktene). Det bruker da være 8 ukers høringsfrist.

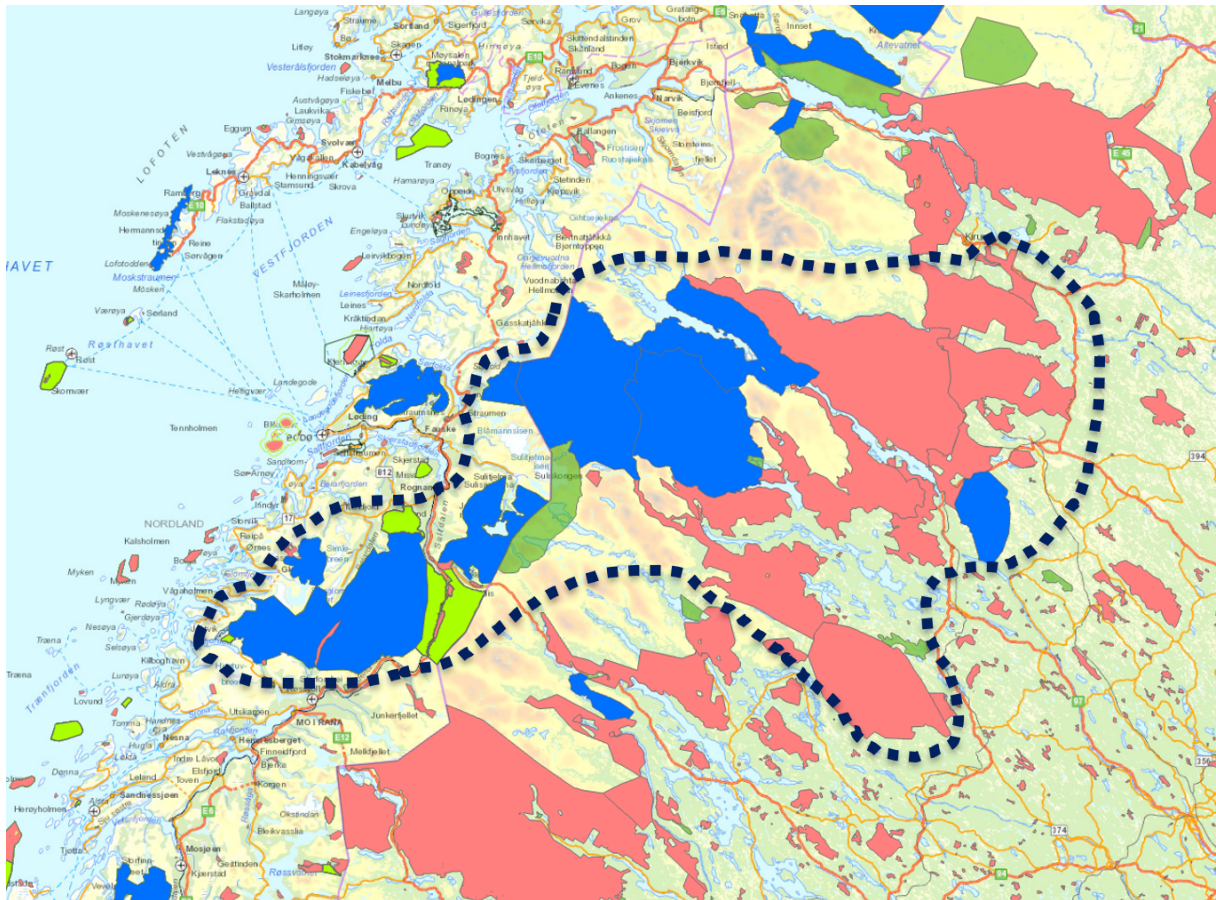
Vi fikk presentert en rekke typiske søknader og hvordan de blir saksbehandlet. I forbindelse med denne presentasjonen ble det mange gode diskusjoner om vurderinger, samt om likheter og forskjell mellom norsk og svensk naturforvaltning. En par diskusjoner kan særskilt noteres:



- Hvem skal kontaktes på svensk side om det finnes et ønske om å etablere **nye stier eller veier** inn fra norsk side? Svar: Begynn med å ta kontakt med Laponia. De er førsteinstans og vil gjøre en vurdering om de synes det er en tilstrekkelig viktig sak å gå videre med. Hvis Laponia synes det er motivert å gå videre vill de deretter ta kontakt med Länsstyrelsen (hvis det vurderes være en «vanlig» sti) eller med Naturvårdsverket (hvis det vurderes være en sti i kategorien «statlig led», det vil si en sti hvor staten tar ansvar for drift og vedlikehold).
- I Norge er det tillatt å ha med hund overalt til fjells, men i Sverige kan det være totalforbud, for eksempel i Padjelanta nationalpark. Dette er en utfordring for nordmenn som ønsker å **komme over grensen med hund for å fiske eller vandre**. Særdeles i forbindelse med den nye stien «Nordlandsruta» har dette blitt aktualisert. Hva er fremgangsmåten for å prøve å få til en endring i det svenske regelverket? Svar: Det er liten sannsynlighet å få til en slik endring, ettersom allmenhetens bruk av hund ble diskutert og aktivt valgt til å bli kvar blant forbudsforskriftene da verneforskriftene ble revidert i forbindelse med at Verdensarven Laponia ble etablert. Men endring av forskrifter, for eksempel for å tillate hund, håndteres av Naturvårdsverket, så en søknad må sendes til dem. Til videre vil det være viktig å informere om det svenske hundeforbudet slik at besøkere får informasjonen før de går ut på tur, for eksempel med plakater og informasjon på nettsider.
- **Rovdyrforvaltningen** skiller seg mellom landene og på visse hold finnes en følelse at rovdyr fra Sverige «spiller over» grensen og blir problem i Norge. Hvordan skal skadefelling administreres for problemdyr som går fritt over grensen? Svar: Dette er en utfordring som ikke håndteres av Länsstyrelsen, MNNPS og Laponia og som må løses på nasjonalt nivå.

Midtre Nordland nasjonalparkstyre

Inge Ingvaldsen presenterte MNNPS og gav en kort introduksjon til den samling verneområder som MNNPS forvalter. Det er totalt 15 verneområder, som streker seg fra Atlanten (i Nordfjorden marine verneområde og Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark) hele veien til svenskegrensen ved Saltfjellet landskapsvernområde og Junkerdal nasjonalpark. På svensk side møters Sulitjelma Natura2000-område. Rago nasjonalpark i Sørfold grenser til Padjelanta nationalpark og har som et av verneformålene å være en utvidelse av Padjelanta. Sammen med de områder som forvaltes av Laponiatjuottjudus og Länsstyrelsen blir det et enormt areal sammenhengende vern, fra Atlanten i Rødøy til Kiruna.



Naturum Laponia

På ettermiddagen ga Lise-Lott Larsson Auna en omvisning i utstillingen på naturum Laponia. Reliefkartet i utstillingen er et viktig utgangspunkt ved formidling om verneområdene og verdensarven. Naturum arbeider med flere formidlingstekniker, blant annet tradisjonelle montrer, kortfilmer med intervjuer med folk med forskjellige forhold til området, guidede turer og utendørs utstillinger (likt anleggene på Roparneset på Storjord). Det finnes en del å ta med seg til utviklingen av ny utstilling på BNN.

Tur til fots mot Stora Sjöfallet

Laponiatjuottjudus guide tok oss med langs en universelt utformet sti som var tilrettelagt for rullestoler inne i nasjonalparken. Langs stien ga guiden oss et fint bilde av hvor mye det kan være å se og formidle også langs en skikkelig tilrettelagt sti om arter, naturverdier og nasjonalparken i stort. Turen ble meget oppskattet av styredeltakerne og stimulerte til mange diskusjoner langs veien.

Etter turen på rullestolstien ble vi tatt med langs en flere kilometer lang klopping gjennom nasjonalparken til gjenstanden av det som, før kreftverksutbyggingen for 100 år siden, var den store fossen som har gitt navn til den opprinnelige nasjonalparken. Før utbyggingen ble fossen iblant kalt «Nordens Niagara» i turistsammenheng. Nå gjenstår kun en liten bekk. Turen fikk mange å reflektere over hva et «evinnelig vern» egentlig betyr, og hva besøkere ønsker å se i forhold til vad som har besøksverdi.



På kvelden presenterte eieren av Stora sjöfallet mountain lodge, Rimon Lahdo, sin satsning på å drive restaurant og hotell inne i nasjonalparken. Dette inspirerte flere av deltakerne til å tenke over hvordan besøksforvaltning kan utformes i grenseområdene til de verneområder som MNNPS forvalter.

Fredag 10. juni

Buss fra Stora Sjöfallet mot Jokkmokk.

På formiddagen besøkte vi Essence of Lapland, en småskala opplevelsesbedrift. Eva Gunnare fortalte om hvordan hun bruker ville planter og andre lokale råvarer, ofte høstet i verdensarvområdet. Hun arbeider med å formidle kunnskap om planter og natur, oftest ved å gi forelesninger og «shower» med inspirasjon fra ville og grønne smaker i Laponia-området.

På ettermiddagen besøkte vi Ájtte (Svenskt fjäll och samemuseum / Duottar- ja samemusea) og ble vist utstillingen av Ann Vedin. Deretter fikk vi mulighet å stille spørsmål til Göran Sjöberg, enhetssjef for Arkiv og samlinger. Ájtte har tre oppgaver: å fortelle om fjellenes natur og kultur, den samiske kulturen og fjellinformasjon til turister. Ájtte har hatt en del samarbeid med naturum Laponia og Laponiatjuottjudus. Det ble en del diskusjon om forskjellige teknikker for formidling i forbindelse med prosjektering av ny utstilling til Nordland Nasjonalparksenter. En generell konklusjon er at avansert datateknikk kan virke flott, men den feiler raskt og da blir installasjonen helt ubrukt. Digital teknikk trenger ressurser av meget spesialisert kompetanse for drift og vedlikehold – oftest (men ikke alltid) er den enkle og mekaniske løsningen den som er mest bærekraftig (artigst). Studietur i museets verksted.

Etter Ájtte var det mulig å ta en time fritt i Jokkmokk. Noen tok sjansen til å besøke den botaniske fjellhagen, som driftes av Ájtte. Det finnes interesse fra både Ájtte og NNPS å samarbeide med å ta frem veiledning til fjellplanter til besøkere. En felles utfordring er f.eks. å finne samiske navn på planter som ikke har vært tradisjonelt brukt. Ájtte har erfaringer fra dyrking av fjellplanter som kan være bra å få med seg ved utvikling av tunet på NNPS.

Buss fra Jokkmokk til Storjord, ankomst 21:00.

Oppsummering

Forslag på felles prosjekter

- Kartlegging av samiske kulturspor. På begge sider grensen mangler vi kunnskap om, og kartlegging av, samiske kulturspor i våre verneområder. Dette er et problem ved f.eks. saksbehandling og fremstilling av forvaltningsplaner og besøksstrategier. Den samiske kulturhistorien er felles for flere områder som er forvaltet av Laponiatjuottjudus, Länsstyrelsen i Norrbotten og MNNPS og det ville være gunstig å få til en felles kartlegging, hvor samme metodikk blir brukt over hele arealet som har felles kulturhistorie. Det pitesamiske området kan være grunn til et første prosjekt.
- Hva heter planten? Fjellbotanisk hage ved Ájtte og BNN har en felles utfordring i å formidle navn og annen info om de vanligste fjellplantene. Dette vil bli enn mer aktuell i fremtiden, hvis det blir å anlegge en liten planting av fjellblomst ute på tunet på Storjord. En spesiell utfordring er å finne samiske navn på planter som kanskje ikke har blitt brukt tradisjonelt i samisk kultur. Slik etterforskning ville kunne gjøres i et



felles prosjekt. Prosjektet kan også prøve ut formidlingsløsninger (apper, skilter, etiketter ...) for å håndtere navn på flere språk på en ryddig måte. Det er en utfordring å få plass med norsk, svensk, finsk, pite-, lule-, sør- og nordsamisk, engelsk, tysk, nederlandsk, fransk og vitenskapelig navn på en leselig måte på en etikett som ikke skygger ut en plante som er 1 cm høy ...

- Oversettelse av informasjon til samiske språk, frem for alt til pite- og lulesamisk. Her har vi en felles utfordring (Åjtte, Laponia, BNN) å finne og profesjonalisere oversettere.
- Besøksforvaltning over grensen – alle verneområdene sitter sammen over et felles fjellområde som kunne bli markedsført som én destinasjon. Det er forskjellige regler for ferdsel i verneområdene på hver side grense. Eksempelvis er ikke hund tillatt i Padjelanta, og det er stor forskjell på om det er mulig å fiske i verneområdene på norsk og svensk side. Kan vi ta frem en felles informasjon om dette til våre besøkere? Det blir ekstra aktuelt når Nordlandsruta blir mer markedsført, hvilket mest sannsynlig gir økt ferdsel over grensen på fjellet. Skal vi prøve å ta frem en felles besøksstrategi for hele det svære komplekset av verneområder? Felles nettverk av turstier? Kan det være aktuelt å arbeide for bedre muligheter til offentlig transport til/fra startpunkter for stier på hver side fjellområdet?
- Besøksforvaltning i reinbeiteland. Felles utfordringer å formidle hvordan den som vandrer eller på annen måte besøker reinbeiteland skal oppføre seg for å unngå forstyrrelser på rein og reindrift. På svensk side virker reindriften være mer aktiv med å informere og synes ut mot samfunn, turister og bedrifter. Kan de erfaringene være noe å ta med til et prosjekt?
- Felles naturtypekartlegging. Hvis vi forvalter et sammenhengende fjellområde, ville det kanskje være lurt å ha et kart hvor vi er enig om hvilke naturtyper vi har felles. Kan bli ekstra aktuell når Norge begynner å forvalte Emerald-området som grenser til Natura2000-områder i Sverige.

Kommentarer fra nasjonalparkstyret etter turen

Besøksforvaltning

- Sammenhengende område som forvaltes av Midtre Nordland og Laponia fra Rødøy til Finland.
- Masse interessant og ny kunnskap, overraskende forskjeller mellom norske og svenske nasjonalparker. Enkelte aktiviteter og tiltak var veldig strengt på svensk side (hytter, jakt og fiske), mens andre ting var overraskende mildt (bygging av veier, natursti, universell utforming, etc.).
- Fin tur, reagerte også på de store forskjellene mellom norske og svenske nasjonalparker, og lite felles informasjon om disse forskjellene. Særlig de områdene som går på tvers av grensene med felles turløyper burde det være mulig å samarbeide mer om, for å nå ut med informasjon.
- Går man Nordlandsruta må man sette fra seg hunden på norsk side [forbud å ha med hund i Padjelanta NP 1. mai – 31. desember.] Heller ikke lov å ta med seg fiskestanga [fiske kun tillatt i noen enkelte vann]. Dette er praktiske ulikheter som man må informere mer om, da det vil ha stor påvirkning på turen. Vi må se områdene



mer sammenhengende. Helt forskjellige regelverk for områder som dekker samme fjell. Mye å hente på tettere samarbeid.

- Den universelt utformede stien med naturveiledning og guide var en positiv erfaring.
- Det var interessant å se hvordan kloppegging ble gjennomført i Sverige, og lurte på hvorfor dette er så strengt i norske nasjonalparker?

Reindrift

- Det er stor forskjell i hvilke arealer som er tilgjengelig for reindriftnæringen i Norge og Sverige.
- I Sverige er det vanlig med rein på menyene i restaurantene. Vi fikk servert mye rein, mens i Norge er det vanskelig å finne reinsdyrkjøtt på restauranter.
- Hvordan tilpasse seg hverandre? Reindrifta har et større fokus på vises frem på svensk side. Kanskje må bli vi flinkere til å vise frem reindrifta på norsk side? Bli mer aktiv med å informere og synes ut mot samfunn, turister og bedrifter?
- Hadde vært interessant å høre fra reindrifta selv, om hvordan det var å drive med rein i disse områdene. Rovdyrutfordringer? Bergverk og annen bruk av arealene? Etes av deres beiteområder og.
- Det er tydelig at i marginalområder står alltid lokalbefolkningen «med ryggen mot veggen».
- Styret besøkte den største svenske samebyen, som i år måtte flytte tidligere til fjells på grunn av dårlige beiter ved kysten.
- Pitesamisk område – kan være et konkret arbeidsfelt å samarbeide om?

Besøksmål på turen

- Åtte var kjempeinteressant, og kunne brukt en hel dag der.
- Det var en interessant tur, og skulle gjerne vært en uke lengre.
- Matopplevelser i Jokkmokk var svært interessant, særlig å se hvor mye man faktisk kan nyttiggjøre seg av.

Generelt

- Bør prøve å få til samhandling, med felles kultur og historie.
- Det var et bra og omvekslende program!
- Mye likt, men også mye ulikt. Håper at dette kan føre til økt samarbeid.
- Veldig bra tur, og kjempebra opplegg. Honnør til forvalteren(e) for et godt opplegg.



Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	43/2022	20.09.2022

Midtre Nordland nasjonalparkstyre - Sammenlikning av norsk og svensk besøksforvaltning i verneområder

Forslag til vedtak

Midtre Nordland nasjonalparkstyre tar sammenlikninga mellom norsk og svenske besøksforvaltning i verneområder til orientering.

Bakgrunn

I styresak 35/2022 ble sekretariatet bedt om å gjøre en sammenstilling av hvordan besøksforvaltning i tilknytning til verneområder praktiseres i Norge og Sverige. Saken ble aktualisert etter nasjonalparkstyrets besøk til Laponiatjuottjudus og Länsstyrelsen i Norrbotten i juni 2022. Det opplevdes stor forskjell i besøksforvaltningen mellom nasjonalparkene i Laponia og de som er forvaltet av MNPNPS. Som en grunn for eventuelle fremtidige samvirkeprosjekter fant nasjonalparkstyret det viktig å få en oppsummering av de viktigste forskjellene og likhetene (se egen rapport som referatsak).

- *En interessant tur. Mange nye inntrykk. Overraskende at det er så stor forskjell i forvaltningen mellom Svenske og Norske verneområder! Hytter, klopping, fiske, jakt, universell utforming – det er helt ulik innstilling til hva som er tillatt og mulig eller ikke. I Sverige virker det som at «randsonen», hvor besøksanlegg blir etablert, er inkludert inne i nasjonalparkene.*
- *Den universelt utformede stien (inne i Stora Sjöfallets nasjonalpark) med naturveiledning og guide var en positiv erfaring.*
- *Det var interessant å se hvordan kloppegging ble gjennomført i Sverige, og lurer på hvorfor dette er så strengt i norske nasjonalparker?*

Svenske verneområder har til dels andre formål og form enn norske:

Det som i Sverige er definert som nasjonalpark motsvarer omtrent det samme som en sum av norske nasjonalparker og landskapsvernområder. Et svensk naturreservat kan på samme måte svare mot det som i Norge enten er et naturreservat eller et statlig sikret friluftsområde:

SVERIGE	NORGE
Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten får efter riksdagens medgivande av regeringen förklaras som nationalpark i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick. (Miljöbalken 7 kap 2 §)	Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep. I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. [...] (Naturmangfoldloven § 35)
	Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart. I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Pågående virksomhet kan fortsette og utvikles innenfor rammen av første punktum. Nye tiltak skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på den samlede virkning av tiltakene i området. I forskriften kan det gis bestemmelser om hva som alene eller sammen med andre tiltak kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig, om krav til landskapsmessig tilpassing, og om ferdsel som ikke skjer til fots.
Ett mark- eller vattenområde får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat. (Miljöbalken 7 kap 4 §) Om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen eller kommunen förplikta ägare och	Som naturreservat kan vernes områder som - inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, - representerer en bestemt type natur, - på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, - utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller - har særskilt naturvitenskapelig verdi.

innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området 1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar, 2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas, 3. utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller 4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden. (Miljöbalken 7 kap 6 §)	Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd. I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet. [...] (Naturmangfoldloven § 37) Formålet med ordningen [Statlig sikrede friluftsområder] er å styrke friluftslivet som en helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet. Sikring av nærmiljøområder er et viktig virkemiddel for å nå grupper som er lite aktive. Ordningen retter seg særlig mot areal som blir eller vil bli intensivt brukt, og som bør tilrettelegges for friluftslivsformål. Statlig sikring kan ivareta friluftslivsområdene på lengre sikt og kan løse utfordringer knyttet til tilgjengelighet og tilretteleggingsbehov.
--	--

Dette betyr at det er mulig (og anbefalt) å ha mer aktiv besøksforvaltning i svenske verneområder. Dels fordi "randsonene" som blir landskapsvernområder i Norge er "integrert" i de svenske nasjonalparkene. Dels fordi naturreservater nesten alltid har som en del i formålet (også i områder hvor hovedformålet er å verne naturtyper eller arter) å "tillgodose behov av områdene for friluftslivet". Landskapsvernområde som verneform kan ha stor variasjon i «restriksjonsnivå». I Saltdal er det tre landskapsvernområder, [Gåsvatnan](#), [Saltfjellet](#) og [Austerdalen](#). Til tross for at disse tre verneområdene har samme verneform, har de helt ulike forskrifter og restriksjonsnivå. De landskapsvernområdene som nasjonalparkstyret forvalter har relativt strenge forskrifter, særlig Saltfjellet landskapsvernområde som også er biotopvernområde for fjellrev. Her er forskriften strengere enn nasjonalparken hva angår ferdsel. All ferdsel som ikke skjer til fots, og som kran forstyrre fjellrev, er søknadspliktig i landskapsvernområdet. I nasjonalparken kan man for eksempel sykle, noe det ikke er åpning for i landskapsvernområdet. I forbindelse med revisjon av verneområdene på Saltfjellet ble det hørt på om landskapsvernområdene skulle innlemmes i nasjonalparken, men svært mange høringsparter ønsket ikke en strengere (på papiret) verneform, og landskapsvernområdene beholdt sin status som randområder til nasjonalparken.

Et svært område (jfr svensk NP) kan synes være "väsentligen oförändrat" selv om det finnes en kraftlinje eller en vei i en liten del av området ifølge svensk tolkning. Jakt og fiske synes derimot oftest påvirke det "naturliga tillståndet", så det vil være helt umulig å gi tillatelse til for eksempel utplantning av fisk i en nasjonalpark. Men er ikke for eksempel utsetting av fisk en "tyngre naturinngrep" som kan påvirke naturmiljøet? Tyngre enn 50 kvm platting?

"Opplevelse av naturen" er ikke en aspekt som er viktig i svenske verneområder, men naturreservater kan ha som formål å sikre områder for allmenhetens friluftsliv.

Les mer om besøksforvaltning hos Naturvårdsverket og Miljødirektoratet :
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/friluftsliv/tillgangliga-natur--och-kulturomraden/>

<https://www.miljodirektoratet.no/besoksforvaltning>

Besøksforvaltning er også et spørsmål om ressurser. Der vi på norsk side har 93 419 000,- til alle tiltak i alle verneområdene i hele landet, ser vi på svensk side at det brukes 705 271 000,- til forvaltning av verneområder. I disse midlene er det satt av ressurser til både investering i anlegg, men også drift. En stor utfordring i norsk besøksforvaltning er at nasjonalparkstyret ikke har midler til drift og vedlikehold, og kan derfor heller ikke påta seg eierskap, for eksempel ved etablering av innfallsport. Kommunene har ikke ressurser til å påta seg dette driftsansvaret. I våre tilfeller er vi helt avhengig av en tredjepart som kan påta seg å drifte tilrettelegginga. Vi ser av tabellen under at Norrbottens Län alene får 41 millioner til forvaltning av verneområder. Det er nesten 50 % av det hele norske statsbudsjettet på området. Skal man få til god besøksforvaltning som ikke forringer verneverdiene i de områdene man tilrettelegger for økt besøk, så må det tilfalle mer ressurser til dette. Hvis ikke må man fortsette den norske modellen med å tilrettelegge minst mulig, for å håpe på minst mulig slitasje i andre enden

Länsstyrelse	Forvaltning av verneområder	Diverse	Sum
Stocholm län	32 760 000	20 471 000	53 231 000
Uppsala län	22 298 000	17 559 000	39 857 000
Södermanlands län	27 860 000	15 164 000	43 024 000
Östergötlands län	39 510 000	20 531 000	60 041 000
Jönköping län	19 810 000	21 239 000	41 049 000
Kronbergs län	19 510 000	10 703 000	30 213 000
Kalmar län	60 570 000	24 464 000	85 034 000
Gotlands län	40 348 000	16 401 000	56 749 000
Blekinge län	22 970 000	14 783 000	37 753 000
Skåne län	58 249 000	37 833 000	96 082 000
Hellands län	28 505 000	14 962 000	43 467 000
Västra Götlands län	86 485 000	31 460 000	117 945 000
Värmlands län	21 750 000	20 202 000	41 952 000
Örebro län	23 225 000	17 373 000	40 598 000
Västermanlands län	15 870 000	14 943 000	30 813 000
Dalarnas län	33 130 000	24 600 000	57 730 000
Gävleborgs län	23 323 000	18 013 000	41 336 000
Västernorrlands län	19 238 000	13 172 000	32 410 000
Jämtlands län	31 640 000	37 565 000	69 205 000
Västerbottens län	37 580 000	34 297 000	71 877 000
Norrbottens län	40 740 000	36 379 000	77 119 000
Sum	705 371 000	462 114 000	1 167 485 000

* Tallene i tabellen er hentet fra:

<https://www.naturvardsverket.se/contentassets/f943536437bc4bbca6105ccffe8aad4a/presentation-webinarium-25-jan-2022.pdf>



Arkivsaksnr: 2017/1256-0

Saksbehandler: Oskar Nyheim Pettersen

Dato: 12.09.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	44/2022	20.09.2022

Junkerdal nasjonalpark - Besøksstrategi - Endelig godkjenning

Forslag til vedtak

Midtre Nordland nasjonalparkstyret vedtar å sende utkast til besøksstrategi for Junkerdal nasjonalpark til endelig godkjenning hos Miljødirektoratet.

Bakgrunn

Besøksstrategien er arbeidet frem av forvalter i samarbeid med en referansegruppe bestående av følgende lokale representanter: Lisa Maria Blind (Balvatnet reinbeitedistrikt), Harald Rundhaug (Statskog), Marianne Hoff (Saltdal kommune), Øyvind Nystabakk (Fauske kommune), Jon-Ole Kuhmunen (Luokta Mavas), Zdeno Dvorak (Forum for natur og friluftsliv), Magnhild Johansen (Forum for natur og friluftsliv), Ann Guro Hansen (Bonde og småbrukarlaget), Rutt Gustavsén (Bondelaget) og Bjørn Godal (Saltens friluftsråd). Det har vært utskiftninger i referansegruppa underveis i arbeidet.

Midtre Nordland nasjonalparkstyre vedtok at besøksstrategien kunne sendes til faglig godkjenning hos miljødirektoratet allerede i 2019. Miljødirektoratet gav en faglig godkjenning i juni 2020, og siden har det blitt gjort forsøk på å skrive besøksstrategien inn i den nye forvaltningsplanen for Junkerdal nasjonalpark uten at dette har lyktes helt. Forvaltningsplanarbeidet har trukket ut i tid, og derfor ble det i samråd med referansegruppa og Miljødirektoratet besluttet å ferdigstille besøksstrategiarbeidet først.

Midtre Nordland nasjonalparkstyre vedtok å sende utkast til besøksstrategi til høring og offentlig ettersyn i sitt møte desember 2021. Utkast til besøksstrategi ble sendt ut på høring og offentlig ettersyn i begynnelsen av januar 2022 med høringsfrist 25. februar.

Besøksstrategien ble sendt til 75 mottakere, i tillegg til at dette ble opplyst om i lokalt media, sosiale medier og nettsider. Totalt kom det inn 14 høringsuttalelser.

Høringsuttalelsene ble merknadsbehandlet i møte med referansegruppa 03.02.22. Det er nå utarbeidet et nytt utkast basert på høringen og drøfting i referansegruppa. Sammendrag av høringsuttalelser samt drøfting i referansegruppa, og de komplette høringsuttalelsene finnes som vedlegg til saken. Vedlagt ligger også ny brosjyre for Junkerdal nasjonalpark som er utarbeidet med basis i besøksstrategien og referansegruppa for dette arbeidet.

Besøksstrategien som skal sendes til endelig godkjenning ligger ute på Midtre Nordland nasjonalparkstyres hjemmesider: <https://www.nasjonalparkstyre.no/Midtre-Nordland>

Endelig utkast til besøksstrategi for Junkerdal nasjonalpark ble behandlet i styremøte 1.07.22, men ble utsatt til neste styremøte under følgende begrunnelse: «Saken må inneholde en utredning som viser hvordan innspillene og konklusjonene fra drøftingene er innarbeidet i endelig forslag til besøksstrategi. Endelig besøksstrategi må vedlegges.»

Utkast til endelig besøksstrategi samt en utredning for hvordan høringsuttalelsene er tatt med videre i utkastet til besøksstrategi ligger vedlagt saken.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Sammendrag høringsuttalelser, drøfting av høringsuttalelser fra referansegruppmøte 02.03.22 og endringer i nytt utkast:

1. Hytteeier/privatperson – Christian Ruså - oppsummering:

- Besøksstrategien fremstår fremmedgjørende for de som er sterkt knyttet til området gjennom tradisjon og kultur. Viktig å «ivareta» disse og synliggjøre dem som kulturbærere for området. Ikke bare behandle dem som «besøkende». Ivaretagelse av tradisjonell lokal bruk for området, spesielt høstingskulturen må inn som et mål for besøksstrategien.
- Finne tiltak og iverksette disse for å bedre kunne ivareta lokalbefolkningens tradisjonelle behov og bruk.
- Få inn mer om kulturminner fra den gamle jakt- og fangstkulturen i området.

Drøfting møte 02.03.22: Erkjenner at besøksstrategien kan virke fremmedgjørende og «fiendtlig» ovenfor lokalbefolkning. Besøksstrategien er først og fremst et verktøy for forvaltningen, og skal si noe om hvordan man kanalisere «storskala» ferdsel i nasjonalparken. En strategi for de som lar seg «styre». Trekke denne brukergruppen til de «riktige» stedene kort sagt. Det er ikke et mål eller ønske å endre på lokalbefolkningens bruk. Forvalter har under arbeidet hatt stort fokus på ivaretagelse av lokalbefolkning, og mange av strategiene og tiltakene er grep nettopp for å kunne ivareta denne brukergruppen. Dette har imidlertid ikke kommet godt nok frem i strategien, og må tydeliggjøres bedre. Besøksstrategien må endres på en rekke punkter for å fjerne det «fiendtlige» inntrykket.

Endringer i utkast til endelig godkjenning:

- Lokalbefolkning har fått mer anerkjennelse og en mer fremtredende rolle i kunnskapsgrunnlaget. Har fjernet store deler av innledningen til fordel for en kortere og mer «presis» innledning som også understreker viktigheten av lokalbefolkning. Det er også gjort endringer og innført en bedre beskrivelse av den tradisjonelle bruken av området under – Kunnskap om friluftsliv og om kulturminner. Avsnittet om kulturminner er kraftig «forbedret» som også tar for seg en beskrivelse av den ikke-samiske historiske bruken av området.
- Målene for besøksforvaltningen i Junkerdal nasjonalpark er endret. Det er nå et mål som både tar for seg besøkende og lokalbefolkning: «Besøksforvaltningen skal bidra til at besøkende og lokalbefolkning skal få gode opplevelser og økt kunnskap om natur- og kulturarven i området. Junkerdal nasjonalpark skal styrkes som begrep, og nasjonalparkopplevelsene skal skape tilhørighet og stimulere til naturvennlig oppførsel. Lokalbefolkningens bruk av området skal ikke forringes. Tradisjonelt friluftsliv, lokal bruk, stillhet og ro er viktige kvaliteter for nasjonalparken
- Omformulert strategikapitlet. Skrevet mer direkte at valg av strategi og tiltak også er med grunnlag i å bedre forholdene for lokalbefolkning, og ikke bare er ment for å skåne reindrift og verneverdier: «Tilrettelegging av hovedinnfallsporter skal trekke impuls-ferdsel/turisme bort fra områder som er viktige for ivaretagelsen av verneverdier, reindrift og lokalbefolkning. Det er viktig å hindre fremtidig konflikt mellom lokalbefolkningens bruk og turisme i området.
- Ballvassdemningen er nå døpt om til «lokalbefolkningens innfallsport». Her blir det understreket at lokalbefolkningens bruk av området – alene – ikke er noe problem, og at denne bruken fint kan holde fram i årene som kommer. Lokalbefolkningen blir beskrevet som viktige kulturbærere som det også er viktig å tilrettelegge for.
- Skrevet inn at det er positivt at det opprettholdes et utleietilbud av båter på Rosna. Viktig for lokalbefolkning og «dedikert» bruk.

- Fått inn ny bro øverst i Storengdalen som tiltak. Positivt tiltak for lokalbefolkning og verneverdier.
- Gjort mange små endringer for å fjerne inntrykket om at lokalbefolkningens bruk er problematisk for vernet og verneverdier.

2. Statskog Fjelltjenesten – hovedpunkter

- Mye korrektur
- Toalett ved Jakobsbakken risikerer å bli voldsomt mye brukt gjennom året. Vil kreve mye resurser mtp drift og vedlikehold.
- Informasjon: Lage «Hva er verdt å oppleve»-temaplatat for nasjonalparken. Har vært savnet.
- Burde også være en informasjon på parkeringsplass Ner-Skaiti hvis innfallsporten flyttes til Trygvebu. Viktig med info for vinterbesøkende

Drøfting møte 02.03.22: Tiltredes. Besøksstrategien skal være et overordnet dokument for hvordan forvaltningens skal drive besøksforvaltning i området. Det skal jobbes med utvikling og opprusting av innfallsporter de neste 5 årene sammen med kommune, grunneier, lag/foreninger, private aktører og forvaltning. Utfordringer løses i samarbeid med alle relevante aktører. Besøksstrategien utelukker ikke skilting også ved parkering Ner-Skaiti.

Endringer i utkast til endelig godkjenning:

- Mye korrektur på dyrelivskapitlet og stitilrettelegging i nasjonalparken
- Innlemmet forslaget om «hva er verdt å oppleve»-temaplatat som et informasjonstiltak

3. Sulitjelma og omegns turistforening, NVE, Skogly gård, Norsk ornitologisk forening, og privatperson:

- Påpekninger av feil og mangler, korrektur
- Uklart om alle de ulike «merkevarene» og merkevaren Norges nasjonalparker

Drøfting møte 02.03.22: Tiltredes

Endringer foretatt i nytt utkast: Endret alle punkter som omhandler «merkevaren». Skrevet det mer tydelig

4. Bodø og omegns turistforening:

- Innlemme punkt om adkomst til innfallsporter med egen bil/kollektivtilbud. Beskrive dette bedre
- Ønskelig med felles infotavler med «alle» aktører i verneområdet
- BOT må være samarbeidsaktør under utvikling av Trygvebu som innfallsport

Drøfting møte 02.03.22: Adkomst til innfallsporter vil fremmes i nytt informasjonsmateriell om nasjonalparken: Brosjyrer, nettside, sosiale medier mm. Felles infotavler med forvaltningen vil være mulig å få til.

Endringer i utkast til endelig godkjenning: Ingen

5. Naturvernforbundet – Hovedpunkter

- Synliggjøre de særlig sårbare områdene bedre og vise bedre hvordan turisme kan påvirke verneverdier og kulturminner i nasjonalparken. Lage informasjon som skal hindre skade på kulturminner nært stien.

- Burde være mer fokus på lokalbefolkning. Må ha mål og ønske om å nå ut til lokalbefolkning også.
- Kapittel om reiseliv bør oppdateres
- Utsiktspunkt Jakobsbakken bør planlegges slik at det ikke skaper nye inngrep i naturen. Natursti kan for eksempel følge gammel vei til Annagruva
- Korrektur

Drøfting møte 02.03.22: Kunnskapsgrunnlaget i besøksstrategien vurderes for å være tilstrekkelig. Det er heller ønskelig å korte dette ned, og spissformulere det bedre slik at det blir lettfattelig og enklere å jobbe videre med. Det kan fokuseres litt bedre på hvordan ferdsel og besøk kan påvirke de særlig utsatte områdene. Utviklingen av utsiktspunkt og innfallsport Jakobsbakken jobbes videre med sammen med alle relevante aktører på Jakobsbakken. Det er viktig at dette blir et attraktivt punkt som kan trekke til seg besøkende, samtidig som det tilfredsstiller lokalt næringsliv og lokalbefolkning.

Endringer i utkast til endelig godkjenning:

- Lokalbefolkning har fått mer «anerkjennelse» og en mer fremtrendende rolle i kunnskapsgrunnlaget. Målene og strategiene er endret også til fordel for lokalbefolkning. Se 1. høringsuttalelse for utdypende informasjon.
- Revidert kapitlet om ferdsel og sårbarhet. Skrevet det litt mer spissformulert og relevant. Fått inn bedre beskrivelse av spesielt sårbare områder.
- Vanskelig å oppdatere reiselivskapitlet uten å omformulere hele kapitlet. Vanskelig å finne oppdaterte reiselivstall i «koronaårene», har opprettholdt kapitlet i stor grad, bortsett fra små endringer.

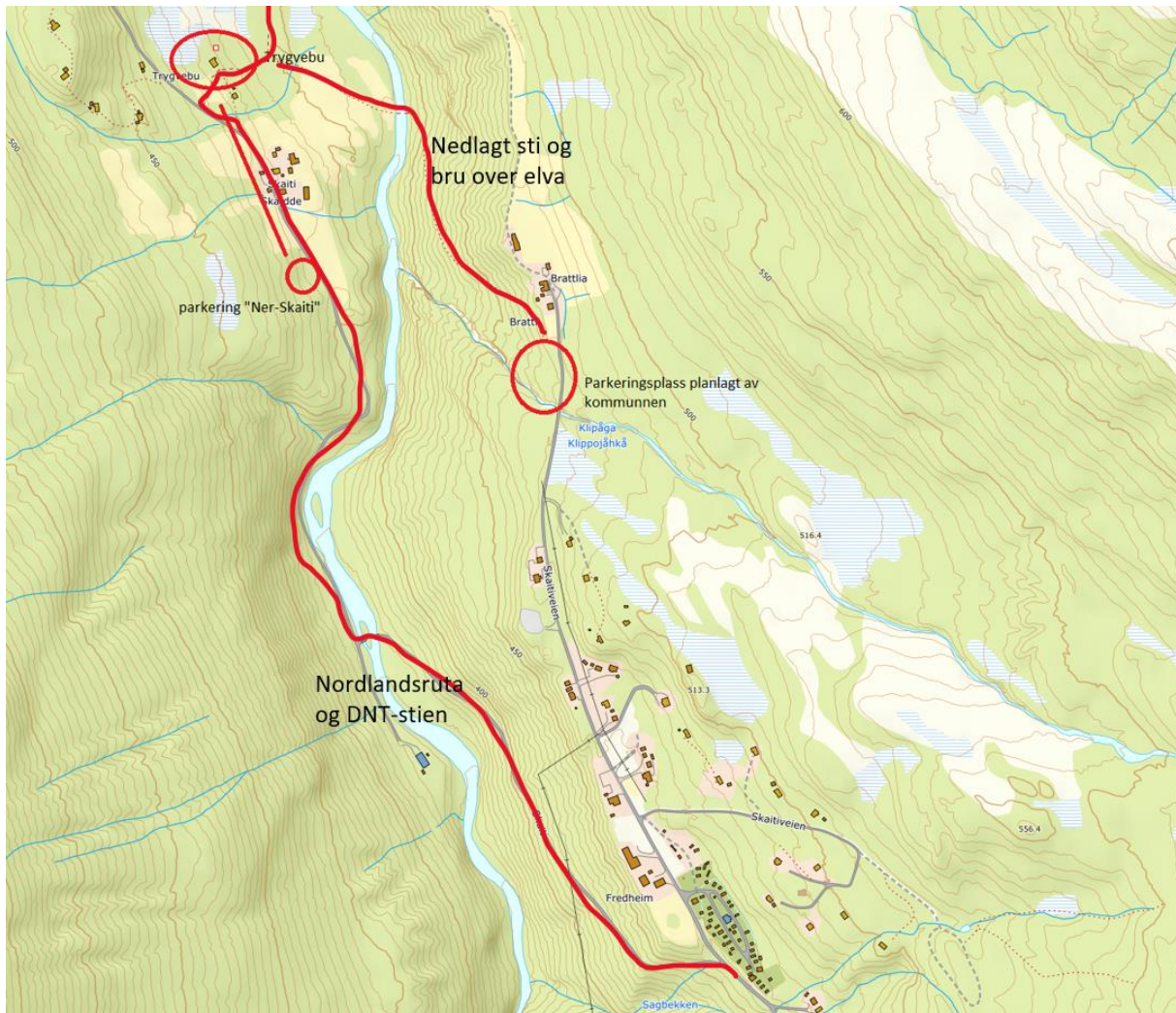
6. Saltdal kommune – Hovedpunkter:

- Kunnskapsgrunnlaget: lokal bruk for dårlig beskrevet og «verdsatt». Lokalbefolkning må kjenne seg igjen i besøksstrategien.
- Ønskelig å innlemme delmål om ivaretagelse av tradisjonell lokal bruk i målene. Turisme og fare for verneverdier bør ikke få konsekvenser for lokalbefolkningens tradisjonelle bruk.
- Velge ut en hoved-innfallsport i hver kommune – Jakobsbakken og Storjord.
- Coarvi, Balvassdemningen, Sulitjelma turistsenter, Storengdalen og Skaiti bør sidestilles som informasjons- og startpunkter uten ytterligere eksponering.
- Innfallsport Skaiti bør flyttes fra Ner-Skaiti til parkeringsplass Klippåga i «Øverskaiti». Burde sees i sammenheng med etablering av parkeringsplass ved Klippåga (snøskuterløype)
- Gamle Storengdalen bør bli tatt inn som tiltak for fysisk tilrettelegging. Godt tiltak for det tradisjonelle friluftslivet
- Merke sti Solvågtind
- Utvikle temaplakat om reindrift

Drøfting møte 02.03.22:

- Erkjenner for dårlig beskrivelse av lokalbefolkning (se drøfting for høringsuttalelse nr. 1)
- Bodø og omegns turistforening har «lagt ned» stien som starter oppe fra Øver-Skaiti/Brattli (bilde). Hengebroa over Skaitielva langs denne stitraseen er også «gitt bort» til det private hyttelaget her. Dette er en relativt bratt sti ned mot elva, og veldig rasutsatt i våte deler av året. Det gikk et stort leirras her i 2020 rett på østsiden av hengebroa. Hengebroa er ikke i tipp topp stand. Samlet sett vurderes ikke dette til å være noen egnet sti og innfallsport til

nasjonalparken. Ner-Skaiti/Trygvebu er en mye mer «naturlig» inngang, og den innfallsporten lokalbefolkning og kjennere kommer til å velge uansett hvilken innfallsport som velges som «satsningsområde» i besøksstrategien. I dag går DNT-stien og Nordlandsruta også langs bilvegen og forbi innfallsporten Ner-Skaiti/Trygvebu. I Ner-Skaiti er det etablert en liten parkeringsplass for besøkende med informasjonstavle mm. Dette er en lettere og mer naturlig adkomst både til Trygvebu og nasjonalparken – spesielt sommerstid. For besøkende som kommer med egen bil vil dette være det absolutt mest naturlige utgangspunktet. Når dette er sagt kan parkeringsplass Klippåga bli et godt alternativ for besøkende vinterstid og videre østover i området. Stedet vil være et naturlig og viktig sted for å informere om nasjonalparken. Det kan opprettes et informasjonspunkt i tilknytning til parkeringsplassen.



- Vanskelig å ta stilling til gamle Storengdalen. Uklare eierforhold. Vanskelig plassering. Er nedsnødd hele vinterhalvåret. Tas ikke inn som tiltak for fysisk tilrettelegging i området. Harmonerer ikke med den ønskede kanaliseringen av ferdsel og videre utvikling.

Endringer i utkast til endelig godkjenning:

- Lokalbefolkning har fått mer anerkjennelse og en mer fremtredende rolle i kunnskapsgrunnlaget. Har fjernet store deler av innledningen til fordel for en kortere og mer «presis» innledning som også understreker viktigheten av lokalbefolkning. Det er også gjort

endringer og innført en bedre beskrivelse av den tradisjonelle bruken av området under – Kunnskap om friluftsliv og om kulturminner. Avsnittet om kulturminner er kraftig «forbedret» som også tar for seg en beskrivelse av den ikke-samiske historiske bruken av området.

- Målene for besøksforvaltningen i Junkerdal nasjonalpark er endret. Det er nå et mål som både tar for seg besøkende og lokalbefolkning: «Besøksforvaltningen skal bidra til at besøkende og lokalbefolkning skal få gode opplevelser og økt kunnskap om natur- og kulturarven i området. Junkerdal nasjonalpark skal styrkes som begrep, og nasjonalparkopplevelsene skal skape tilhørighet og stimulere til naturvennlig oppførsel. Lokalbefolkningens bruk av området skal ikke forringes. Tradisjonelt friluftsliv, lokal bruk, stillhet og ro er viktige kvaliteter for nasjonalparken
- Omformulert strategi-kapitlet. Skrevet mer direkte at valg av strategi og tiltak også er med grunnlag i å bedre forholdene for lokalbefolkning, og ikke bare er ment for å skåne reindrift og verneverdier: «Tilrettelegging av hovedinnfallsporter skal trekke impuls-ferdsel/turisme bort fra områder som er viktige for ivaretagelsen av verneverdier, reindrift og lokalbefolkning. Det er viktig å hindre fremtidig konflikt mellom lokalbefolkningens bruk og turisme i området.
- Ballvassdemningen er nå døpt om til «lokalbefolkningens innfallsport». Her blir det understreket at lokalbefolkningens bruk av området – alene – ikke er noe problem, og at denne bruken fint kan holde fram i årene som kommer. Lokalbefolkningen blir beskrevet som viktige kulturbærere som det også er viktig å tilrettelegge for.
- Skrevet inn at det er positivt at det opprettholdes et utleietilbud av båter på Rosna. Viktig for lokalbefolkning og «dedikert» bruk.
- Fått inn ny bro øverst i Storengdalen som tiltak. Positivt tiltak for lokalbefolkning og verneverdier.
- Gjort mange små endringer for å fjerne inntrykket om at lokalbefolkningens bruk er problematisk for vernet og verneverdier.
- Storjord og Jakobsbakken er omdøpt til «hovedinnfallsporter». De resterende innfallsportene er mer eller mindre «sidestilt» mtp på funksjon og utforming.
- Innfallsport Skaiti er opprettholdt til «Ner-Skaiti/Trygvebu». Begrunnelse i drøfting.
- Innlemmet punkt om at parkeringsplass Klippåga kan være vinter-innfallsport til nasjonalparken og at det kan lages et informasjonspunkt her
- Gamle Storengdalen ikke tatt med som fysisk tilrettelegging i parken etter begrunnelse i drøfting

7. Fauske Kommune:

- Lokalbefolkningens og hytteeiernes interesser må tydeliggjøres og hensyntas på en bedre måte. Besøksstrategien må legge grunnlaget for et godt samarbeid mellom alle brukere av nasjonalparken

Drøfting møte 02.03.22: Tiltredes i likhet med høringsuttalelse nr. 1 og nr. 6.

Endringer i utkast til endelig godkjenning:

- Se under Saltdal kommune

8. Sametinget:

- Oppfrodrer til å ha god dialog med reindriften og andre samiske brukergrupper om tiltak og bruk av verneområdet
- Samisk språk og samiske stedsnavn må ivaretas i det nye informasjonsmateriellet om nasjonalparken. Nasjonalparken ligger innenfor det pitesamiske området i Norge.

Drøfting møte 02.03.22: Tiltredet. Reindriften har vært godt representert i dette arbeidet med egen representant i referansegruppa. Det skal tas hensyn til samisk språk i utarbeidelse av informasjonsmateriell. Ny brosjyre for Junkerdal nasjonalpark skal også produseres på samisk språk, fortrinnsvis på pitesamisk. Ingen endringer foretatt i nytt utkast basert på dette.

9. Luokta-Mavas

- I stor grad en høringsuttalelse knyttet til norsk verneområdeforvaltning, forvaltningsplanen for Junkerdal og om forvaltning av rovdyr i området.
- Pitesamisk språk og kultur må fremheves

Drøfting møte 02.03.22: Første del – ikke relevant for besøksstrategien. Om pitesamisk språk: informasjonsmateriell om Junkerdal nasjonalpark på samisk produseres på pitesamisk.

Endringer i utkast til endelig godkjenning: ingen

10. Nordland Fylkeskommune:

- Inkludere flere i de planlagte årlige samhandlingsmøtene om tilrettelegging i nasjonalparken. Viktig å inkludere representanter for verneverdiene, reindriften, reiselivet og lokalbefolkningen.

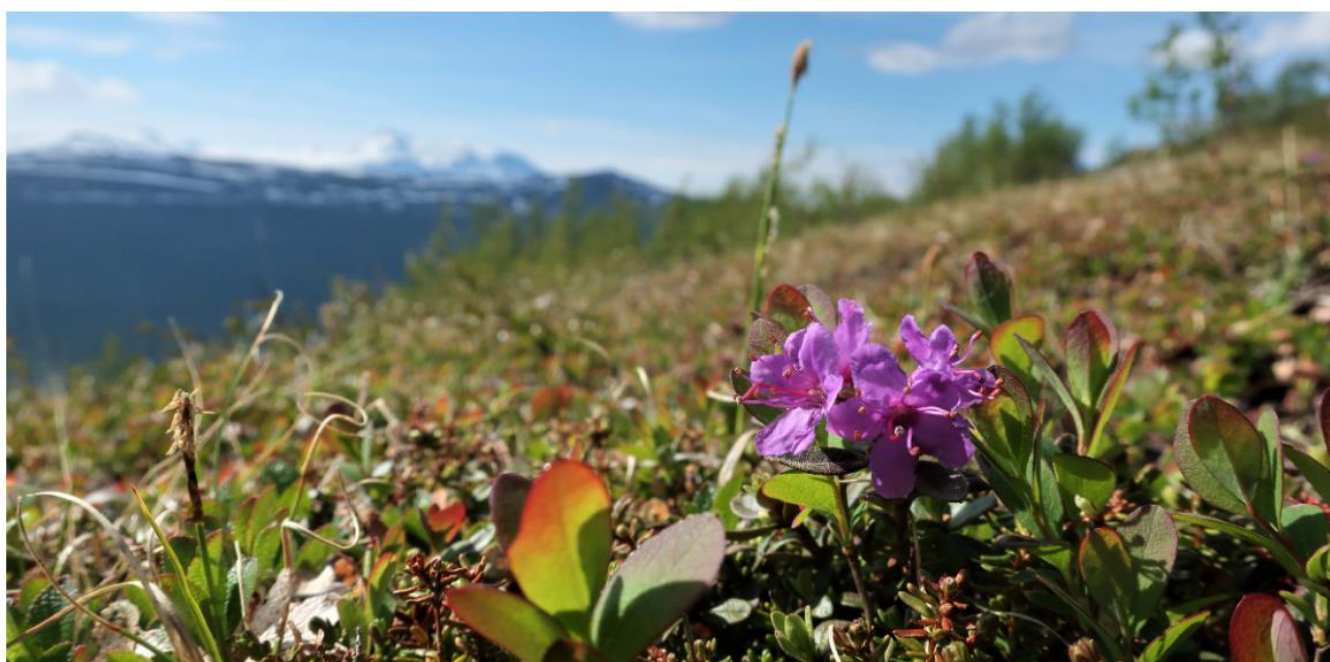
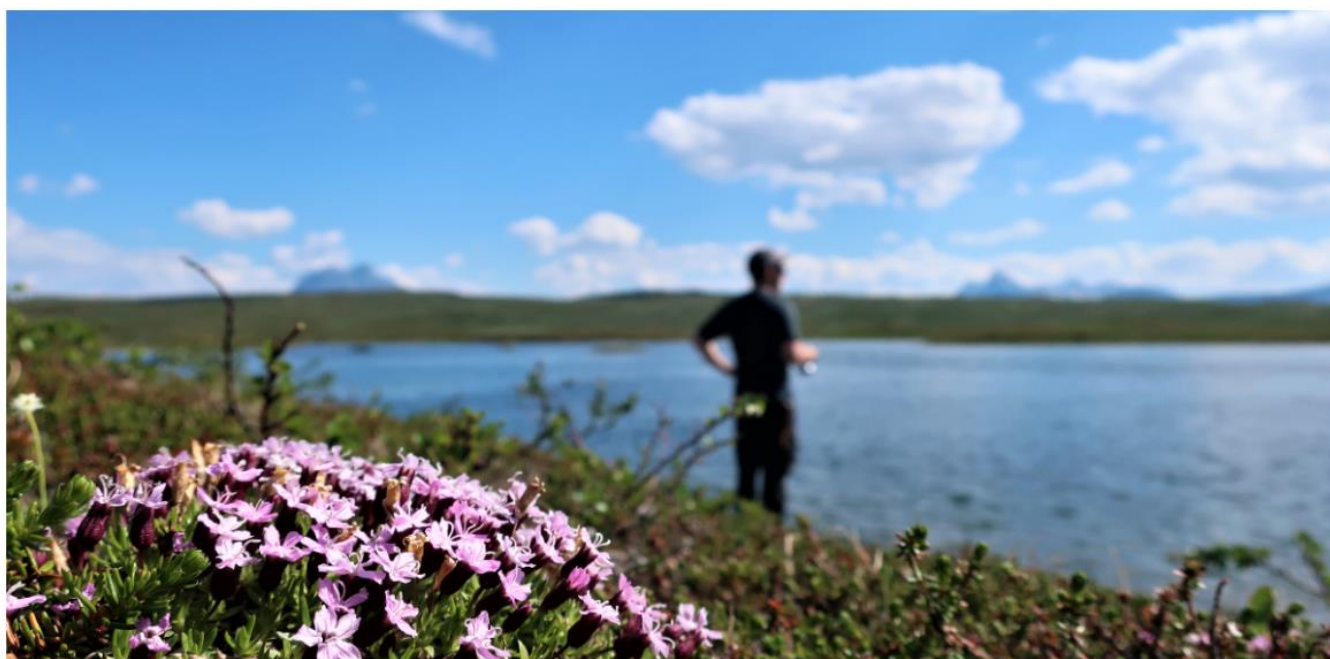
Drøfting møte 02.03.22: Tiltredet

Endringer i utkast til endelig godkjenning: Innlemmet tiltak om samhandlingsmøter mellom nevnte aktører

**Junkerdal
nasjonalpark**

Besøksstrategi

Junkerdal nasjonalpark



Kolofon

Utførende institusjon

Midtre Nordland nasjonalparkstyre

Kontaktperson

Oskar Pettersen

Publikasjonsnummer

[Tekst]

År

2022

Sidetall

[Tekst]

Opplag

[Tekst]

Utgiver

Midtre Nordland nasjonalparkstyre

Forfatter(e)

Redaktør: Oskar Pettersen

Tittel – norsk og engelsk

Besøksstrategi – Junkerdal nasjonalpark

Sammendrag

[Tekst]

Forsidefoto

Oskar Pettersen

Innhold

1	Innledning.....	5
2	Formål med besøksstrategi	5
		7
2.1	Rammeverket	8
2.1.1	Verneformål og vernebestemmelser	8
2.1.2	Naturmangfoldloven	8
2.1.3	Forvaltningsplan	9
2.1.4	Andre forhold.....	9
2.2	Merkevarestrategi - Norges nasjonalparker	9
2.2.1	Innfallsporter	10
2.2.2	Kommersielt merke – Norges nasjonalparker	11
3	Kunnskapsgrunnlaget	11
3.1.1	Vegetasjon og landskap	11
3.1.2	Dyre- og fugleliv	14
3.1.3	Kulturminner.....	15
3.2	Ferdsel og sårbar natur.....	17
3.3	Kunnskap om friluftsliv	21
3.3.1	Stier og åpne hytter	23
3.3.2	Tilretteleggings- og informasjonstiltak.....	26
3.3.3	Ferdselsregistreringer og brukerundersøkelse.....	28
3.4	Kunnskap om reiseliv.....	32
3.4.1	Norsk reiseliv- en næring i vekst	32
3.4.2	Reiselivsstrategi Nordland	34
3.4.3	Reiselivsstrategi Salten	35
3.4.4	Destinasjonsselskap	35
3.4.5	Nøkkeltall for turisme i Salten	36
3.4.6	Reiselivsaktivitet og aktører rundt Junkerdal nasjonalpark.....	36
3.5	Kunnskap om næringsvirksomhet	37
3.5.1	Reindrift	37

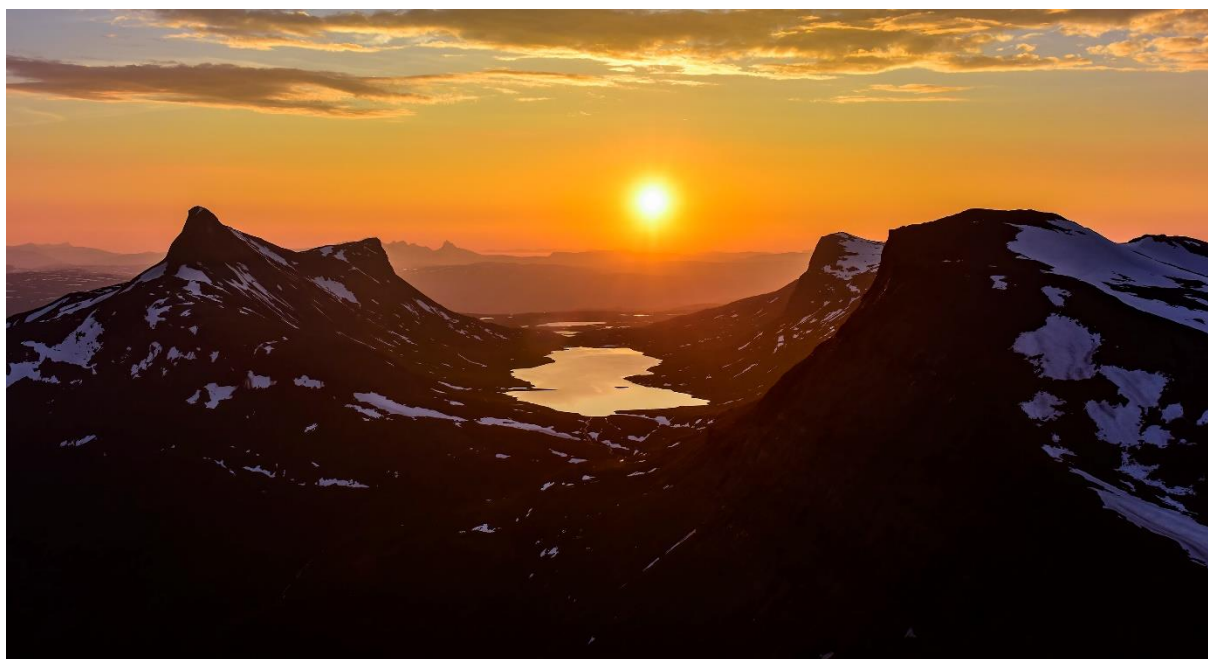
4	Mål og strategiske grep.....	40
4.1	Mål for besøksforvaltningen i Junkerdal nasjonalpark.....	40
4.2	Strategiske grep	41
5	Tilrettelegging og tiltak	42
5.1.1	Kanalisering av ferdsel – prioriterte Innfallsporter og turmål	42
5.1.2	Informasjon	50
5.1.3	Restaurering og tilrettelegging av stier	50
4.	Tiltaksplan	53
6	Referanser	55

Vedlegg:
[1. vedlegg 1]

1 Innledning

Junkerdal nasjonalpark ligger i kommunene Fauske og Saltdal, og grenser til Sverige i øst. Nasjonalparken ble opprettet i januar 2004. Junkerdal nasjonalpark har et veldig variert landskap med store vidder i nord, og dype daler med høye fjell i sør. Området har en lang vernehistorie som følge av sin unike fjellbotanikk, og store deler av nasjonalparken ble vernet som plantefredningsområde allerede i 1928. Nasjonalparken er også det viktigste beitelandet for Balvatn reinbeitedistrikt. Det tradisjonelle friluftslivet står sterkt i nasjonalparken, og mange lokale har et sterkt forhold til disse fjellområdene.

Midtre Nordland nasjonalparkstyre vedtok å starte arbeidet med besøksstrategi for Junkerdal nasjonalpark høsten 2017.



Figur 1: Innover nasjonalparken med Solvågtinden til venstre i bildet. Foto: Lars Westvig

2 Formål med besøksstrategi

Besøksstrategien skal være forvaltningsmyndighetens plan for hvordan besøksforvaltning i Junkerdal nasjonalpark skal gjennomføres. Her skal det vises hvilke tiltak og strategiske grep som er nødvendige for å balansere verneverdier, reindrifta, lokale, besøkende og lokal verdiskaping, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle interessene.

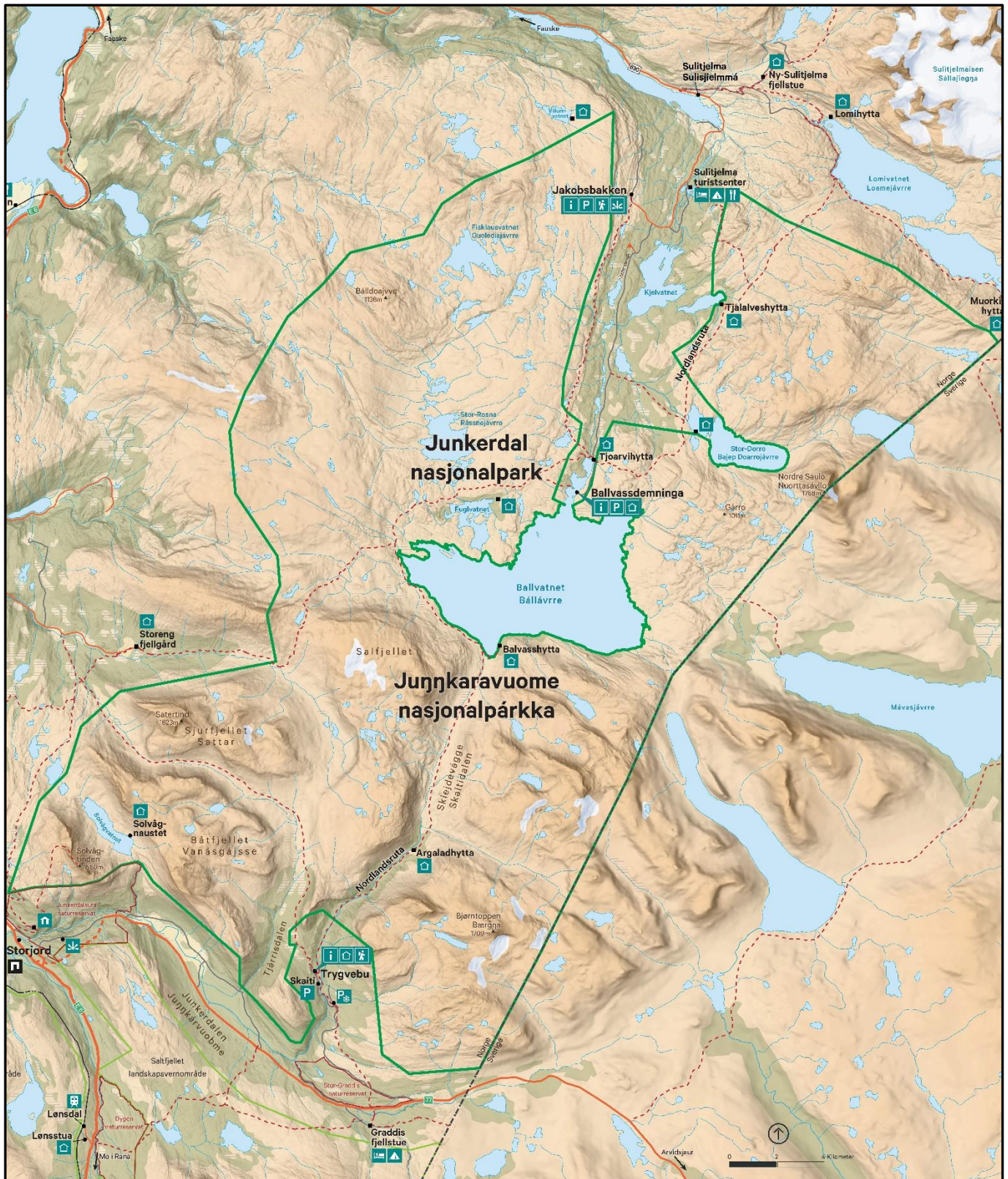
Et viktig prinsipp for besøksstrategien er at i de tilfeller det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

På oppdrag fra Regjeringen startet Miljødirektoratet i 2013 arbeidet med å lage en merkevare- og kommunikasjonsstrategi for Norges nasjonalparker, besøksentre, nasjonalparklandsbyer og nasjonalparkkommuner. Formålet var:

- Vi skal gi nasjonalparkene en tydelig posisjon i markedsføringen av Norge som bærekraftig reisemål og som grunnlag for bred lokal verdiskaping.
- Vi skal gjennom besøksforvaltning legge til rette for og styre bruken av nasjonalparkene slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Et sentralt begrep i denne sammenheng er besøksforvaltning, som av miljødirektoratet er definert som følger:

Å legge til rette for og styre bruken av en nasjonalpark slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapningen blir størst mulig, forståelse for vernet økes og verneverdiene ivaretas. (Miljødirektoratet 2015)



Figur 2: Oversiktskart Junkerdal nasjonalpark

2.1 Rammeverket

2.1.1 Verneformål og vernebestemmelser

Verneforskriften for Junkerdal nasjonalpark det juridiske rammeverket for nasjonalparken. Verneforskriftens formålsparagraf sier hvorfor nasjonalparken ble vernet, og er svært viktig for fremtidig besøksforvaltning.

Formålet med Junkerdal nasjonalpark er:

- å bevare et stort og tilnærmet urørt naturområde som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, bestander, geologiske forekomster og kulturminner. Spesielt viktig er det unike plantelivet.
- Å stimulere til opplevelse av natur og landskap med få eller ingen inngrep gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv.

Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Forskriften har også en rekke andre bestemmelser som er relevant for besøksstrategien.

Området er blant annet vernet mot inngrep av enhver art, men det finnes flere unntak som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til etter søknad. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Forskriften er ikke til hinder for guidede fotturer eller turvirksomhet til fots i forbindelse med foreninger og utdanning. Organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha tillatelse fra forvaltningsmyndighet, og er videre presisert i forvaltningsplanen. Innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

2.1.2 Naturmangfoldloven

Ved utøving av offentlig myndighet, eksempelvis behandling av dispensasjonssøknader og arbeid med denne besøksstrategien skal naturmangfoldloven og prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn (jf. Nml § 7).

Naturmangfoldlovens formålsparagraf (NML § 1) sier at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser skal tas vare på gjennom bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskets virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

NMLs § 6 understreker at enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet (generell aktsomhetsplikt). Beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger (§ 8). Ved tvil

om effekten av påvirkning skal føre-var-prinsippet benyttes, og tvilen komme naturen til gode (§ 9). En påvirkning av et økosystem skal også vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for (§10). Videre skal kostnadene ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver (§11) og det skal benyttes miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet (§ 12).

Naturmangfoldlovens § 47 gir forvaltningsmyndighet hjemmel til å gjennomføre skjøtselstiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet.

2.1.3 Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen inneholder en rekke retningslinjer som gir føringer for arbeidet med besøksforvaltning. Verneforskriften gir de juridiske bestemmelsene for et verneområde og setter restriksjonsnivået. En forvaltningsplan gir utfyllende retningslinjer om dispensasjonspraksis, forvaltning, tilrettelegging og skjøtsel og bidrar til å beskrive lovverkets praktiske betydning.

Junkerdal nasjonalpark har godkjent forvaltningsplan fra 2008. Forvaltningsplanen for Junkerdal nasjonalpark er under revidering. Dette arbeidet har foregått parallelt med besøksstrategiarbeidet. Besøksstrategien vil bli en integrert del av forvaltningsplanen.

2.1.4 Andre forhold

Gjennomføring av tilretteleggingstiltak kan også kreve behandling etter annet lovverk, for eksempel plan- og bygningsloven, motorferdselloven med flere.

Grunneiere og rettighetshavere i nasjonalparken beholder sin eiendomsrett, men berøres av verneforskriften og må forholde seg til denne. Dette er viktig å ha med seg i arbeidet med besøksforvaltning. Mange tilretteleggingstiltak krever grunneiers tillatelse før de kan gjennomføres. Anlegg av nye stier, broer, innfallsporter og rehabilitering av eksisterende stier er eksempler på tiltak som kan kreve godkjenning av grunneier. Dersom et tiltak kan gjennomføres som et skjøtselstiltak i regi av forvaltningsmyndigheten, faller kravet om grunneiers tillatelse bort, jmfør NML § 47.

2.2 Merkevarerstrategi - Norges nasjonalparker

Merkevarerstrategien for Norges nasjonalparker er en felles overordnet strategi, og visuell identitet for alle nasjonalparker, sentrer og øvrige verneområder. Merket er en invitasjon til besøk med slagordet «velkommen inn», og aktørene under merket er vertskap for naturopplevelser. Merkevarerstrategien for Norges nasjonalparker legger føringer for den visuelle utformingen av for eksempel skilt og tavler, og stiller også kvalitetskrav til

funksjonalitet, design og varighet til innretninger og infrastruktur som møter den besøkende. Det er et mål at den besøkende, uavhengig av hvilken nasjonalpark eller verneområde som besøkes, på samme måte skal ønskes velkommen, og få en sterk opplevelse av verneområdets kvalitet og verneverdi.

Målsetningen med det nye merket er å bedre opplevelsen for de besøkende, bedre vernet og gi større verdiskaping lokalt. Prinsippet er at verneområder som tåler mye besøk kan ta ut full effekt av merket gjennom maksimal eksponering, mens mer sårbare verneområder tar ut en mindre effekt gjennom mer forsiktig eksponering. Effekten styres gjennom graden av eksponering på nettsider, skilting, infrastruktur, etablering av utkikkspunkt (eller ikke), markedsføring og redaksjonell omtale.

Det nye merket skal først og fremst henvende seg til dem som i liten grad bruker og besøker vernede områder - besøkssenter, nasjonalparklandsbyer- og kommuner. Denne gruppen omfatter turister fra inn- og utland, lokale barnehager og skoler, tilfeldig forbipasserende og den delen av lokalbefolkningen som ikke besøker verneområdene på eget initiativ.

2.2.1 Innfallsporter

I Miljødirektoratets veileder «innfallsporter» defineres innfallsport som «*summen av utendørs tilrettelegging som møter og kanaliserer besøkende fram til en opplevelse av hele eller deler av verneområdet.*» En innfallsport kan ha en eller flere funksjon(er), som gjerne kan deles inn i tre overordnede kategorier: *utkikkspunkt, startpunkt og informasjonspunkt.* (Miljødirektoratet 2015)

1. Informasjonspunkt

- Etableres på steder hvor det er naturlig å stanse
- Skal formidle helhetlig utendørs-informasjon om nasjonalparken
- Samlokalisering av annen tilrettelegging/virksomhet bør prioriteres
- Omfang og innhold avpasses til stedet og formålet i besøksstrategien

2. Startpunkt

- Tilbud til besøkende som skal legge ut på vandring
- Etableres i tilknytning til etablerte turstier, som er identifisert som prioriterte i besøksstrategien
- Informasjon til turgåeren
- Tilrettelegges slik at langtidsparkering ikke skaper problemer

3. Utkikkspunkt, som skal tjene følgende formål:

- et tydelig utkikkspunkt å sende besøkende til
- et sted å søke informasjon om nasjonalparken
- en universelt utformet gangsti for besøkende med bevegelsesutfordringer
- et sted å oppleve nasjonalparken fra
- et utvalgt område som tåler økt besøk

- et kommunikasjonspunkt for å formidle verneverdiene og for å formidle hvordan besøkende kan ta del i vernet

2.2.2 Kommersielt merke – Norges nasjonalparker

Merkevaren Norges nasjonalparken åpner opp for at virksomheter med geografisk tilhørighet til en nasjonalpark kan søke om tillatelse til å benytte et spesiallaget merke for denne merkevaren sammen med logo for egen virksomhet i markedsføring av et produkt, tjeneste eller aktivitet. Det er laget egne merker for formålet (kommersielt merke) og det er nasjonalparkstyret som behandler søknaden og gir tillatelse. Bruk av kommersielt merke krever at nasjonalparken har en godkjent besøksstrategi.

Merket er utviklet for å gi en mulighet til å markedsføre en bedrift, aktivitet eller produkt i relasjon til Norges nasjonalparker. Merket er ikke et kvalitetsstempel, og representerer ikke en godkjenning, noen form for finansiering eller annen støtte fra nasjonalparken. I seg selv ligger det en kvalitet i å ligge i nærheten av en nasjonalpark, og intensjonen med merket er at de lokale bedriftene skal kunne nyte godt av dette.

3 Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskap om verneverdiene og deres sårbarhet, reiselivsnæringen, de besøkende og brukerinteresser er et viktig grunnlag for besøksstrategien.

Bruks- og verneplan for Junkerdal nasjonalpark gir en detaljert beskrivelse av verneverdiene, kulturminner og ulike interesser i nasjonalparken. Dette er supplert med oppdaterte artskart, sårbarhetskartlegginger, kartlegginger i regi av oppsynet og andre bestillingsverk.

Det er i tillegg foretatt kartlegging og analyser av temaer som retter seg spesifikt mot arbeidet med besøksstrategien. Sammen med erfaringsbasert kunnskap danner dette materialet basis for arbeidet med mål, strategier og tiltak i besøksstrategien.

3.1.1 Vegetasjon og landskap

I Junkerdal nasjonalpark er landskapet variert. Topografisk er nasjonalparken todelt. De sentrale og nordlige delene av nasjonalparken er vide og åpne, med det store Ballvatnet i midten. Vestover glir viddelandskapet over i mindre dalfører, der vannet drenerer i retning Saltdal og fjorden. I sør har nasjonalparken et større innlandspreg, med langstrakte u-daler mellom høyreiste fjell. (Pedersen 2003)

Det er ikke gjennomført noen helhetlig naturtypekartlegging i Junkerdal nasjonalpark, men på bakgrunn av forarbeidene til vernet er noen områder klassifisert som «kalkrike områder i

fjellet» etter DN-håndbok 13. Områdene Store Rosna, Skoddefjellet, Beritvatnet, Dardi, Avvelunchoka, Skuortacohka er et stort kalkrikt område som karakteriseres for å være svært viktig i nasjonal sammenheng (A-verdi). Det er i tillegg flere mindre områder av baserik/kalkrik berggrunn spredt utover hele nasjonalparken. Kalkrik berggrunn bidrar til et høyt arts mangfold som gjør krevende og til dels sjeldne arter, spesielt av karplanter forekommende. I nasjonalparken finnes det en rekke «plantefjell» med stor botanisk artsrikdom. At plantelivet i Junkerdal/Ballvatnet ble vernet som plantefredningsområde så tidlig som i 1928, understreker områdets unike posisjon. (Per K. Bjørklund 2002)

Utbredelsen av karplanter, spesielt i de kalkrike områdene av nasjonalparken er godt kartlagt takket være frivillig innsats. Dette gir oss viktig kunnskap i forvaltningspraksisen og er et godt grunnlag for å vurdere sårbarhet.

Flere av vegetasjonstypene i nasjonalparken er generelt sjeldne så som kantlynghei (kantlyng – VU - sårbar) og reinroshei med lapprose (VU - sårbar). Mange planter har både sin sørligste og nordligste utbredelse i Junkerdal nasjonalpark. Av sjeldne planter man bare finner lengre nord kan fjellsolblom (NT – Nær truet), brannmyrklegg (VU - sårbar), svartbakkestjerne (VU - sårbar) nevnes. Andre arter har sin nordligste utbredelse i Junkerdal nasjonalpark som for eksempel høgfjellsklokke (NT – nær truet) og snøsoleie (NT – nær truet).

Junkerdal nasjonalpark har også forekomster av planter som er helt unike for området, eller som kun finnes på et svært begrenset antall lokaliteter i resten av landet. Nordlig bergjunker (VU - sårbar) er områdets særegenhet, og finnes nesten bare i Junkerdal nasjonalpark. Utbredelsen til nordlig bergjunker indikerer også til en viss grad hvor det er mest forekomster av interessante arter generelt. Den er angitt for å være sårbar på rødlista på grunn av få voksesteder og indikert fremtidig tilbakegang. Grønlandstarr (EN – sterkt truet) og fjellvalmue (EN – sterkt truet) er andre eksempler på sjeldne arter man finner i nasjonalparken.



Figur 3: Nordlig bergjunker (t.v) og fjellsolblom. Foto: Gunnar Rofstad og Oskar Pettersen

Det er også dokumentert fire små «palsmyrer» ved Ballvatnets vestbredde langs DNT-stien. Dette er de første registreringene av palsmyr i Nordland fylke, og naturtypen er sterkt truet på norsk rødliste for naturtyper. Palsmyrer består av palser av torv med en frossen kjerne, dannet som følge av permafrost. Rundt palsene er det en mosaikk av ulike myrtyper, dammer fra sammenfalte palser og torvmark uten permafrost. Mosaikken i palsmyrssystemene skaper et rikt mangfold av insekter, og dermed stor rikdom av en rekke fuglearter. Det er anbefalt å gjøre ytterligere undersøkelser for palsmyr i nasjonalparken.

Denne naturtypen vil forsvinne i et fremtidig varmere klima simpelthen fordi palsene tiner, og dammene og de våte myrområdene gror igjen til vanlig myr. (Geir Arnesen 2017)

Nordlandsruta passerer rett gjennom den sørligste av palsmyrene. Dette ble utbedret gjennom omlegging av sti og om lag 200 meter klopp i 2018, i regi av forvaltningsmyndigheten.



Figur 4: Reinrosehei i Rosnaområdet. Foto: Jim T. Kristensen, Statskog Fjelltjenesten

3.1.2 Dyre- og fugleliv

Junkerdal nasjonalpark er et viktig hekke- og leveområde for ande- og vadefugler, rovfugl og spurvefugler.

Kongeørn, Jaktfalk (VU – sårbar) og fjellvåk har flere kjente hekkelokaliteter i nasjonalparken.

Rosna og Fuglvass-området er et område bestående i en mosaikk av fjellhei, tørre rabber, elver, bekker, loner, små vann og myrdrag. Området har blitt vurdert for å ha nasjonal verdi for hekkende vade- og andefugl. Her er det årlig hekking av alle våre «fjellender» - Bergand (EN – Sterkt truet), Havelle (NT – nær truet), Svartand (VU – sårbar) og Sjørørre (VU). Storlom, smålom og svømmesnipe (NT – nær truet) er også vanlig i disse områdene. Brushane (VU – sårbar) er også dokumentert i området. Våtmarksfugl i dette området følges årlig opp av Statskog, Fjelltjenesten og må kunne sies å være godt kartlagt.

Øvre deler av Storengdalen er også et viktig våtmarksområde for flere vade- og andefugl.

Spurvefuglfaunaen er som forventet ut fra geografisk beliggenhet, men forekomster av lappspurv (EN-sterkt truet) i Rosnaområdet er verdt å merke seg.

Vade- og andefugler samt lomer er fuglegrupper som kan være sårbare for påvirkning, spesielt i hekke- og yngleperioden. Dette kan ha sammenheng med reirplassering og skyhet, i tillegg til andre biologiske faktorer som lav reproduksjon.

Mange rovfuglarter starter hekkeforberedelsene allerede i mars, noe som gjør at den sårbare sesongen blir betydelig lengre enn for andre fuglegrupper. Rovfugl hekker gjerne mer utilgjengelig, i bratte fjellhyller eller elvedaler, og vil være mer beskyttet mot forstyrrelser enn bakkehekkende fugl. I Junkerdal nasjonalpark er det imidlertid flere hekkelokaliteter i relativt små og eksponerte berg som lett kan forstyrres.

Jerv og gaupe har fast tilhold i nasjonalparken og bjørn streifer regelmessig innom. Det er nærliggende å tro at områdets egenart på vegetasjon og botanikk også gir grunnlag for en mangfoldig insektsfauna. Selv om det ikke er utført noen systematisk kartlegging på området, bekrefter funn av spesielt dagsommerfugler områdets potensiale for nye funn av sjeldne og krevende arter. I Rosna/Fuglvatnområdet er det også registrert et stort antall og enkelte sjeldne funn av krepsdyr i tilknytning til vann. Dette gir igjen et godt næringsgrunnlag for fiskeartene ørret og røye, som de eneste fiskeartene i nasjonalparken.



Figur 5: Fjellvåk, en vanlig rovfugl i nasjonalparken. Foto: Kurt Erikstad

3.1.3 Kulturminner og historisk bruk

I Junkerdal nasjonalpark er kulturminnene i stor grad knyttet til samisk bruk fra omkring 1500/1600-tallet og fremover. Spor etter reindriftsamenes bruk av området finnes i rikt monn. De fleste registreringene befinner seg nede i dalførene ofte knytta til vann og elver.

Det dreier seg i hovedsak om gammer, gammetufter, hellere, graver, gjerder og arran (ildsteder). Man finner også spor som er knyttet til jakt og fangst fra tiden forut for tamreindrift. Det er blant annet registrert fangstgroper/fangstanlegg i Tjårrisdalen.

Ut over 1800-tallet ble innlandsdalene i økende grad kolonisert av ikke-samiske som drev et «utmarksbasert jordbruk». Daler som for eksempel Storengdalen, Tjårrisdalen, Skaitidalen og Vassbotn var viktige områder for beite, førsanking og skogsdrift. I dag finner man høyløer og utmarksslåtter fra denne tiden inne i nasjonalparken. Man kan også finne «nyere» kulturminner som kan knyttes til jakt og fiske i nasjonalparken, deriblant gamle jaktbuer og båter. Argaladhytta i Skaitidalen, som i dag er en turistforeningshytte var opprinnelig bygget som en jakthytte av bygdefolket lengre ned i dalen. Ved sørenden av Fuglvatnet som bare skiller seg fra Ballvatnet med en tynn landstripe og noen høydemeter, ligger en trallebane for å dra over båter med. Båttrekket er fortsatt i bruk og regnes for å være et kulturminne fra nyere tid.

Også letingen etter mineralforekomster på begynnelsen av 1900-tallet har satt sine spor. Selv om det ikke har vært noen aktiv gruvedrift inne i nasjonalparken, finnes det flere spor etter prøvedrift etter drivverdige forekomster av svovelkis i nasjonalparken.

Det er en konsentrasjon av kulturminner i områdene vest for Ballvatnet og rundt Fuglvatnet/Rosna. Også Tjårrisdalen og Skaitidalen peker seg ut for å være viktige områder. Samlet sett regnes kulturminnene i Junkerdal nasjonalpark til å ha stor verdi. De aller fleste kulturminnene ligger et stykke unna sti og vil svært ofte være vage og vanskelige å se. I forarbeidene til vernet ble kulturminnene i nasjonalparken derfor vurdert til å være lite sårbare og utsatt for skader. Skilting og informasjon om kulturminner i tilknytning til kulturminner nært sti og utfartsområder kan vurderes som et avbøtende tiltak. (Barlindhaug 2002)



Figur 6: Argaladhytta. Opprinnelig en gammel jaktbu og et «moderne» kulturminne, nå er den en koselig DNT-hytte midt i Skaitidalen.

3.2 Ferdsel og sårbar natur

Ferdsel har effekter på natur- og kulturmiljø, og besøksforvaltning handler i stor grad om å redusere den negative effekten av ferdsel og bruk. I arbeidet med besøksforvaltning er det derfor spesielt viktig å ha kunnskap om hvilke naturverdier som er sårbare med tanke på ferdsel og friluftsliv.

Sårbarhet vurderes ut fra hvor sannsynlig det er at naturen blir eksponert for ferdsel og i hvor stor grad denne eksponeringen fører til forstyrrelser eller slitasje på naturmiljø. Det er altså forholdet mellom natur og påvirkning som blir vurdert. En sårbarhetsvurdering vil være utgangspunktet for å vurdere behovet for å gjennomføre besøksforvaltningstiltak i et verneområde.

Mange områder i Junkerdal nasjonalpark ligger svært utilgjengelig slik at omfanget av ferdsel begrenser seg. Nasjonalparken har imidlertid et omfattende sti- og hyttenett som blir utsatt for en del ferdsel.

Sommeren 2017 ble stiene mellom Trygvebu-Balvasshytta, Ballvassdemninga-Fuglvatnet og første delen av stien opp til Solvågtinden sårbarhetsvurdert av Norsk institutt for naturforskning. Dette arbeidet var et ledd i et metodeutviklingsprosjekt, og erfaringer fra blant annet Junkerdal nasjonalpark har resultert i håndboken «Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter i verneområder for vegetasjon og dyreliv». Håndboka er tenkt som et verktøy forvaltninga selv kan bruke for å sårbarhetsvurdere utvalgte lokaliteter. En slik sårbarhetsvurdering skal gi grunnlag for prioriteringer, synliggjøre behov for tiltak og dokumentere forvaltningens valg av løsninger.

Sårbarhetsvurdering Nordlandsruta

Sommeren 2019 ble hele «Nordlandsruta» (for beskrivelse av «Nordlandsruta» se i kapittel om friluftsliv) gjennom Junkerdal nasjonalpark, som strekker seg fra Lomi i nord til Trygvebu i sør, sårbarhetskartlagt med tanke på vegetasjon og dyreliv. Arbeidet ble gjennomført av forvalterne selv, og kan karakteriseres for å være et utfyllende arbeid av det NINA gjorde i 2017. Arbeidet ble prioritert på grunn av forventninger om økt ferdsel (vitalisering av «Nordlandsruta») og for å vurdere mulighetene for å bruke sykkel langs denne traséen.

Med håndboka registrerer man sårbare enheter for vegetasjon og dette er områder som har lav slitestyrke og/eller dårlig evne til gjenvekst. For dyreliv registreres funksjonsområder og livsmiljøer for arter som er sensitive for forstyrrelser

Dagens bruk av Nordlandsruta har ikke resultert i store slitasjeskader eller ført med seg store forstyrrelser på sensitivt dyreliv. Potensialet for slitasje er imidlertid stort i enkelte områder, spesielt med tanke på en forventning om økende ferdsel og interesse for bruk av sykkel. Tidligere gikk stien over en av de sårbare palsmyrene på vestsiden av Ballvatnet, men dette er nå utbedret ved at stien er lagt om og klopplagt. Langs stinettet er det flere sårbare enheter både med tanke på vegetasjon og funksjonsområder for dyreliv. Eksakte plasseringer av de sårbare enhetene og funksjonsområdene for dyreliv, samt «spesielle tilfeller» er nærmere beskrevet i rapporten og tilgjengelig for oss gjennom digitale kart. Det er viktig å bemerke seg at vurderingene som er gjort i stor grad er overførbare til andre deler av stinettet i nasjonalparken, selv om disse ikke er sårbarhetsvurdert.

Sensitiv vegetasjon

Myr med vegetasjonsdekke/fuktsig/blauthøl

- Langs hele Nordlandsruta i nasjonalparken er det mange fuktsig/blauthøl og mindre myrområder som enda ikke er klopplagt. Slike områder har dårlig slitestyrke, men i flate områder slik som tilfellet for det meste er i Junkerdal nasjonalpark har disse god evne til gjenvekst dersom påvirkningen opphører. I enkelte tilfeller fører slike bløte områder/myrer til bred ferdsel ved at folk unngår de bløte partiene i midten av stien. Slitasjen blir dermed bredere og bredere etter hvert som tiden går. Aktuelle tiltak vil være omlegging av stien eller klopplagging både for å skåne de bløte områdene, men også for å kanalisere ferdselen. Det må utarbeides en samlet plan for omlegging av sti og fremtidig klopplagging av blaute stiområder i nasjonalparken.

Brink/bratt skrent

- Enkelte steder går stien over bratte brinker/kneiker, gjerne i løsmasseavsetninger/fint substrat hvor erosjon lett oppstår når vegetasjonen slites bort. Dette kan bli problematisk dersom stiene vaskes ut av store regnskyll og blir djupe og vanskelig fremkommelig. Dette kan med andre ord forverres av regn selv om ferdselen opphører. Blir stiene djupe nok fører dette til at folk finner seg alternative stier rundt og slitasjeproblematikken forskyver seg i bredden. Til slutt ender man opp med en unødvendig bred sti. Knekkpunktet i øvre del av brinken er særlig utsatt fordi den har tynt vegetasjonsdekke, og liten evne til å gjenvekst som følge av eksponert beliggenhet. Dette er foreløpig ikke et stort problem, men viktig å ha i tankene fremover, spesielt ved bruk av sykkel. Enkelte områder kan det vurderes å legge om stien, eventuelt forsterke den ved steinsetting.



Figur 7: Eksempel på bratt brink/skrent til venstre, og et rabbeområde etter en bratt brink/skrent til høyre

Rabber

- Etter en brink passerer gjerne stien over eksponerte rabber hvor en ser antydninger til slitasje fordi dette er områder det er lett å bevege seg utenfor stien. Disse er i tillegg ofte utkikkspunkter i landskapet hvor folk stopper opp. Evnen til gjenvekst i slike områder er dårlig fordi slike områder er tørre og eksponerte. Foreløpig ser man bare begynnende slitasje enkelte steder langs Nordlandsruta. Vanskelig å få gjort noe med, men kanaliserende tiltak som steinsetting samt forebyggende tiltak i form av informasjon kan bli aktuelle.
- Det er enkelt å bevege seg flere steder utenom sti i nasjonalparken. Dette er gjerne tørre lavheier og rabber med både dårlig slitestyrke, og liten evne til gjenvekst. Bedre merking i enkelte områder kan føre til at folk i større grad holder seg på stien. Dette er spesielt gjeldende for stien mellom Tjoarvi – Lomi.

Funksjonsområder dyreliv

Viktig rasteområde for vade- og andefugl/Innsjø dam/Hekkeområde for lom/Hekkeområde for rovfugl

- Områdene rundt stien Tjoarvi-Fuglvatnet-Rosna er et svært viktig raste- og hekkeområde for en rekke sårbare vade- og andefugler, små- og storlom. Her finner man en mosaikk av vierdominerte fjellheier, elver, bekker, loner, myrdrag samt større og mindre innsjøer. Området inkluderer hele fem av de beskrevne sensitive funksjonsområdene for dyreliv i NINAs håndbok om sårbarhetsvurdering. Brushane er også dokumentert i området. Her er også et kjent hekkeområde for rovfugl, med flere kjente reirlokalteter av kongeørn, jaktfalk og fjellvåk. Samlet sett karakteriseres området for å være svært sårbart, spesielt i hekkeperioden. Fuglene starter hekking på våren i forbindelse med vårløsning og isgang. Dette er en «mellomperiode» med generelt lite ferdsel i fjellet. Ferdsel i dette området styres i stor grad av når Ballvassvegen åpnes. Som regel åpner denne i månedsskiftet juni – juli, og da er trolig den mest sårbare perioden for disse artene over. Ferdsel tidlig i denne perioden kan allikevel berøre enkelte arter. Aktuelle tiltak vil være å kanalisere ferdselen strengt akkurat i dette stipartiet. Hundeiere må oppfordres til å holde hundene i bånd også utenom de generelle båndtvangsbestemmelsene. Forebyggende informasjonsmateriell kan vurderes som tiltak.

Tamrein

- Langs Nordlandsruta beveger man seg gjennom ulike funksjonsområder for tamrein. Fra Ballvassdemninga og mot Skaitidalen går man gjennom reindriftens vårbeite/kalvingsland. Ferdselen langs Nordlandsruta er imidlertid sterkt begrenset til barmarkssesongen juli-oktober og forstyrrelser i dette området antas først og fremst å ramme rein på sommerbeite og viktige trekkleder. Den frodige Skaitidalen er viktige vår og høst-beiter, i tillegg overlapper stien med en viktig flyttlei. En økning i ferdsel

utenom høysesong vil kunne virke negativt inn på tamreinens bruk av viktige beiteressurser nede i dalen. Forebyggende arbeid vil være god dialog med reindriften, samt forebyggende informasjon «hvordan ferdes i reinbeiteland». Erfaringer fra Arktis viser at slik informasjon både er sterkt verdsatt og etterfulgt.

Sti Solvågtinden

Stien til Solvågtinden er ikke merket i snaufjellet på tross av at dette er en populær topptur sommerstid. Stiens første del går på en godt opparbeidet og robust kjerreveg. Etter Storjordfjellkoia går det tydelig sti oppover den bratte skogslia. Stien blir mer og mer utydelig og forsvinner mer eller mindre etter Trektvatnet på ca. høyde 850 moh. Herfra finner folk sine egne veier opp til toppen.

NINA sårbarhetsvurderte stien fra Storjordfjellkoia og frem til stien forsvinner. Stien er foreløpig ikke veldig slitt, men går gjennom sårbare vegetasjonsområder med stort potensiale for slitasje. Man ser begynnende slitasje langs stien, og økende ferdsel uten iverksettelse av tiltak kan bli en utfordring.

I skogen etter Storjordfjellkoia passerer man en del blauthøl og fuktsøkk med begynnende slitasje. Både i skogen og over skoggrensa er det også mange små bratte kneiker og brinker med ustabil substrat der erosjon fra vann sannsynligvis vil øke dersom det blir mer slitasje. Over skoggrensa passerer man noen tørre rabber med vegetasjonsdekke på laus mineraljord som lett eroderer, og med svært dårlig grunnlag for gjenvekst dersom det oppstår slitasje. Her ferdes folk bredt som følge av det er enkelt å ferdes her og ikke-eksisterende merking. Dette resulterer i slitasje over et større område enn nødvendig (**figur 4**). Faren for ytterligere erosjon ved store regnskyll er til stede. I tillegg vokser den norske ansvarsarten og svært sjeldne Grønlandsstarr tett på stien i disse rabbeområdene. Økt slitasje og tråkk kan være en trussel for arten.

Det konkluderes med at dette er en svært vanskelig sti å gjøre tiltak på. Opp gjennom de bratte brinkene er det få egne tiltak som kan begrense slitasje. Stien kan bli djup ved store regnskyll. Den kan vurderes å lede bort vann ved hjelp av «stikkrenner» over de mest utsatte områdene. Det burde informeres om sårbar vegetasjon og forekomsten av Grønlandsstarr langs stien. Stien må merkes tydelig hele veien og oppfordre folk til å holde seg på den. Stien må merkes hele veien til toppen for å unngå at det etableres flere stier.

Økt bruk av stien mot Solvågtinden vurderes i sårbarhetsvurderingen til NINA å få liten betydning for dyrelivet. For tamrein vurderes økt bruk av stien til å få moderat betydning. (Dagmar Hagen 2018)



Figur 8: rabbeområde på tur opp til Solvågtinden med tynt vegetasjonsdekke. «Bred ferdsel» med flere stier.

Sårbarhetsanalyse Ecofact 2017

I 2017 gjennomførte Ecofact en sårbarhetsanalyse for hele Junkerdal nasjonalpark. Formålet var blant annet å få et bedre grunnlag for vurdering av kjøring med barmarkskjøretøy i nasjonalparken. De sårbare områdene er modellert ut fra satellittbilder og befaringer. En overflatetype kan være sårbar fordi den lett påvirkes av tråkk og slitasje, eller fordi den har liten/ingen evne til gjenvekst hvis den først blir ødelagt. For Junkerdal nasjonalpark ble tre overflatetyper karakterisert for å være interessante å modellere forekomsten av:

1. Våtmarksområder med dominans av starr (mest nordlandsstarr)
2. Mose/algedominerte snøleier med fragmentarisk karplantedekke
3. Steinete rabbeområder med fragmentarisk vegetasjonsdekke

Arbeidet har resultert i et kart over disse tre overflatetyperne som er relevant for all ferdsel i nasjonalparken. Rapporten inkluderer også et forslag til hensynssoner for motorisert ferdsel. Den er et nyttig verktøy i forvaltninga og ligger til grunn både i dispensasjonspraksisen og i arbeidet med besøksforvaltning. (Geir Arnesen 2017)

3.3 Kunnskap om friluftsliv

Fra 2011 til 2016 ble det gjennomført kartlegging og verdisetting av friluftsområder i alle Nordlands kommuner i regi av Nordland fylkeskommune. Det var Kommunene og friluftsrådene som gjennomførte kartlegginga. Kartene er tilgjengelig gjennom miljødirektoratets kartverktøy naturbase. Ikke overraskende har områdene nord for Ballvatnet, områdene tilstøtende Ballvassvegen, etablerte stier og turen til Solvågtinden fått «svært stor verdi» for friluftslivet. De vanskelig tilgjengelige områdene uten noen spesiell

form for tilrettelegging, særlig vestover mot Saltdalen og øst for Skaitidalen er også viktige, men karakterisert for å ha mindre betydning for friluftslivet. (Miljødirektoratet 2016)

Bruken i nasjonalparken kan for det meste knyttes til «tradisjonelt friluftsliv»: Fotturer, skiturer og tradisjonelle høstingsaktiviteter som jakt, fiske og bærplukking. Dette har også vært viktige aktiviteter i et historisk perspektiv. Det er mange lokalt tilknyttede brukere av nasjonalparken, og mange har et sterkt forhold til disse områdene. Hvem, hvor mange og hvordan folk bruker nasjonalparken er nærmere beskrevet i kapitlet om ferdselsregistreringer og brukerundersøkelse.

I nord er det først og fremst stier, bruer og hytter som sørger for kanaliseringen av ferdsel. Jakobsbakken, Daja, Tjoarvi og Balvassdemningen er de viktigste innfallsportene til nasjonalparken fra nordsiden. Risevatn/Kjelvatnet, Soki, Botn, Sagmoen og Furuhaugen er også kjente utfartssteder til nasjonalparken, men ikke fullt så mye brukt som de tre førstnevnte. Ser man de nordlige områdene i nasjonalparken under ett, er dette definitivt den mest brukte delen av nasjonalparken. Mye av bruken er knyttet til de nesten 750 hyttene fra de store hytteområdene rundt Risevatnet, Kjelvatnet og nordover. Veien mot Balvassdemningen sørger også for en helt unik tilgang til området, og er naturligvis svært viktig for bruksmønsteret i fjellområdet her. Lettgått terreng, rike bærområder og fiskemulighetene i og rundt Ballvatnet fører til stor aktivitet i dette området i sommerhalvåret. Særlig er Rosna og Fuglvatnet populære områder for fiske. Det er båtutleie på Rosna organisert gjennom Sulitjelma jeger og fiskeforening. Rikt fugleliv og særegen flora gjør også disse delene av nasjonalparken til et attraktivt sted for naturinteresserte.

For områdene sør i nasjonalparken er ferdselen sterkt knyttet til dalførene og det eksisterende stinettet, og bruken for det meste knyttet til tradisjonelt friluftsliv. Storjord, Storengdalen og Skaiti er de mest brukte innfallsportene i tilknytning til nasjonalparken i dette området. Storjord er et naturlig stoppested langs E6, og et knutepunkt i seg selv med både Nordland nasjonalparksenter og Saltdal turistsenter. Her er det 20 kilometer tilrettelagte stier, og flere gode turmuligheter. Statskog er en svært viktig aktør for tilretteleggingen for friluftsliv på Storjord. Solvågtinden er et landemerke, og et yndet turmål som også trekker folk utenfor Saltdal kommunes grenser. Årlig arrangeres det turer hit både i regi av turistforeningen og som skoleturer. Betrachtninger ut ifra ferdselsregistreringer gjør at vi anslår et besøkstall på om lag 800-1000 personer, men tallet er økende. Ellers er både Skaiti og Storengdalen først og fremst et utgangspunkt for de som går langturer langs DNT-nettet og viktige startpunkter for lokalbefolkningen. Skaiti er også et godt område for rypejakt, som også trekker til seg jegere fra hele Nordland.

Et velutviklet sti- og hyttenett gjør at flere bruker området til langturer. Om vinteren stenges Ballvassvegen, og trafikken inn mot disse områdene reduseres betraktelig. Vinterbruken er dårlig undersøkt i nasjonalparken, men bruken på denne tiden av året er nok i hovedsak knyttet til utfart fra Sulitjelma. Vinterutfarten i nasjonalparken skjer i hovedsak fra Jakobsbakken og ut fra de store hytteområdene rundt Risevatnet og Kjelvatnet. Fra Jakobsbakken går ferdselen i grove trekk langs den sommermerka DNT-stien sørover, hvor man kommer inn i nasjonalparken i overkant av Annavatnet. Her kan folk ferdes langt innover de flate viddene mot Fisklausvatnet/Beritvatnet/Nienna. På godværsdager og i påsketider kan utfarten være stor i dette området. Fra Risevatnet og Kjelvatnet går vinterutfarten for det meste østover mot Dorro. Mange følger den kjente «Y-dalen» mot Dorro.

Ellers er det gode skiløyper i randsonene av nasjonalparken. Kobberløpstraséen (Kobberløpet – se kapittel om næringsvirksomhet knyttet til Junkerdal nasjonalpark) følger Ballvassvegen opp til Tjoarvihytta før den snur i en sløyfe på om lag 43 km. Sulitjelma som «skidestinasjon» er nærmere beskrevet i kapitlet om næringsvirksomhet. På andre siden av dalen fra Jakobsbakken er det etablert en alpinbakke (Sulitjelma fjellandsby). Utfart til nasjonalparken fra skitrekket er imidlertid antatt å ha begrenset omfang, da toppen av skitrekket mer eller mindre er en «selvstendig» topp i terrenget. Skitrekket har heller ikke merket noe spesielt behov for slike turer, selv om de tilbyr «enkeltturer».

Hundekjøring drives i begrenset omfang innenfor nasjonalparken, men ferdsel oppover Skaitidalen og over Ballvatnet skjer. Reiselivsbedrifter knyttet til nasjonalparken benytter seg imidlertid av hundekjøring, men det meste av kjøringen foregår i randsonene. Det er blant annet en fast hundekjøringstrasé på Kjelvatnet. Reiselivsbedriften Fjellfarer A/S lokalisert på Jakobsbakken tilbyr hundekjøring til sine gjester. Da leier de inn hundekjørere fra bygdene rundt nasjonalparken til dette formålet.



Figur 9: Hyttefolk setter sine egne skispor i fjellet. På tur østover mot nasjonalparken. Nordre-Saulo i bakgrunnen. Foto: Kåre J. Pettersen

3.3.1 Stier og åpne hytter

Merka stier

Bodø og omegn (BOT) og Sulitjelma turistforening(SOT) har et godt utviklet stinett i Junkerdal nasjonalpark, og er til sammen ansvarlig for ca. 105 kilometer sti innenfor

nasjonalparken. Skillet mellom ansvarsområdene til de to turistforeningene i nasjonalparken går omtrent på vannskillet i Skaitidalen. Fra det punktet hvor vannet renner i retning av Ballvatnet er det SOT som er ansvarlig for sti- og hyttenettet, og sør for dette punktet overtar BOT.

Hovedruten er nærmere beskrevet under Nordlandsruta og går fra Lomivatnet i Nord til Skaiti i sør. Nord for Kjelvatnet går det en merket DNT-sti opp til Nordlandsruta og Tjaleshytta. Går du langs Nordlandsruta passerer du Tjaleshytta, Tjoarvhytta, Balvasshytta, Argalad og Trygvebu som alle er ubetjente DNT-hytter. Jakobsbakken er et utgangspunkt for en rekke turer, men hovedferdselen går langs DNT-stien som går rett sørover. Etter om lag 2 kilometer deler stien seg, en som går rett sørover mot Ballvatnet/Tjoarvhytta og knytter seg på resten av stinettet i dette området, blant annet Nordlandsruta. Den andre går i sørvestlig retning og ender opp på Vassbotnfjell i Saltdal.

Tjoarvhytta er utgangspunkt for flere turer, og er på mange måter et knutepunkt i nasjonalparken. Lengre sør i nasjonalparken er stinettet sterkt knyttet til de ulike dalførene. Fra Skaiti og Trygvebu har man valget om å gå Skaitidalen opp mot Balvanet (Nordlandsruta) eller inn Tjårrisdalen. Etter 8 kilometer oppover Tjårrisdalen deler stien seg igjen inn Rykkjedalen og en som ender opp i innerst i Storengdalen. Fra Daja turistsenter går det også en merket sti rett østover mot Tjalpi/Kong Oscar som knytter seg på Nordlandsruta etter om lag 6 kilometer. Denne stien er tilrettelagt som en «geologi-natursti» og ble tilrettelagt i forbindelse med nedleggelsen av den siste gruva i Sulitjelma på begynnelsen av 90-tallet. Stien er imidlertid dårlig merket fra startpunktet i Sulitjelma turistsenter og informasjonsplakatene bærer preg av å være dårlig vedlikeholdt.

Nordlandsruta

Nordlandsruta strekker seg fra Børgefjell i sør og Narvik og Ofoten i nord. I Junkerdal nasjonalpark utgjør nordlandsruta hele 60 km fra nasjonalparkgrensa i Skaitidalen i sør og til Lomi i nord. «Nordlandsruta» ble lansert på 80-tallet som et samarbeidsprosjekt mellom aktuelle turistforeninger, Nordland fylkeskommune og Statskog. Ruta ble merka og 40 turistforeningshytter ble knytta sammen, det ble også laga en egen brosjyre. Det er igjen satt i gang et arbeid for å vitalisere Nordlandsruta gjennom et prosjektarbeid med varighet 2018-2022. Her tas det sikte på å gjøre Nordlandsruta til en internasjonalt kjent vandrerute med egen merkevare.

Andre stier

I tillegg til turistforeningens merking er det en rekke umerkede stier som går inn til de eksempelvis de private hyttene og fiskevann i nasjonalparken. Turen inn til Rosna er skiltet av Statskog og tar av fra Nordlandsruta etter om lag en kilometers gange i sørlig retning fra Balvassdemningen. Fra Tjoarvhytta går det også en sti østover til den store innsjøen Mavas på svensk side av nasjonalparken.

Hytter og Overnattingsmuligheter

Innenfor nasjonalparken er det 6 ubetjente hytter

- **Argaladhytta** (Bodø og omegn turistforening, BOT), 8 km oppover Skaitidalen, 2 bygninger oppsatt henholdsvis i 1912 og 2010, 7 sengeplasser totalt.

- **Balvasshytta** (Sulitjelma turistforening, SOT), ved Ballvatnets Sørlege breidd øverst i Skaitidalen, 2 bygninger med ny sikringshytte i 2018, totalt 12 sengeplasser. Uthus med vedbod. Adkomst langs sti fra Balvassdemningen, Tjoarvi eller Skaitidalen.
- **Tjålaneshytta** (SOT), oppsatt 1992, rett ved Tjålanisjávrre nord-øst i nasjonalparken, 25 sengeplasser. Adkomst langs sti fra Lomi eller Daja.
- **Sølvbekknaustet** (Sulitjelma jeger- og fiskeforening), enkelt naust ved Sølvbekkvatnet vest i nasjonalparken som kan overnattes i så lenge båten er ute. Ikke vedovn. 4 sengeplasser. Adkomst langs sti mellom Jakobsbakken og Vassbotnfjell.
- **Fuglvannshytta** (Sulitjelma jeger- og fiskeforening), hytte i to adskilte deler ved Fuglvatnet med 4 sengeplasser i hver del. Adkomst langs Nordlandsruta.
- **Solvåгнаustet** (Saltdal jeger- og fiskeforening) Enkelt naust med 3 sengeplasser og muligheter for vedfyring. Adkomst fra Solvågli i Junkerdal og sti opp til Solvågvatnet.

I og rundt innfallsportene er det i tillegg mange muligheter for ubetjent overnatting:

- **Tjoarvihytta** (SOT), ved vegen mot Balvassdemningen ca. 12 km fra Sulitjelma. Ligger akkurat i «kilen» mot Ballvatnet som ikke er en del av nasjonalparken. Utgangspunkt for turer både østover og vestover i nasjonalparken. 8 sengeplasser.
- **Naust ved Ballvassdemningen** (SJFF) – Innredet naust med 4 sengeplasser ved vegens endepunkt og Ballvatnet.
- **Trygvebu (BOT)** – Innerst i Skaiti. Stor hytte med 20 sengeplasser – ofte et utgangspunkt for ferdsel oppover Skaitidalen/Tjårrisdalen. Knytter også sammen resten av hyttenettverket i og rundt Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark.
- **Lomihytta (SOT)** – Ved Lomivatnets nord-vestlige breidd. 4 sengeplasser. Adkomst langs sti fra parkering ved Lomi.
- **Ny Sulitjelma fjellstue (SOT)** – En stor hytte mellom Lomivatnet og Sulitjelma. 26 sengeplasser. Innlagt vann og strøm. Ofte et utgangspunkt for turer i «Sulitjelmamassivet». Adkomst langs vei (ikke vinterbrøytet) fra Sulitjelma.
- **Muorki-hytta (SOT)** – Østenden av Eidevatnet, helt ved Svenskegrensa. 8 sengeplasser. Adkomst langs sti fra Lomivatnet.
- **Storeng fjellgård (Privat, men avtale med BOT)** – Må avtales privat. Ved øverste gården i Storengdalen ved vinterbrøytet veg. 4 sengeplasser.
- **Storjordfjellkoia (Statskog)** – Åpent husvære i Junkerdalsura naturreservat eid av Statskog. I Storjordfjell, langst stien opp til Solvågtinden. 6 sengeplasser.
- **Storjordstua (Nordland nasjonalparksenter)** – Hytte på Roparneset nedenfor nasjonalparksenteret. 8 sengeplasser, vedfyring og gass. Vann i kran utenfor.
- **Hytte ved Villumsvatnet** (Sulitjelma jeger- og fiskeforening) Hytte med 4 sengeplasser, vedfyring og gass. Naust og båt. Adkomst fra Jakobsbakken eller Sagmo (sommer)
- **Hytte ved Dorro** (Sulitjelma jeger- og fiskeforening) Hytte helt på grensen til nasjonalparken. 6 sengeplasser, ved og gass. Naust og båt. Følg sti til Dorro

Andre betjente overnattingsalternativer i og rundt nasjonalparken og innfallsportene er videre beskrevet i kapitlet om næringsaktører rundt Junkerdal nasjonalpark.



Figur 10: Over brua ved Ballvatnets innløp på tur til Balvasshytta

3.3.2 Tilretteleggings- og informasjonstiltak

Innfallsporter

I forbindelse med vernet i 2004 ble det gjort flere avtaler om opprettelse av innfallsporter til nasjonalparken. I tilfeller er det kjøpt opp grunn for etablering av parkeringsplasser både på statlig og privat grunn.

Innfallsportene i og rundt nasjonalparken er relativt sparsommelig tilrettelagt. Stort sett er de bestående av lite fremtredende stativer med informasjonsplakater om nasjonalparken. Disse begynner å bli solfalmede og modne for utskiftning.

På Balvassdemningen har Statskog i samarbeid med forvaltningsmyndighet etablert et inforom i tilknytning til Statskogs naust ved Ballvatnet. Rommet er utstyrt med en elektronisk informasjonsportal, informasjonsplakater, brosjyrer og bord og stoler. Den elektroniske løsningen i form av en «touch-skjerm» trenger imidlertid en opprusting. På Balvassdemningen er det også etablert et utedo, men dette begynner å bli gammelt og nedslitt.

Langs det etablerte stinettet markeres inngangen til nasjonalpark med tradisjonelle «løveskilt».

Broer

10 av broene i nasjonalparken ligger langs Nordlandsruta. Eiere av broer i nasjonalparken (fra sør til nord):

Bro Raudvollen (Skaitielva) – Statskog

Bro Arggalájjåhkå – Statskog

Bro Hujtejåhkå - BOT

Bro Skaitelva, utløp Ballvatnet – SOT

Bro Låggejåhkå – SOT

Bro Rosnaelva – SOT

Bro Dorroelva – SOT

To mindre elver som renner ut nordenden av Tjálanisjávrre – SOT

Bro Valfarjåhkå – SOT

Bro Tjåresjåhkå – Junkerdal grunneierforening

Det er fortsatt utfordringer med elvekryssinger i nasjonalparken, og spesielt langs Nordlandsruta. Både i Skaitidalen og langs Ballvatnet møter man flere elver som ikke lar seg krysse tørrskodd, og som i perioder kan være flaskehalser for friluftslivet. I deler av året, og tidlig i barmarkssesongen kan vannføringen i elvene være så stor at mange heller velger å snu.

Arbeidet med denne besøksstrategien sparket imidlertid liv i en del gamle planer om å bygge bro over de to største utfordringene - Låggejåhkå og Hujtejåhkå. Sommeren 2021 ble det derfor bygget to nye broer over disse elvene etter initiativ og finansiering fra forvaltningen, Statskog og SOT. Broen over Låggejåhkå ble bygget av SOT og ble finansiert som et spleiselag 50/50 mellom SOT og forvaltningen. Broen over Hujtejåhkå ble finansiert av forvaltningen, bygget av Statskog, og eies av BOT. Broene ble ikke plassert i direkte tilknytning til DNT-stien, slik at det vil være behov for noe omlegging av stien. Dette har bedret situasjonen langs Nordlandsruta betraktelig, men fortsatt er det elver som vil være utfordrende å krysse i deler av året. Daumannselva på Vestsiden av Ballvatnet er en slik elv, men her har vi vurdert det som mest gunstig å legge stien om til en mer egnet vadeplass. Der stien ender opp i dag er elva både stri og smal, men 50-100 meter nedstrøms finnes en mye bedre og egnet vadeplass. Her vokser imidlertid vierkjerret tett ned mot elva, slik at det vil være nødvendig å rydde og vedlikeholde den nye stien.

Storengdalen – Trygvebu: DNT-stien krysser elva øverst i Storengdalen og går i vestsiden av dalen og elveløpet. Broene over elva her har imidlertid blitt ødelagt som følge av snømengder og vårløsning i to ulike omganger. Dette har skapt vanskeligheter for ferdselen langs stitraseen. Det planlegges bygging av nytt reingjerde ved Leipibakken lengre inn i dalen, og i den forbindelse vil det bli behov for å kjøre ATV inn til gjerdet. Den tørreste og mest egnede traseen inn til gjerdet vil være vestsiden av elva og langs nåværende DNT-sti. Ny og kraftigere dimensjonert bro slik at ferdselen kan gå på vestsiden av elva, vurderes for å være en bedre løsning for verneverdiene fremfor å legge stien og ATV-traseen på østsiden.

Finner man ikke en varig og permanent løsning for etablering av bro, vil stien og ATV-traséen måtte følge østsiden av elva innover.

Stitilrettelegging

Enkelte myrer og bløte områder er steinsatt eller klopplagte i et samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten, Statskog og DNT. Tidligere gikk DNT-stien rett gjennom den sårbare palsmyrlokaliteten vest for Ballvatnet, men dette ble utbedret med 210 meter klopp sommeren 2019. Flere av myrområdene/blauthølene langs Nordlandsruta er også klopplagte. Sårbarhetsvurderingene og oppsynets egne betraktninger langs Nordlandsruta gir oss god innsikt i behovene for enda flere tilretteleggingstiltak. Det må utarbeides en samlet plan for omlegging av sti og fremtidig klopplagging av blaute stiområder i nasjonalparken.

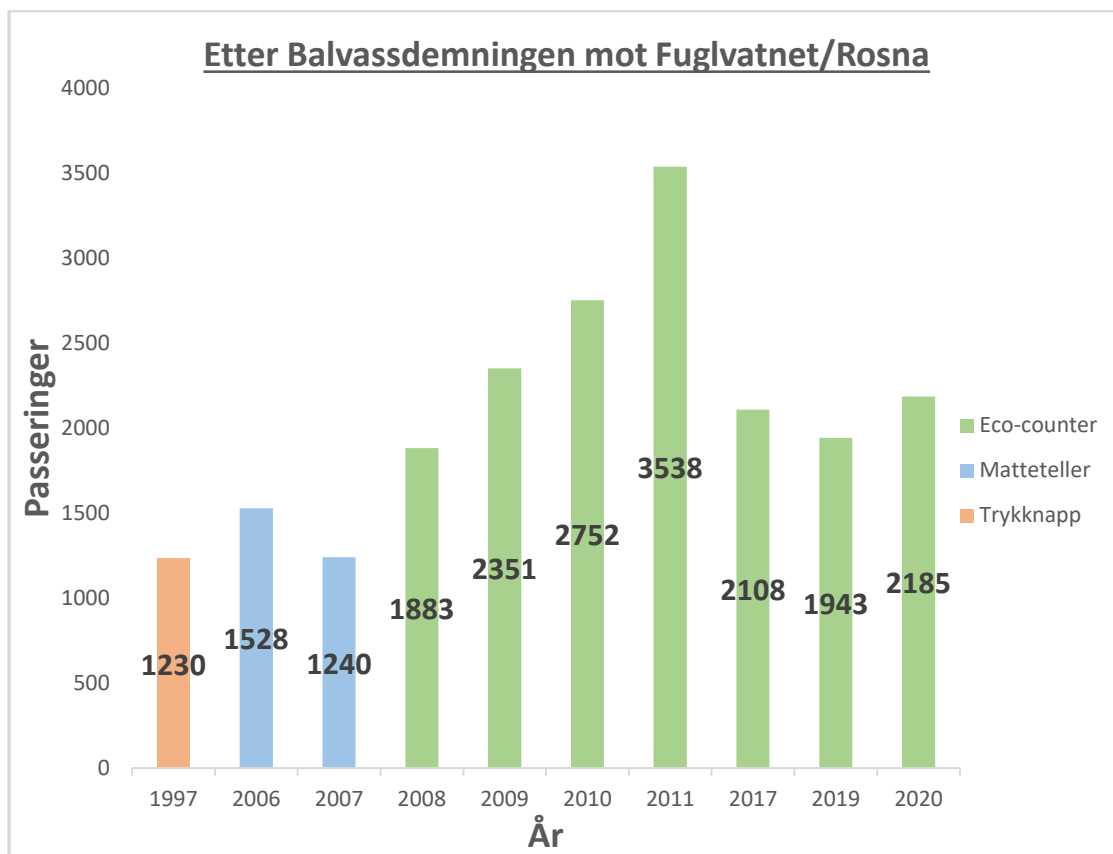
Turistforeningens stier er merket, men flere plasser er merkingen mangelfull, som i noen grad fører til bred/spredt ferdsel. Det er spesielt gjeldene langs de minst brukte traséene. Sårbarhetsvurderingene indikerer behovet for bedre merking og aktuelle tiltak beskrives i tiltaksplanen.

I 2017 utarbeidet Statskog Fjelltjenesten en skiltplan for Junkerdal nasjonalpark på oppdrag fra forvaltningen. Prosjektet er et samarbeid mellom forvaltningen, Statskog fjelltjenesten, Bodø og omegn turistforening, Sulitjelma omegn turistforening, Sutlifelma JFF og Saltdal JFF. Målet med prosjektet var å få flere brukere ut og synliggjøre mange av de gode tilbudene samt øke sikkerheten i fjellet. Ønsket var å få en mest mulig standardisert skilting i tråd med DNTs merkehåndbok. Mye er gjennomført, men fortsatt gjenstår en del skilting å få gjennomført. Mange aktører og samarbeidspartnere gjør det litt komplisert å skaffe en fullstendig oversikt om hva som gjenstår og hva som er gjort.

3.3.3 Ferdselsregistreringer og brukerundersøkelse

I Junkerdal nasjonalpark har det blitt gjennomført ferdselsregistreringer i lang tid. Primært har dette blitt gjort langs stien etter Balvassdemningen mot Fuglvatnet/Rosna, i Skaitidalen og i Storjordfjell på stien mot Solvågtinden. En utfordring med ferdselregistreringene er at de eldste registreringene som er gjort vanskelig lar seg sammenligne med nye, på grunn av nye metoder og/eller endret plassering. Ferdselstellere fra eco-counter registrerer varme fra personer som passerer, og følgelig kan det ikke utelukkes en viss feilmargin. At tellingene til en viss grad overestimeres er sannsynlig og mulige feilkilder kan være folk som raster ved telleren, sollys inn på linsa eller folk som oppdager telleren. Utplassering av tellerne krever med andre ord mye av de som setter dem ut. I tillegg er dette et område med store sesongvariasjoner når det kommer til snømengde. Årene 2017 og 2020 var eksempelvis svært «seine» med snø langt ut i juni. Dette påvirker ferdselen i området, og gjør det utfordrende å sammenligne mellom år. Erfaringene fra oppsynet er at slike tellere gir mye nyttig informasjon, og hovedkonklusjonen er at besøkstallene ser ut til å ha økt jevnt siden registreringene startet. (Kristensen 1997 - 2020)

Ferdselsregistreringer innfallsport Ballvatnet



Figur 4: Ferdselsregistreringer kun for månedene Juli, august og september ved Ballvatnet. Årene 2009-2011 er trolig overestimert på grunn av at ferdselstelleren var plassert i en varde på et naturlig stoppested for besøkende.

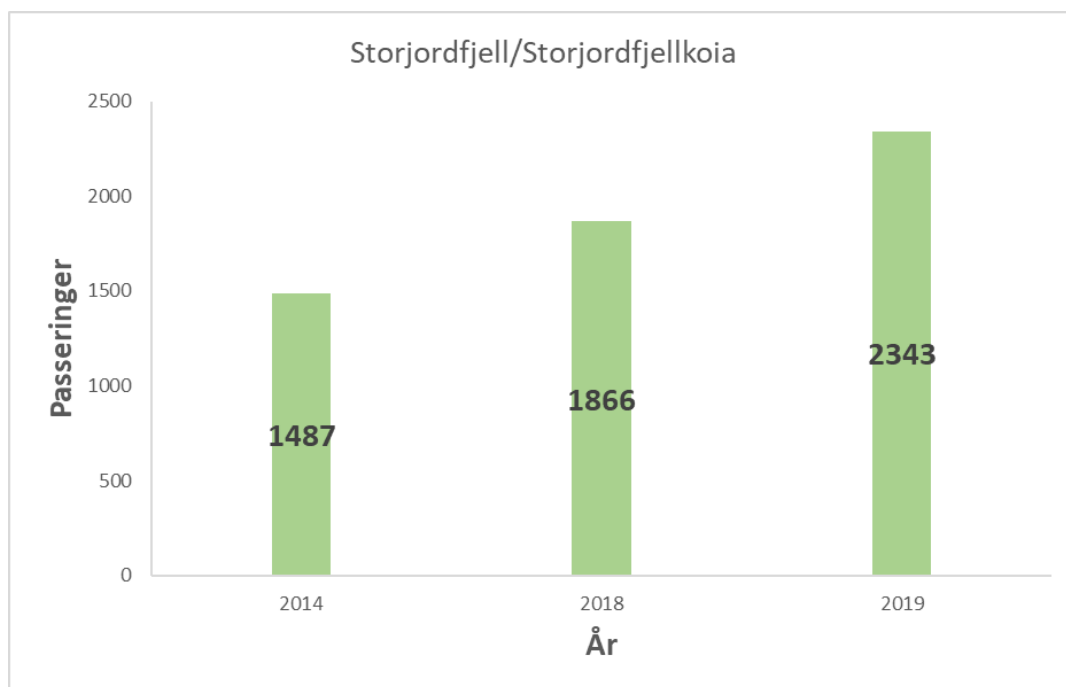
Områdene Fuglvatnet/Rosna er et populært utfartsområde noen hektiske sommermånedene. Det er store sesongvariasjoner når det kommer til snømengde i fjellet i dette området, og dette får stor betydning for når folk velger å gå på tur. Det varierer eksempelvis når Ballvassvegen åpner, noe som har avgjørende betydning for ferdselen på denne innfallsporten. Vi har derfor bare brukt «komplette» tall fra månedene juli, august og september og etter åpning av Ballvassvegen i dette området. Telleren er plassert ut langs stien mot Rosna/Fuglvatnet etter Ballvassdemninga, rett etter naustbebyggelsen. Beregner vi gjennomsnittlige passeringer i årene 2008-2019 havner vi på ca. 2500 passeringer som i praksis si et besøkstall på om lag halvparten, ettersom telleren registrerer begge veger. I årene 2009-2011 var telleren imidlertid plassert i en varde, og på et naturlig stoppested i

terrenget. Tallene fra disse årene er derfor antatt å være overestimerte på grunn av sannsynligheten for at noen har rastet ved varden. De mest pålitelige tallene er etter oppsynets betraktninger 2008, 2017, 2019 og 2020 da telleren var plassert i skogen. Beregner vi gjennomsnittet her havner vi ut på 2030 passeringer, som i praksis vil si om lag 1000 personer. Noen fortsetter turen sørover gjennom Skaitidalen, eller kommer ned andre steder enn forbi telleren, så trolig er besøkstallet litt høyere enn dette. Høysesongen er månedene juli og august. Gjennomsnittet fra 2008-2011 viser at 40 % av besøket skjer i juli og 40 % i august. For år som 2017, med ekstremt sein sesong har imidlertid «høysesongen» forskjøvet seg til august og september.

Ferdselsregistreringer innfallsport Jakobsbakken

For første gang i 2020 ble det gjennomført ferdselsregistreringer i tilknytning til innfallsport Jakobsbakken. Arbeidet med besøksstrategien viste behovet for å vite hvor mange som bruker dette området som «tuområde» før eventuell tilrettelegging (ny innfallsport og utsiktspunkt) ble satt i verk. Forvaltningen tok derfor initiativ til å plassere ut en ferdselsteller ca. 1 km sør for Jakobsbakken langs DNT-stien. Den sto ute i fra begynnelsen av juli og ble hentet inn igjen i begynnelsen av oktober. Ferdselstellersen viste et totalantall på 2430 passeringer i hele denne perioden. Dette var et overraskende høyt tall og viser at Jakobsbakken er en like populær innfallsport som Ballvassdemningen.

Ferdselsregistreringer Storjord



Figur 5: Ferdselsregistreringer Storjordfjell/Storjordfjellkoia

Telleren i Storjordfjell er plassert ut i Junkerdalsura naturreservat, men er også relevant for Junkerdal nasjonalpark ved at den fanger opp en del av ferdselen opp mot Solvågtinden. Den er også høyst relevant ved at den forteller oss om trendene i besøkstallene for området generelt. Her har tellingene foregått med eco-counter alle årene. I 2014 var telleren i Storjordfjell plassert etter Storjordfjellkoia, og en stor andel av disse er nok turgåere med Solvågtinden som primærdestinasjon. I 2018 og 2019 var telleren plassert før

Storjordfjellkoia, og en bety av disse har nok bare Storjordfjellkoia eller områdene rundt som turmål. Vi anslår et besøkstall opp til Solvågtinden til å ligge på ca. 800-1000 personer i året, men at tallet er økende.

I Skaitidalen mellom Trygvebu og Argalad har vi en måleserie fra 2007-2012, men mange potensielle feilkilder gjør disse dataene er upålitelige. Ferdselsregistreringer fra 2019 ser imidlertid ut til å ha fungert godt, og viser ca. 700 passeringer.

Langs DNT-stien øst for Tjoarvhytta har vi målinger fra 2015 som viste ca. 1500 passeringer. Dette er nok et forsiktig estimat med tanke på at vegen ikke åpnet før 17. juli dette året.

Brukerundersøkelse NINA 2017

Sommeren 2017 ble det gjennomført en brukerundersøkelse som viser karaktertrekk ved de besøkende og antall besøkende til de største innfallsportene til Junkerdal nasjonalpark. Rapporten er skrevet på bakgrunn av data fra svarkasser i 2017 og ferdselstellere i felt samme år. Det ble plassert ut kasser på 9 innfallsporter rundt hele nasjonalparken, og totalt ble det samlet inn 420 svar. Dette er relativt lite sammenlignet med andre verneområder, men inntrykket er likevel at disse representerer besøket godt. 55 % av disse deltok også i en mer omfattende etterundersøkelse på mail i ettertid. (Sofie Kjendlie Selvaag 2017)

Oppsummering:

Tabell 1: Hovedfunn fra brukerundersøkelsen

Andel nordmenn	69 %	Tidligere erfaring med lengre tur for henholdsvis aldri/mer enn 20 ganger	16 % /42 %
Andel førstegangsbesøkende	40 %	Andel lav-purister	61 %
Andel som er på dagstur	71 %	Andel mellom-purister	24 %
Varighet dagstur (gj. snitt timer)	4,8 t	Andel høy-purister	15 %
Varighet flerdagerstur	3,3 d	Kvinneandel	50 %
Andel på organisert tur	2 %	Andel lokalt bosatte (Fauske, Saltdal)	20 %
Alder, gjennomsnitt	46 år	Andel som går med barn under 15 år i følget	11 %
Andel med hytte/seter i nærheten	34 %		

Andelen utenlandske var relativt lav (31 %), og det var relativt mange som var bosatt i de to lokalkommunene (20 %). Altså er 80 % tilreisende, men 34 % av alle besøkende hadde hytte/seter i nærheten av nasjonalparken. Dette er trolig noe av årsaken til at det er relativt få førstegangsbesøkende og at hele 60 % hadde besøkt området tidligere. Derfor er det ikke overraskende at mange føler en sterk tilknytning til Junkerdal nasjonalpark. 71 % av de besøkende var på dagstur da de fylte inn kasseskjema.

Å oppleve helt spesiell natur og at området er lite tilrettelagt og at en får oppleve urørt natur var de viktigste årsakene for besøket. Samtidig ble mange fysiske tilretteleggingstiltak verdsatt, men da gjerne i utkanten av nasjonalparken og tradisjonelle tiltak for å lette fremkommeligheten (bruer, klopper). For det meste ser de besøkende i Junkerdal nasjonalpark ut til å utøve «tradisjonelle» aktiviteter. Fottur var den vanligste aktiviteten fordelt på siste år; en stor andel hadde også drevet med ulike høstingsaktiviteter. Et viktig funn er at en relativt stor andel gikk delvis utenfor tydelig eller merket sti/vei på sine turer i Junkerdal – noe som blir en utfordring for besøksforvaltningen. Dette er trolig fordi mange er godt kjent i området og fordi terrenget er lettgått utenfor sti – spesielt i de nordligste områdene av nasjonalparken. Dette er trolig også mye av årsaken til at relativt få innhentet informasjon om Junkerdal NP før besøket. De som innhentet informasjon fikk den i hovedsak fra internett, venner/slektninger/bekjente, turapp og *Besøkssenter nasjonalpark Nordland*. Dersom de skulle motta mer informasjon er de foretrukne tidspunktene enten på parkeringsplasser/innfallsportene til området (informasjonstavler), eller før avreise hjemmefra (internett).

85 % av brukerne visste at Junkerdal var vernet som nasjonalpark før de besøkte området. Vernestatusen påvirket for en stor andel ikke valget om å besøke Junkerdal. Brukerne var relativt godt fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv. De mest verdsatte tilretteleggingstiltakene var henholdsvis broer, tydelig merking, parkeringsmuligheter ved innfallsportene, skilt ved stikryss som viser avstand og retning, informasjonstavler ved innfallsportene og klopper i bløte partier. Tilfredsheten av nevnte tilretteleggings var for det meste god, men mange mener at stiene fortsatt kan merkes bedre, at det legges mer klopper i bløte partier og bygges flere broer.

Undersøkelsen viser at vi ikke bare står ovenfor utfordringen av å balansere ulike hensyn mellom næringsinteresser, verneverdier og brukere men også at det innad i «brukergruppen» er ulike grupper av besøkende som har ulike interesser og holdninger. Det norske, ikke-kommersielle og uorganiserte friluftslivet står fortsatt sterkt. Friluftsutøverne er fortsatt mer opptatt av «rene» naturopplevelser som innebærer å komme bort fra folk og menneskelig aktivitet uten nevneverdig tilrettelegging. servicetilbudet knyttet til besøkene i vernede områder ser ut til å ha mindre betydning for flertallet. Men denne trenden er kanskje i ferd med å bli mindre tydelig. Uansett, det må fortsatt til en bevist disponering av arealene der det gis rom for å nyte naturen på egenhånd, og uten å betale for det, i tillegg til soner med høyere grad av tilrettelegging og produktutvikling til glede for andre brukere.

3.4 Kunnskap om reiseliv

3.4.1 Norsk reiseliv- en næring i vekst

Reiselivsnæringen er en av verdens raskest voksende næringer og norsk reiseliv har opplevd en enorm vekst de siste årene. Økt globalisering, svakere kronekurs og en langsiktig profilering av Norge som et trygt reisemål med unik natur har ført til at stadig flere turister kommer på besøk. Det som startet på midten av 1800- tallet med noen få engelske fjellvandrere har i dag utviklet seg til en milliardnæring. I 2016 sto reiselivsnæringen for 4,2

% av norsk BNP, tilsvarende et samlet turistkonsum på 170 milliarder kroner. De senere årene har man sett en tydelig økning i asiatiske turister, noe man antar bare vil øke i årene som kommer. Feriereiser øker med økende velstand og der Europa og USA i dag har 50% av verdens middelklasse, er det anslått at 66% av verdens middelklasse vil være asiatisk i 2030. Dette vil føre til en endring i type reisende og påvirke hvilke produkter og opplevelser de reisende vil etterspørre i årene som kommer.

«Powered by nature» er slagordet Innovasjon Norge bruker i sin markedsføring av Norge som reisemål og understreker hvilken sentral plass naturen har i norsk reiseliv. Hele 70 % av de utenlandske turistene har «å oppleve naturen» som et av sine hovedformål med å reisen til Norge, dette er også en av hovedformålene for norske turister på tur i eget land. Fjell, fjord, natur og kultur er kjernen i norsk reiseliv og store deler av næringen er knyttet til ulike aktiviteter og opplevelser i naturen. Grunneiere og landbruksnæringen har en sentral rolle i norsk reiselivsnæring som i stor grad baserer seg på god tilgjengelighet til friluftsområder og levende kulturlandskap tilgjengelig for ferdsel. Etterspørselen etter natur- og aktivitetsbasert reiseliv er økende noe som setter høyere krav til både næringen selv, de reisende og tilretteleggere for næringen. Økende krav til sikkerhet og tilrettelegging av opplevelsene i naturen krever høyere kompetanse i næringen og en god dialog mellom guider, reiselivsnæring for øvrig, forvaltning, annet næringsliv og lokalmiljø for å finne gode, langsiktige løsninger som ivaretar både de reisende og lokalbefolkning.

Internasjonalt har verneformen nasjonalpark en spesiell posisjon og nesten 40% av de utenlandske turistene hadde nasjonalpark som et av formålene med reisen sin til Norge i turistundersøkelsen 2016. Vern gir status og naturen i verneområder oppfattes som unik, spesiell og ekstra verdifull å oppleve. For nordmenn er tallet noe lavere, med 15% som svarte at besøk til en nasjonalpark var blant hovedformålene for deres reise. Nasjonalpark som søkeord opplevde en vekst på nesten 37% fra 2016 til 2017 og havnet med det på «topp 50»-listen over søkeord om Norge.

Nesten 7% av sysselsettingen i Norge står reiselivsnæringen for, og få, om noen, næringer kan vise til tilsvarende vekstpotensial i etterspørselen som reiselivsnæringen. Norsk reiseliv er sterkt sesongpreget og sommersesongen har tradisjonelt vært den største sesongen, men man ser en klar vekst i vintersesongen de senere årene. Denne veksten er spesielt tydelig i Nord- Norge som har opplevd en femdobling i antall gjestedøgn de siste ti årene, med en vekst på 18% i 2017.

Veksten Norsk reiseliv opplever gir utviklingsmuligheter og fremtidsutsikter med nye arbeidsplasser og lokal utvikling, spesielt i distriktskommuner der endringer i samfunnet for øvrig svekker mulighetene for mer tradisjonelle næringer. Med stor vekst og nye muligheter kommer også utfordringer. Økende antall reisende kan bli, og er mange steder allerede, en belastning for natur- og kulturmiljø og lokalsamfunn. For å imøtekomme disse utfordringene er det viktig at de ulike deler av næringen, forvaltning og lokalmiljø samordnes for en helhetlig utvikling.

Den sterke markedsføringen av norsk natur som grunn for å besøke landet skaper forventninger om en ren, urørt og godt forvaltet natur der naturressursene hverken ødelegges eller forringes. Bærekraftig forvaltning er ikke et fenomen, men den eneste reelle veien å gå for et fremtidsrettet reiseliv der stadig flere turister etterspør bærekraftige opplevelser og destinasjoner. Dette har Innovasjon Norge tatt på alvor gjennom utviklingen

av 10 prinsipper for et bærekraftig reiseliv (se tabell under) og en internasjonalt godkjent sertifiseringsordning for destinasjoner; «Bærekraftig reisemål».

Tabell 5: Bærekraftig reisemål

Bevaring av natur, kultur og miljø	Styrking av sosiale verdier	Økonomisk levedyktighet.
1. Kulturell rikdom 2. Landskapets fysiske og visuelle integritet 3. Biologisk mangfold 4. Rent miljø og ressurseffektivitet	5. Lokal livskvalitet og sosiale verdier 6. Lokal kontroll og engasjement 7. Jobbkvalitet for reiselivsansatte 8. Gjestetilfredshet, sikkerhet og opplevelseskvalitet.	9. Økonomisk levedyktige og konkurransedyktige reiselivsdestinasjoner gjennom lokal verdiskaping 10. Økonomisk levedyktige og konkurransedyktige reiselivsbedrifter

3.4.2 Reiselivsstrategi Nordland

Nordland er rik på natur og naturopplevelser med en befolkning som er flinke til å ta i bruk de mulighetene naturen deres gir. Det har skjedd mye innenfor reiselivsnæringen i fylket de senere årene gjennom både forskning, utvikling og vekst for næringen. I 2018 ble Nordland trukket frem som et av de mest populære feriedestinasjonene for det norske markedet, der hele 20,1% valgte Nordland som drømmefylket å feriere i.

I 2017 lanserte Nordland fylkeskommune sin strategi for reiseliv- og opplevelsesnæringer i Nordland de frem mot 2021. Under tittelen «Opplevelser langs verdens vakreste kyst» skal det jobbes for bærekraftige reiselivsbedrifter og lokalsamfunn gjennom samarbeid og nyskaping. Visjonen for reiselivsstrategien er: Mat, kultur og natur! Nordland skal levere opplevelser i verdensklasse.

Strategien vektlegger fire satsningsområder med tilhørende tiltak. Utvikling av fellesgoder er et av satsningsområdene, der alle tiltak i større eller mindre grad vil påvirke nasjonalparkene. Det skal som tiltak her gjennomføres pilotprosjekt på både fellesgoder og besøksforvaltning (Lofoten, Vega, Meløy), tilrettelegges med god skilting til severdigheter i fylket, der nasjonalparkene trekkes frem spesielt, og det skal jobbes med universiell utforming av reiselivsprodukter. Andre tiltak med spesiell interesse for besøksforvaltning av nasjonalparkene er videreutvikling av Reiselivsarena Nordland med vekt på opplevelsesnæringene, fokuset på kompetanseheving og tilrettelegging for økt verdiskaping i

næringen og videreutvikling av kollektivtilbudet i fylket. Fylkeskommunen skal bidra til etablering av en arena for aktører innen naturbaserte opplevelser for å sikre en koordinert utvikling mellom offentlige forvaltere (som nasjonalparkforvaltere) og opplevelsesnæringen. (Nordland fylkeskommune 2017)

3.4.3 Reiselivsstrategi Salten

I likhet med fylkeskommunen satser også Saltenregionen på videreutvikling av en bærekraftig reiselivsnæring. Strategiplan Reiseliv Salten 2017- 2027 er en strategiplan for reiselivsnæringen som skal ligge til grunn for den kommunale satsningen på reiseliv i regionen. Kommunene har en viktig rolle som vertskap, produkteier, rammesetter og utviklingspartner for reiselivsnæringen. Skal næringen ha mulighet for vekst, må den integreres i lokale og regionale utviklingsprosesser der det må settes av både økonomiske og menneskelige ressurser. Strategien er vedtatt av alle de ni Saltenkommunene.

Visjonen for strategien er «Salten- opplevelser som setter spor» der hovedmålet med strategien er å øke verdiskaping og sysselsetting i reiselivsnæringen. Et bærekraftig reiseliv skal ligge til grunn for utviklingen, og strategien viser til de 10 prinsippene for et bærekraftig reiseliv. Strategien legger opp til at Salten som destinasjon bør se på mulighetene for å bli sertifisert som «Bærekraftig reisemål». Naturen trekkes frem som et av tre områder der Salten har et stort markedspotensial og det at regionen har fem av Nordlands ni nasjonalparker trekkes frem som et unikt utgangspunkt for en bærekraftig reiselivsutvikling.

Strategien har fem satsningsområder: Samskaping, destinasjonsorganisering, opplevelsesutvikling, vertskapsrollen og Bodø som motor. Ved siden av overordnede markeds- og tilretteleggingstiltak innenfor alle de fem satsningsområdene er naturen trukket frem som eget satsningsområde under «opplevelsesutvikling». Under tiltak her skal det gjennomføres en SWOT-analyse av strategiske fortrinn for Salten innen områdene natur, kultur og mat, utarbeides muligheter for etablering av næringsaktivitet i nasjonalparkenes randsoner, jobbes med skogrydding langs veiene. Blant andre tiltak relevant for nasjonalparkenes besøksstrategi er kommunenes vertskapsrolle for de besøkende der skilting, turistinformasjon, digital informasjon og samferdsel trekkes frem. (Salten Regionråd 2017)

3.4.4 Destinasjonsselskap

NordNorsk reiseliv er landsdelsselskapet for reiselivet og har som formål: å etablere og utvikle Nord- Norge som helårs reisemål gjennom utvikling, markedsføring og tilrettelegging for salg av nordnorske reiselivsprodukter til beste for sysselsetting, bosetting og allmenne interesser for øvrig i Nord- Norge.

Som en del av satsningen på reiselivsnæringen i Salten ble det av Salten regionråd tatt initiativ til en helhetlig organisering og markedsføring av reiselivsnæringen i regionen. Dette initiativet følges opp av VisitBodø som fra 2018 markedsfører hele regionen gjennom sine kanaler under Bodø Salten. De jobber regionalt, nasjonalt og internasjonalt for å trekke nye reisende og markeder til regionen. Gjennom side nettsider, visitbodo.com, markedsføres

aktiviteter og attraksjoner, med mulighet for booking. Nasjonalparkene trekkes frem under både fanene «naturlig lykke» og «opplevelser med barn i Bodø og Salten».

Sjunkhatten nasjonalpark trekkes ved flere anledninger frem som «barnas nasjonalpark» av destinasjonselskapet.

3.4.5 Nøkkeltall for turisme i Salten

Reiselivsnæringen bidrar med 541,8 millioner kroner til Saltens verdiskaping, med Bodø som den helt klart største reiselivskommunen i regionen med sine 420,8 millioner kroner i verdiskaping.

Fra 2000 til 2016 har overnattingsbedriftene i Salten opplevd en vekst på 18%, tross en sterk nedgang i 2013 som har vedvart de senere år. I 2016 hadde Salten 557 424 overnattinger, 339 378 av disse i Bodø. Ser man på overnattingstall, generell utvikling og sesong skiller Bodø seg klart ut på alle felt. Strategisk utviklingsarbeid og videreutvikling av produktsortiment i kombinasjon med betydelig kapasitetsvekst innenfor hotell og overnatting har sikret en positiv utvikling tross periodevis nedgang i Nordlandsk reiseliv generelt. VisitBodø har stått sentralt i dette arbeidet og det er grunn til å tro at satsningen på hele Saltenregionen som destinasjon vil bidra til en lignende positiv utvikling for regionen utenfor Bodø også.

Det er hotellmarkedet som har opplevd den største veksten innenfor overnatting med 14,5 % vekst i perioden 2000- 2016. I samme periode har campingturismen blitt redusert med nesten 30%. Dette til tross for at camping er en stor del av overnattingskapasiteten i regionen. Utviklingen her har stor betydning for lokal verdiskaping knyttet til sommer- og rundreiser.

3.4.6 Reiselivsaktivitet og aktører rundt Junkerdal nasjonalpark

Kort og innledende informasjon om aktører rundt Junkerdal nasjonalpark

Fauske/Sulitjelma

Det lokale reiselivet bruker nasjonalparken gjennom hele året. Sommeren er høysesong med størst belegg på overnatting samlet sett.

Sulitjelma som vinterdestinasjon er i stor utvikling. I nærheten av nasjonalparken finner man Jakobsbakken Mountain Resort, Sulitjelma turistsenter og Sulitjelma fjellandsby.

Sulitjelma fjellandsby driver alpinbakke, café, salg og utleie av leiligheter.

Jakobsbakken Mountain Resort drives av Fjellfarer A/S og tilbyr pakke opplegg for sine gjester i det gamle gruvesamfunnet på Jakobsbakken. Her kan man leie en av de 2 nyoppussede leilighetene i en av brakkene, og få oppvarming etter behov og ønske. Fjellfarer tilbyr også guiding i varierende grad, blant annet med toppturer til Nord Saulo sommerstid, og hundekjøring på Kjelvatnet og nærliggende løyper.

Sulitjelma turistsenter ligger i umiddelbar nærhet til alpinanlegget og driver campingplass med muligheter for å leie hytte. Sulitjelma turistsenter tilbyr snøskutersafari langs de fastsatte skuterløypene og kan tilby et tilpasset opplegg etter kundens ønsker. Her er det også muligheter for å leie snøskuter selv.

Fauske kommune har fastsatt to snøskuterløyper for rekreasjonskjøring med snøskuter med utgangspunkt fra Kjelvatnet og Nedre Daja. Turistløypa går fra Daja/Sulitjelma turistsenter, passerer rett ved den nord-vestlige «spissen» av Junkerdal nasjonalpark og går via Lomi og Muorki og inn på løypenettet i Sverige. Kjelvassløypa/rørgata går via Kjelvasskrysset, Skihytta og ned til Daja hvor man kan fortsette på løypa mot Sverige.

Kobberløpet er et skirenn som første gang ble arrangert i 1968 for å hedre mannen som fant den første malmklumpen i Sulitjelma. Med sine 163 deltakere på start i 1968 har løpet vokst til 1200 deltakere i 2018 – med flere kjente profiler på start. Kobberløpet er et stort idrettsarrangement, og sørger for unik publisitet både for området og næringsaktører i nærheten. Turrennet er 43 kilometer og starter i Daja, passerer Jakobsbakken og fortsetter mot Ballvassdemningen før den snur og går tilbake i noenlunde samme traséen. Trimrennet både starter og slutter på Jakobsbakken.

Saltdal

Storjord i Saltdal er et kjent stoppested for veifarende langs E6. Her finner man 20 km tilrettelagte stier, turer og aktiviteter for alle. På Storjord ligger Nordland nasjonalparksenter, Saltdal turistsenter og Storjord hotell. Storjord som innfallsport til Junkerdal nasjonalpark er beskrevet nærmere under tilrettelegging og tiltak.

Lengre opp i selve Junkerdal finner man campingplassen Graddis fjellstue. De kan tilby pakkede opplegg for besøkende og det drives café her om sommeren. Åpningen av tunnelen og nye rv. 77 har tilgjengeliggjort Junkerdalen i større grad enn før, og det forventes en økende aktivitet i årene som kommer.

3.5 Kunnskap om næringsvirksomhet

3.5.1 Reindrift

Nasjonalparken har i århundrer blitt brukt som vår- og sommerbeite i en grenseoverskridende samisk reindrift. Reineierne er i dag organisert i Balvatn reinbeitedistrikt på norsk side, og samebyene Luokta-Mavas og Semisjaur-Njarg på svensk side. Svenske samebyer benytter seg av distriktet først og fremst til sommerbeite i månedene juli-august. Semisjaur-Njarg bruker beiter i Graddisområdet, øst for reingjerdet i Skaitidalen, og Luokta-Mavas bruker beiter først og fremst i Muorki-området.

Balvatn reinbeitedistrikt kan brukes som helårsbeite, der reinen veksler mellom sesongbeitene innen distriktet. Per dags dato er distriktet inndelt i to siidaandeler og det

øvre reintallet i distriktet er fastsatt til 1000 rein (før kalving). Reintallet er i 2022 på 596 rein, men utskiftninger i driverforholdene og ny leder for distriktet tar sikte på en økning i produksjonen og en mer bærekraftig drift i årene som kommer. Ny distriktsplan for Balvatn reinbeitedistrikt utarbeidet i 2018 fastslår at det må gjøres noe med de store tapene til rovdyr, samt de praktiske vanskelighetene knyttet til slaktersituasjonen. Det må også innføres nye tilpasninger knyttet til de pågående klimaendringene. Det planlegges blant annet tilleggsfôring på vinterstid. Sommerbeitene beskrives som svært gode, mens vinterbeitene er en sterkt begrensende faktor som følge av mildvær fra vest og påfølgende nedising av beitene. Klimaendringer medfører trolig en ytterligere forringelse av beiteforholdene vinterstid. Distriktet har derfor årlige avtaler med Luokta-Mavas om å kunne benytte områdene øst for Mavas som vinterbeite i tillegg til de områder som benyttes på norsk side. Vårbeite/Kalvingslandet ligger rundt Skoddefjellet/Rosna nordvest for Balvatn. Dette karakteriseres for å være reindriftras mest sårbare område, som følge av simlenes sårbarhet i denne perioden. Større forstyrrelser kan i verste fall føre til at simla forlater kalven. At området samtidig er et viktig friluftsfelt- og utfartsområde beskrives derfor som svært negativt i distriktsplanen.

Skiftende værforhold med vekslende frost og mildvær kan gjøre beiteforholdene vanskelige. Reinen sprer seg da ut over et større område på leiting etter mat, og under slike forhold er det viktig at reinen får ro og ikke må bruke unødig energi. I slike perioder vil alle steder med tilgjengelig beite være av stor verdi, selv om de ikke brukes så ofte eller er en del av de kartfestede «beitene». For å kunne utnytte alle deler av distriktet er det avgjørende at reinens trekk- og flyttleier holdes åpne og fri for forstyrrelser. Trekkleien mellom Kjelvatnet og Ballvatnet beskrives som spesielt viktig. Denne benyttes for å flytte hovedflokkene mellom vårbeite/kalvingsland og viktige vinterbeiteområder. Det er også andre viktige trekkleier mellom ulike beiter innenfor nasjonalparken. Det er viktig at det ikke iverksettes tiltak som kan medføre at bruken av disse hindres. Dette kan eksempelvis være større og sammenhengende områder med klopper. Det fremheves videre at rein kan være spesielt varsom for hunder, da disse kan knyttes til rovdyr og dermed skape panikk i flokken.



Figur 9. Reinsimler med kalv. Foto: Jim T. Kristensen

4 Mål og strategiske grep

4.1 Mål for besøksforvaltningen i Junkerdal nasjonalpark

Mål for verneverdiene

Besøksforvaltningen skal bidra til at verneverdiene i Junkerdal nasjonalpark sikres og ivaretas for fremtiden. Ferdsel og aktivitet skal ta hensyn til sårbare dyrelivs- og vegetasjonsområder i nasjonalparken.

Mål for reindrifta

Besøksforvaltningen skal bidra til å ivareta reindriften i Junkerdal nasjonalpark. Ferdsel og aktivitet skal ta hensyn til reindriftras bruk slik at denne ikke blir unødvendig forstyrret.

Mål for de besøkende og lokalbefolkning

Besøksforvaltningen skal bidra til at besøkende og lokalbefolkning skal få gode opplevelser og økt kunnskap om natur- og kulturarven i området. Junkerdal nasjonalpark skal styrkes som begrep, og nasjonalparkopplevelsene skal skape tilhørighet og stimulere til naturvennlig oppførsel. Lokalbefolkningens bruk av området skal ikke forringes. Tradisjonelt friluftsliv, lokal bruk, stillhet og ro er viktige kvaliteter for nasjonalparken.

Mål for reiselivet

Det skal stimuleres til en bærekraftig reiselivsutvikling i og rundt nasjonalparken på verneverdienes, reindriftras og lokalbefolkningens premisser.



Figur 11: Lapprose i Junkerdal nasjonalpark

4.2 Strategiske grep

Overordnede strategiske grep for å nå målene med besøksforvaltningen i Junkerdal nasjonalpark

- Tilrettelegging av utvalgte innfallsporter og eksponering av de «riktige» turområdene i nasjonalparken skal trekke impuls-basert ferdsel hit, i stedet for at de tar turen til sårbare områder i nasjonalparken (reindrift og verneverdier). Det er også ønskelig å ivareta lokalbefolkningens bruk av området, og bidra til å minske fremtidige konflikter mellom impuls-basert ferdsel/turisme og lokalbefolkning.
- Besøkende skal oppleve å være ønsket velkommen til Junkerdal nasjonalpark gjennom helhetlige utforminger og innfallsporter av høy kvalitet. Gjennom bedre innfallsporter er det et mål å øke folks bevissthet og styrke Junkerdal nasjonalpark som begrep blant lokalbefolkning og brukere av nasjonalparken. Turgåere og besøkende rundt innfallsportene skal være klar over at de er i nærheten av Junkerdal nasjonalpark.
- Det skal informeres om og etableres attraksjoner og turmål nært innfallsporter til nasjonalparken. Disse skal øke oppholdstiden og bidra til å gi besøkende «nasjonalparkopplevelser» uten å måtte besøke nasjonalparken
- Stier skal restaureres, tilrettelegges, fjernes og legges om der det er nødvendig. Store tiltak skal utredes ut ifra en vurdering av besøkstrykk, omfanget av slitasje, og sårbarhetsvurdering. Skilting, merking og broer brukes bevist for å kanalisere ferdsel
- Det skal lages nye hjemmesider, brosjyrer, verneplakater, temaplakater og annet i tråd med besøksstrategien som skal styrke Junkerdal nasjonalpark som begrep, forebygge skadelig bruk og øke aksepten for vernet
- Informasjonsmateriell skal være i tråd med besøksstrategien. Det gjøres beviste vurderinger for hva som eksponeres. Det jobbes også opp mot andre tilbydere av informasjon for å se til at informasjonen er i tråd med besøksstrategien.
- Innfallsportenes plassering og utforming og foreslåtte tiltak gjøres på en slik måte at dette også skaper positive ringvirkninger for etablert næringsliv og lokalbefolkning i og rundt nasjonalparken.
- Kommersielt merke/tilhørighetslogo skal etableres for lokale bedrifter som ønsker å markedsføre seg eller sin produksjon med geografisk tilhørighet til Junkerdal nasjonalpark. Forvalter veileder bedrifter.
- Det skal jobbes for bedre samhandling mellom alle som driver med tilrettelegging og friluftsliv i nasjonalparken. Forvaltningen arrangerer minst et årlig møte mellom DNT, JFF, Statskog og andre relevante aktører. Tilrettelegging i tilknytning til nasjonalparken skal være i tråd med besøksstrategien.
- Forvaltningen skal også framover bidra til å arrangere nasjonalparkkonferanse og nasjonalparkdag, samt være på tilbudssiden for opplæring av turistverter o.l.
- Forvaltningen skal sammen med Nordland nasjonalparksenter se på mulighetene for å arrangere et «oppstartskurs for nasjonalparkguider». Et slikt kurs kan være

med å bidra til å heve kompetansen på aktører i og rundt nasjonalparkene og dermed skape større forståelser for hensyn som må tas i forbindelse med sårbare natur- og reindriftsområder

5 Tilrettelegging og tiltak

5.1.1 Kanalisering av ferdsel – prioriterte Innfallsporter og turmål

Skilting frem til, plassering og utforming av innfallsportene er et viktig virkemiddel for å kanalisere ferdsel i nasjonalparken. Bevist tilrettelegging av innfallsportene og eksponering av nasjonalparken kan trekke folk til de «riktige» områdene. En stor del av økningen i ferdselen til nasjonalparken antas å dreie seg om en mer impuls-basert ferdsel. Eksempler på dette er turister fra inn- og utland, lokale barnehager og skoler, tilfeldig forbigående og andre besøkende på «snarvisitt». Dette er en brukergruppe som vil være lettere å styre ved at de lar seg påvirke av tilrettelegging og informasjon. For denne brukergruppen kan det å besøke en nasjonalpark i randsonen gi en vel så god opplevelse som det å gå inn i den. Det avgjørende for deres valg av tur og tilfredshet vil være hvor lite anstrengende det er å finne frem og hvor mye man kan få igjen for innsatsen som legges inn.

Innfallsportene som tilrettelegges og som skal opprettholdes er valgt ut etter en avveining mellom tåleevne (verneverdier, reindrift og lokalbefolkning), opplevelsesverdi og nærhet til reiseliv eller annen infrastruktur.

Merkevarestrategien for Norges nasjonalparker legger føringer for den visuelle utformingen av for eksempel skilt og tavler, og stiller også kvalitetskrav til funksjonalitet, design og varighet til innretninger og infrastruktur som møter den besøkende. En sentral del av opprustingen av innfallsportene til Junkerdal nasjonalpark vil være å implementere den nye merkevaren for Norges nasjonalparker.

I Junkerdal nasjonalpark ligger innfallsportene svært geografisk spredt. Dagens tavler og informasjon er utdatert. Følgende innfallsporter vil prioriteres for videre satsning i prioritert rekkefølge:

- 1. Jakobsbakken – Hovedinnfallsport** - kombinert Utkikkspunkt/startpunkt og informasjonspunkt med temaplakater. Profesjonelt utført innfallsport med informasjonstavler, parkering og toalettløsninger.

Jakobsbakken styrkes som innfallsport til Junkerdal nasjonalpark for å kanalisere besøkende hit. Målsetningen vil være å redusere noe av den «impuls-baserte» ferdselen mot Ballvassdemningen. Dette skal være et ledd i å skåne mer sårbare områder av nasjonalparken, reindrifta, lokale og «dedikerte» brukere av nasjonalparken. Jakobsbakken karakteriseres for å være et relativt robust område som tåler et høyere besøkstrykk. Her er

det allerede store parkeringsplasser og et gryende reiselivstilbud. I tillegg er det spennende turmuligheter, kulturhistorie og flott utsikt innover nasjonalparken herfra som gir gode opplevelser.

Ser man året under ett er Jakobsbakken det mest besøkte stedet i nærheten av nasjonalparken. Ferdselsregistreringer sommeren 2020 viser at Jakobsbakken og DNT-stien sørover er en populær innfallsport med besøkstall på linje med Ballvassdemningen. Vegen til Jakobsbakken er dessuten vinterbrøytet slik at innfallsporten vil kunne representere Junkerdal nasjonalpark hele året.

Jakobsbakken som innfallsport og turmulighetene i områdene trekkes frem i informasjonsmateriellet om nasjonalparken.

Når det kommer til den fysiske tilretteleggingen kan det være aktuelt å involvere landskapsarkitekter/arkitekter i planleggingen av Jakobsbakken som innfallsport. Informasjonstavlene suppleres med temaplakater som både gir innsikt i kulturhistorien og den historiske bruken av området. Her er det flere parkeringsplasser, og det kan vurderes om det skal plasseres ut infotavler flere steder. Plassering av innfallsport, skilt og toaletter må vurderes ut fra eventuell plassering av utsiktspunkt, og gjennom avtaler med grunneier, kommune og aktører tilknyttet Jakobsbakken/Sulitjelma.

Utsiktspunkt Jakobsbakken

Det legges opp til å etablere et utkikkspunkt i tilknytning til Jakobsbakken. Her er det stort potensiale for informasjonsformidling om natur og kulturhistorie, samtidig som utsikten inn mot nasjonalparken er spektakulær. Området kan også skilte med svært gode muligheter for å se nordlys. Dette er totalt sett et område som kan gi en god nasjonalpark-opplevelse utenfor nasjonalparken.

Det legges opp til at utsiktspunktet skal kunne brukes til rasteplass/grilling, og slik sett bli et naturlig stoppested også for barnefamilier og de som ikke ønsker å gå så langt. Det er samtidig et ønske at næringsvirksomhet knyttet til Jakobsbakken og Sulitjelma skal kunne bruke utsiktspunktet i sitt produkt ved å lede sine besøkende hit og benytte det i sitt eget salgsprodukt. Samarbeid med næringsaktører under utforming av innfallsporten og utsiktspunktet på Jakobsbakken vil med andre ord bli viktig.

Utformingen av utsiktspunktet vil være et samarbeidsprosjekt mellom aktører i Sulitjelma, grunneier og andre interesser. Utsiktspunktet må være skånsomt i landskapsbildet og ikke sette for stort avtrykk. Det vil være naturlig å se arkitekturen på Jakobsbakken og gruvehistorien for området i sammenheng med utsiktspunktet. Plassering og eventuell universell utforming må skje i samråd med alle involverte parter. Stien frem til utsiktspunktet må opparbeides godt for å tåle et høyt besøkstrykk. Det må utarbeides en mulighetsstudie av selve utsiktspunktet og gjøres en konsekvensvurdering av tiltaket i forkant.

Natursti/nasjonalparksti

For og ytterligere styrke tilbudet til de som besøker Jakobsbakken, skal også muligheten for å etablere en natursti/nasjonalparksti vurderes. Kombinasjonen av storslått natur og kulturhistorie gir en unik formidlingsarena og et godt grunnlag for å kunne utarbeide

spennende informasjonspunkter. Ved utforming av informasjon vil det også være viktig å tenke på barn og unge.



Figur 12: Nordlys over Jakobsbakken. Foto: Bjørn Svendsen

2. Storjord/Besøkssenter nasjonalpark Nordland – Hovedinnfallsport - kombinert startpunkt/informasjonspunkt. Informasjonstavler, parkering og toalettløsning

Besøkssenteret er et svært viktig stoppested for turister langs E6 og vil være helt avgjørende i informasjons- og veiledningsarbeidet rettet mot Junkerdal nasjonalpark. Storjord er et svært viktig utfartssted for turer og friluftsliv med mange både tilreisende og lokale brukere. Fra Storjord starter man blant annet turen opp til Solvågtinden. Området er godt egnet for den mer impuls-baserte turismen til nasjonalparken.

Besøkssenter nasjonalpark Nordland er autorisert besøkssenter for alle nasjonalparkene under Midtre Nordland nasjonalparkstyre. Besøkssenteret vil være den primære arena i informasjon- og formidlingsarbeidet for Junkerdal nasjonalpark. Ansatte på senteret og forvaltere skal samarbeide om formidlingsarbeid og nytt informasjonsmateriell på senteret. Forvalter skal ta initiativ og sørge for at ansatte på senteret som er i kontakt med turister/besøkende har de nødvendige kunnskaper for å svare på spørsmål og drive formidling om Junkerdal nasjonalpark.

Storjord og besøkssenter nasjonalpark Nordland skal utvikles i årene som kommer. Det er vanskelig å konkretisere hvordan Storjord og besøkssenteret skal utformes som innfallsport til Junkerdal nasjonalpark, med så mange aktører involvert. Det skal jobbes for å utvikle et

helårig og utvendig informasjonspunkt, som omhandler Junkerdal nasjonalpark og Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark i tillegg til andre omkringliggende verneområder ved besøkscenteret.

Det skal bygges ny natur/nasjonalparkutstilling hvor Junkerdal nasjonalpark vil få en sentral plass. Forvalterne bidrar aktivt i utforming av ny nasjonalparkutstilling, og sørger for at informasjon og utforming blir i tråd med besøksstrategiarbeidet og målene vi har satt oss.

Turmål Solvågtinden

Toppturen til Solvågtinden er en svært populær topptur, spesielt for lokalt bosatte. Stien passerer noen sårbare punkter med tanke på vegetasjon, men ferdselen slik den er i dag vurderes ikke til å få store negative konsekvenser for reindrift eller annet dyreliv. Det kan settes i verk tiltak for å bremse slitasje og erosjon ved en eventuell økning i ferdsel. Turen til Solvågtinden er allerede godt etablert, og vil fortsette å være en populær topptur uavhengig av strategiske grep og tiltak. En kanalisering av ferdsel mot Solvågtinden kan skåne andre og mer uberørte områder av nasjonalparken. Turen til Solvågtinden er et godt tilbud for besøkende og lokalbefolkning som kan trekkes frem og eksponeres i det nye informasjonsmateriellet.

3. Ner-Skaiti/Trygvebu – Innfallsport - kombinert startpunkt/informasjonspunkt. Informasjonstavler, parkering og toalettløsning

Brukerundersøkelsen viser at de som stort sett benytter seg av innfallsporten enten er på langtur eller har lokal tilknytning til området. Et område viktig for lokalbefolkning og et mer «dedikert» besøk. Uegnet for impuls-basert turisme først og fremst av hensyn til lokalbefolkning. Flere benytter seg av Bodø og omegns turistforenings ubetjente hytte Trygvebu som er en stor hytte med 20 sengeplasser og innlagt strøm. Det er ca. 400 meter fra parkeringsplass Ner-Skaiti fram til Trygvebu.

Det er ønskelig å gjøre Trygvebu om til innfallsport i stedet for parkeringsplassen i Ner-Skaiti. Dette betyr at informasjon om nasjonalparken flyttes til Trygvebu og besøkende ledes fra parkeringsplassen og hit gjennom informasjon og bedre skilting. Det må også skiltes bedre fra avkjørsel fra Skaitiveien og ned mot Ner-Skaiti. Hytta med uteområdet skal både være et startpunkt og informasjonspunkt for besøkende. Det er ønskelig å øke oppholdstiden for besøkende på Trygvebu og gi dem en god opplevelse her. BOT har mål om å styrke Trygvebu som overnattingssted, og da spesielt for barnefamilier.

Trygvebu har utviklingspotensial som turområde. Nordlandsruta oppover Skaitidalen og frem til den sjarmerende Argaladhytta gir en flott opplevelse i variert natur. Det er ønskelig å kanalisere ferdselen i området Trygvebu i hovedsak til Nordlandsruta, og heller skjerme Skaitiaksla og DNT-stien oppover Tjårrisdalen. Dette er mer sårbare områder med tanke på vegetasjon, rovfugl og reindrift. Skaitidalen og Nordlandsruta vurderes til å være et mer robust område som tåler økt ferdsel. Trygvebu og turmulighetene oppover Skaitidalen kan trekkes frem det nye informasjonsmateriellet.

Prosjektet med å utvikle Trygvebu som overnattingssted og innfallsport til nasjonalparken er et samarbeid mellom nasjonalparkstyret og BOT. I dag er det dårlig skiltet og lite informasjon

å finne om området og hvilke muligheter som finnes både ved Trygvebu. Det har vært sett på muligheten for å etablere en «informasjons-gapahuk» tilknytning til Trygvebu med informasjon om nasjonalparken, Nordlandsruta, dyreliv, nærturer, lengre turer etc. Gapahuken kan også inneholde små aktiviteter tilpasset barn og unge. Hytta har stor overnattingskapasitet, og har derfor tradisjonelt blitt brukt i undervisningssammenheng og av ulike skoler i Nordland, dette har imidlertid dabbet noe av de siste årene. En gapahuk kan skape en god ramme for undervisning, og kanskje kan dette stimulere til økt bruk. Det er viktig at en eventuell gapahuk er stor nok til å romme en skoleklasse i overkant av 20 elever.

Dagens toalettfasiliteter på Trygvebu må også utbedres. Det ses på muligheter for at forvaltningen kan bidra med finansiering for at det skal kunne etableres en bedre toalettløsning som kan brukes av alle besøkende til innfallsporten og ikke bare brukere av Trygvebu.

Saltdal kommune skal opparbeide en stor parkeringsplass ved Klippåga i «Øver-Skaiti». Parkeringsplassen er opprettet i forbindelse med den nyopprettede rekreasjonsløypa for snøskuter mellom Skaiti og svenskegrensen. Parkeringsplassen kan også benyttes av andre som benytter området til andre formål – for eksempel turer i nasjonalparken. Stedet vil være et naturlig og viktig sted for å informere om nasjonalparken. Det opprettes et informasjonspunkt i tilknytning til parkeringsplassen.

4. Ballvassdemningen – Innfallsport - kombinert startpunkt/informasjonspunkt med temaplakater. Informasjonstavler, parkering og toalettløsning

Ballvassdemningen leder inn i «hertet» av Junkerdal nasjonalpark, og er en svært viktig innfallsport for lokale brukere og det mer «dedikerte» besøket. Det er et mål å opprettholde Ballvassdemningen som «lokalbefolkningens innfallsport». Hit kommer det turgåere, fiskere, jegere og friluftsfolk. Det er viktig å legge til rette også for lokalbefolkning, da de er viktige kulturbærere med stolthet og tilknytning til nasjonalparken. Lokalbefolkningens bruk av Ballvassdemningen ansees ikke for å være noe problem opp imot reindrift og verneverdier, og denne aktiviteten kan fint holde frem i årene som kommer. Det er imidlertid en begynnende tendens med turister og folk på «snarvisitt» som kommer oppå den lokale bruken av området. Begynnende problemer med bobiler og parkeringsutfordringer gjør at det er ønskelig å snu denne trenden. Turister og impulsbasert besøk kan få en vel så god opplevelse ved å benytte hovedinnfallsportene i stedet. Målet med tilrettelegging av Jakobsbakken er å stoppe denne typen ferdsel her, og tilby «nasjonalparkopplevelsen» her fremfor at de tar turen oppover Ballvassvegen. Dette vil være et ledd i å skåne sårbare områder av nasjonalparken, reindrifta og lokalbefolkning.

Ballvassdemningen og turmulighetene i området trenger med andre ord ingen ytterligere eksponering gjennom våre kanaler.

Aktuelle opprustingstiltak vil være nye infotavler med temaplakater. På Ballvassdemningen skal det informeres om båndtvang og oppfordres til å holde hunden i bånd ellers i året av hensyn til reindrifta. Her vil det også være naturlig med en temaplatat som handler om

reindrift og hvordan man forholder seg til møter med rein. Det må Informeres og motiveres til linjeferdsel langs stitraséen mellom Ballvassdemningen og Balvasshytta. Organiserte turer og arrangementer i dette området må behandles strengt.

Inforommet vil tjene som informasjonspunkt eller «mini-nasjonalparksenter», og her vil det være mulig å innhente ytterligere informasjon om området og nasjonalparken. Den elektroniske informasjonsløsningen må forbedres. Samarbeidet med drift- og vedlikehold av inforommet sammen med Statskog videreføres.

Toalettfasilitetene ved Ballvassdemningen må opprustes, og det må etableres permanente løsninger for drift og vedlikehold av disse i barmarkssesongen.

Turmål Stor-Rosna

Dette er en populær tur for den «dedikerte» bruken og spesielt fiskere i barmarkssesongen. Sulitjelma jeger og fiskeforening driver båtutleie med 3 båter her. Dette er et svært populært tilbud, og båtene er stort sett utleid hele fiskesesongen. Sammen med grunneier Statskog gjøres det forsøk på å rydde i de mange private båtene på Rosna. Her ligger det mange eierløse båter, i tillegg til at det dukker opp nye båter uten grunneiers tillatelse. Fra forvaltningens side blir utleietilbudet på Rosna ansett som et svært positivt tiltak, fordi det bidrar til å begrense privatpersoners ønske om å ta opp egen båt.

Rosna-området er generelt et veldig sårbart område både med tanke på verneverdier og reindrift. Det er ikke ønskelig å kanalisere ferdsel hit, og området trenger ingen ytterligere eksponering. De som bruker området er stort sett kjennere, som finner frem på egenhånd.

5. Storengdalen - Innfallsport

Brukerundersøkelsen viser at Storengdalen er betydelig mer brukt av et «dedikert» besøk - utenlandske turister, flere «høy-purister», småviltjegere og friluftsfolk. Storeng fjellgård driver småskala reiseliv gjennom hytteutleie og tiltrekker seg i hovedsak dette besøket. Storengdalen ansees ikke for å være en egnet innfallsport for impuls-basert turisme og egner seg dårlig for turister på «snarvisitt». Det er ønskelig å kanalisere denne type ferdsel til andre områder av nasjonalparken, først og fremst av hensyn til lokalbefolkningen. Storengdalen trenger ikke noen ytterligere eksponering gjennom informasjonsmateriellet.

Aktuelle opprustingstiltak vil være opparbeidelse av parkeringsplasser, nye infotavler med temaplakater, og ellers enkel tilrettelegging i forbindelse med parkeringsplassen i samarbeid med lokalt bosatte. Mulighetene for toalett undersøkes sammen med driverne av Storengan Fjellgård.

6. Tjoarvi - Innfallsport

Tjoarvi er på mange måter et «knutepunktet» i nasjonalparken og vil både være et viktig startpunkt og viktig område for de som er underveis. Flere benytter seg av Tjoarvihytta som er en stor hytte med god overnattingskapasitet rett ved veien. Innfallsporten er viktig for lokalbefolkning og mer «dedikerte» brukere.

Aktuelle opprustingstiltak vil være et nytt informasjonspunkt i forbindelse med parkeringsplass og hytte. På hytta vil mer inngående informasjon og brosjyrer være

tilgjengelig. Tjoarvi vurderes på lik linje med Ballvassdemningen til å være et relativt sårbart område både med tanke på verneverdier og reindrift. Det er spesielt Juhtar-området rett nord for hytta som vurderes til å være sårbart med tanke på fugl og vegetasjon. Området trenger ingen ytterligere eksponering i informasjonsmateriellet.

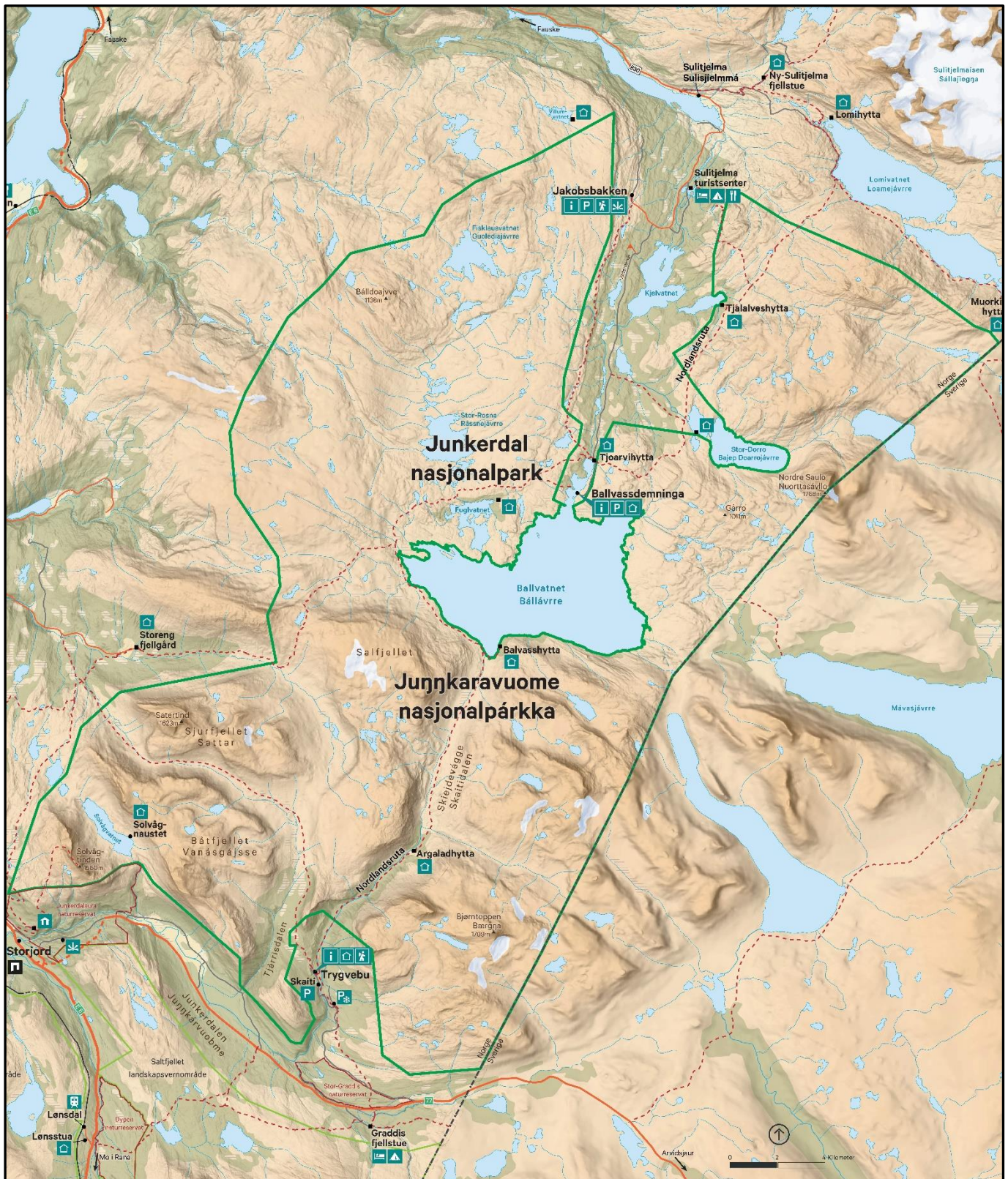
7. Nedre Daja/Sulitjelma turistsenter – Innfallsport

Her går det en sti i nord-østlig retning som treffer Nordlandsruta etter om lag 6 kilometer. For 15-20 år siden ble stien fra Turistsenteret og mot Nordlandsruta opparbeidet som geologi-natursti i forbindelse med nedleggingen av den siste gruva i Sulitjelma på 90-tallet. Stien er merket i blått og tilretteleggingen er bestående av små informasjonsplakater underveis. Denne er ikke vedlikeholdt, og er i dag delvis nedfalt og gir generelt et dårlig kvalitetsinntrykk av området.

Behovet for informasjon ved stiens startpunkt ved turistsenteret er stort. Erfaringer fra driverne av Sulitjelma turistsenteret er at flere snur på grunn av at de ikke finner stiens startpunkt eller går feil. De ønsker alle mulige informasjonstiltak om nasjonalparken og bedre merking av stien velkommen. Det er flere punkter oppover stien som kan utvikles og som egner seg godt for nordlysturisme. Innfallsporten og området kan trekkes frem i det nye informasjonsmateriellet.

Turistsenteret er et godt utgangspunkt som innfallsport til nasjonalparken både ved at det finnes turmuligheter, toalettfasiliteter, gode muligheter for parkering, overnattingstilbud og muligheter for å kjøpe seg mat her. En bedre innfallsport her kan bidra til at turistsenteret får større gjennomstrømming av folk som igjen kan stimulere til økt lokal verdiskaping. At overnattingsgjester/besøkende får et tydelig og godt merket turmål samt informasjonspunkt om nasjonalparken vil også kunne styrke aksepten for vernet og bedre opplevelsen for de besøkende til nasjonalparken.

Tilrettelegging og utvikling av innfallsporten og området skjer i samarbeid med Sulitjelma turistsenter, grunneier og andre aktuelle lag og foreninger. Det settes opp ny informasjonstavle med temaplakat, og turistsenteret har brosjyrer fra nasjonalparken. Gamle og slitte skilt og annet som levner et dårlig inntrykk fjernes.



Figur 13: Oversikt innfallsporter, hytter og tilrettelegging Junkerdal nasjonalpark

5.1.2 Informasjon

Informasjon vil bli et viktig forvaltningsverktøy både for å oppnå målene med besøksstrategien. All informasjon skal utformes i tråd med merkevarestrategien – Norges nasjonalparker.

- Eksponering av nasjonalparken og informasjon skal være i tråd med målene, strategiske valg og tilrettelegging ovenfor. Informasjonsmaterialet trekker i hovedsak frem de prioriterte innfallsportene og turområdene beskrevet i kapitlet ovenfor
- Forvaltningen skal også jobbe aktivt opp mot andre tilbydere av informasjon (Visit Bodø/DNT/ Statskog/Opplev Sulis/Saltdal kommune osv.), for å sørge for at informasjonen de sprer er i samsvar med besøksstrategien.
- Det skal lages helhetlige og gode informasjonspunkter på de prioriterte innfallsportene. Innfallsportene skal også suppleres med temaplakater som er aktuelle for innfallsporten.
- Det skal utarbeides temaplakater for følgende 4 tema: Tamreindrift i nasjonalparken, Botanikk, «Hva er verdt å oppleve» (som er relevant for den aktuelle innfallsporten) og kulturhistorie.
- Det er viktig å få frem i informasjonsarbeidet at området benyttes i reindriftsnæringa og hvilke hensyn besøkende må ta.
- Det skal lages en ny hjemmeside og ny brosjyre for besøkende til Junkerdal nasjonalpark.
- Det er ønskelig å nå ut til besøkende gjennom sosiale medier. Det skal arbeides frem en felles strategi for bruk av sosiale medier i profileringen av alle verneområdene under Midtre Nordland nasjonalparkstyre
- Junkerdal nasjonalpark har liten status som begrep blant dagens brukere av nasjonalparken. Mange omtaler området eksempelvis bare som «Sulisfjellene», «Ballvassområdet», eller etter de ulike dalførene lengre sør i nasjonalparken. Det er et mål å styrke Junkerdal nasjonalpark som begrep gjennom god tilrettelegging av innfallsporter, og bedre systemer for innhenting av informasjon.
- Det skal etableres informasjonspunkter også utenom innfallsportene på «strategiske» plasser. Målet skal være å treffe mest mulig folk. Eksempelvis på butikken i Sulitjelma, Sulitjelma fjellandsby, Storjord og sentrumsområder på Fauske og Rognan
- Besøkssenter nasjonalpark Nordland skal være en viktig samarbeidspartner for informasjonsarbeid. Senteret skal være den viktigste kilden for innhenting av informasjon om nasjonalparken. Det vil være essensielt at naturveiledere på nasjonalparksenteret samarbeider med nasjonalparkforvalterne i den videre utviklingen av senteret og utvikling av ny nasjonalparkutstilling.

5.1.3 Restaurering og tilrettelegging av stier

Junkerdal nasjonalpark har et lavt besøkstrykk sammenlignet med andre nasjonalparker i Norge. Det er ingen problemer knyttet til masseturisme og nedslitte områder per nå. Det forventes heller ikke å bli et problem de neste 5 år. Det finnes likevel sårbare områder som både er utsatt for slitasje og forstyrrelser, hvor det er nødvendig med restaurering og

tilrettelegging. Stier og områder som forvaltningsmyndigheten skal kanalisere ferdsel til må å være robuste nok til å tåle dette.

I tilknytning til hovedinnfallsportene kan det være aktuelt med tyngre stilrettelegging med eksempelvis bruk av grus og stein, men stort sett vil det dreie seg om mindre tiltak. Dette vil si rydding av vegetasjon, mindre tiltak i grunn (fjerning av stein og stubber, enkle tiltak for å lede vannsig, samt utlegging av klopp over sårbare områder. Mest aktuelt er legging av klopp/gangbaner av trevirke, men legging av steinheller kan på mindre partier også være aktuelt. Tilretteleggingen trenger ikke å være avgrenset av nasjonalparken, men må på en eller annen måte kunne knyttes til innfallsporter og turer i randsonen av Junkerdal nasjonalpark.

Restaurering og tilrettelegging av stier konsentreres rundt områdene:

- Jakobsbakken
- Hele Nordlandsruta
- Toppturen til Solvågtinden

Det skal lages en «klopplegging og stivedlikeholdsplan» i samarbeid med oppsynet og aktuelle turistforeninger som skal vise behovet for klopper og vedlikehold langs stiene i løpet av de neste 5 år.

Omfanget av klopper og typen klopper bør vurderes i og med at dette krever vedlikehold. Det er også viktig å være oppmerksom på at klopper kan være et fremmedelement for rein, som kan være med på å forringe viktige trekk- og flyttleier.

Besøkstrykk og slitasje overvåkes på Nordlandsruta, og langs stien opp til Solvågtinden

Broer

Tilrettelegging over og i forbindelse med elv er utfordrende. Eieren av en bro for åpen ferdsel, står også ansvarlig for at folk skal kunne ferdes trygt over broen. Dette utløser både krav om utforming og årlig vedlikehold. Brobygging innenfor nasjonalparken stiller derfor krav om at eierforholdene må være avklart og avtalefestet i forkant. I tillegg endrer elvene seg gjennom år som følge av elvenes naturlige dynamikk. En vårfloam eller vanskelige snøforhold kan raskt medføre helt andre betingelser enn det man hadde året før. Det er viktig at tilretteleggingen som velges gjøres ut fra en grundig vurdering i forkant, med det mål om å gjøre tiltakene mest mulig permanente. Slike løsninger vil også være med på å forebygge dårlige broløsninger som i tillegg til å være en fare, også potensielt kan ende opp som søppel i nasjonalparken. Dette kan bli resurskrevende, og derfor er det viktig å ha god kunnskap om snøforhold, vårfloam og eventuell isgang før tiltakene settes i verk.

Det vil ikke være et mål å få bygget broer over alle utfordrende elver i Junkerdal nasjonalpark. Etter at det ble bygget bro over Hujtejàhka og Låggejàhka sommeren 2021 synes det meste av brobehovet å være dekket i nasjonalparken.

- Over Daumannselva etableres det skilting til en bedre egnet vade plass lengre nedstrøms i samarbeid med SOT.
- Så fremt det finnes en varig og permanent løsning kan det vurderes ny bro øverst i Storgengdalen. Dette vil være et viktig tiltak for lokalbefolkningen, og samtidig et

svært viktig tiltak for å få ATV-ferdselen på riktig side av dalføret. Broen må konstrueres slik at det kan kjøres ATV på denne i forbindelse med nytt reingjerde Leipibakken.

Merking, omlegging og nedlegging av stier

- Stien opp til Solvågtinden skal merkes i løpet av besøksstrategiens virkeperiode. På denne måten kan man oppfordre folk til å holde seg på stien, og dermed unngå problemene med stislitasje.
- DNT Stien fra Tjoarvihytta, over Juhtar-området og mot Tjaleshytta vurderes også omlagt av hensyn til sårbar natur og friluftsliv. Stien passerer i dag gjennom et viktig område for vade- og våtmarksfugl og rovfugllokaliteter i tillegg til at stien passerer over en utfordrende berg-formasjon. Stien vurderes derfor omlagt i samarbeid med SOT og oppsynet.
- DNT-stien mellom Jakobsbakken og Vassbotnfjell vurderes nedlagt(29km). Aktuelle tiltak vil være å fjerne den fra kartverktøy (ut.no, kart osv) og stoppe all form for merking, tilrettelegging og eksponering. Det vil også bli aktuelt å fjerne rødmerkingen i terrenget. Stien vil imidlertid fortsatt være der, og fortsatt kunne være en viktig sti for lokalbefolkning og mer «dedikerte» brukere. Dette er en lite brukt sti som passerer gjennom et viktig område for reindriften. Stien er mer eller mindre «frittstående» plassert uten andre stier som fører videre. Det er ønskelig å kanalisere ferdsele til andre steder i nasjonalparken. Dette vil også kunne føre til at stiansvarlig (SOT) kan rette mer fokus til andre stier og hytter i sitt område.
- Finner man ikke en god løsning på bro øverst i Storengdalen kan stitraseen legges om og merkes i østsiden av dalen.

Skilting

God skilting i nasjonalparken vil være et svært viktig bidrag i arbeidet med å gjøre ferdsele tryggere og mer behagelig. Det jobbes for å skaffe en fullstendig oversikt over hva som gjenstår å gjennomføre av skilting i skiltplanen som ble utarbeidet i 2017. Det settes mål om å få gjennomført all skilting i skiltplanen løpet av besøksstrategiens virke på 5 år. Skiltplanen må også sees i sammenheng med nye momenter som er kommet frem i denne besøksstrategien og dermed suppleres/revideres.

4. Tiltaksplan

Tiltak er de konkrete innsatsene utføres for at de ulike målene skal nås. Eksempler på typiske tiltak innenfor besøksforvaltning er informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering osv.

Tiltaksplanen lister opp de tiltak som nasjonalparkstyret mener er nødvendig å gjennomføre for å ivareta verneverdiene og å tilby de besøkende en god opplevelse på lang sikt.

Vedlagte tiltaksplan skal tenke langsiktig, fem år fram i tid (2021 – 2025), men er også tenkt å være en dynamisk plan som skal rulleres årlig (vedlegg 1).

Beskrivelse av tiltak	Pri	Finansiering	Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører?	Når?
Kartlegginger/planarbeid					
Sårbarhetsvurdering i og rundt «utsiktspunkt Jakobsbakken»	1	Kartleggingsmidler	Reindrifta, Fauske, referansegruppe	Konsulent/MNNPS	2023
Mulighetsstudie/prosjektplan «utsiktspunkt Jakobsbakken»	1	Tiltaksmidler	MNNPs, Referansegruppe, Fauske kommune, lokale aktører, Statskog	Konsulent	2022
Mulighetsstudie/prosjektplan «natur/nasjonalparksti Jakobsbakken»	1	Tiltaksmidler	Referansegruppe, Fauske kommune, lokale	MNNPS	2022
Skaffe oversikt skiltplan	1	Egeninnsats - Forvalter	Statskog Fjelltjenesten, DNT, JFF	MNNPS	2023
Revidere/supplere skiltplan	1	Egeninnsats – Forvalter	Statskog Fjelltjenesten, DNT, JFF	MNNPS	2023
Ferdselsregistreringer	1	Egeninnsats – Forvalter	Statskog, fjelltjensten	Statskog, Fjelltjensten	2022 →
Befaring broløsning Låggejåhkå, vadeplass Daumannselva	1	Egeninnsats – Forvalter	Statskog Fjelltjenesten , SOT	MNNPS	2021
«Klopplegging og stitilretteleggingsplan»	1	Egeninnsats – Forvalter	Statskog Fjelltjenesten , DNT	MNNPS	2022 →
Informasjon					
Utarbeide ny kartplakat, Informasjon og temaplakater (reindrift, fjellplanter, «hva	1	Egeninnsats - Forvalter	Referansegruppe, DNT, Statskog, Kommunen,	MNNPS	2022 →

er verdt å oppleve» og kulturhistorie)			reiseliv, reindrift, Jff, MNNPS, besøkscenter, miljødirektoratet		
Nye nettsider, sosiale medier	1	Tiltaksmidler og egeninnsats	Referansegruppe, DNT, Statskog, Kommunen, reiseliv, reindrift, Jff, MNNPS, besøkscenter, miljødirektoratet	MNNPS	2022 →
Ny brosjyre	1	Tiltaksmidler og egeninnsats	Referansegruppe, DNT, Statskog, Kommunen, reiseliv, reindrift, Jff, MNNPS, besøkscenter, miljødirektoratet	MNNPS	2022 →
Fysisk tilrettelegging					
Tilrettelegging av innfallsport Jakobsbakken og utsiktspunkt	1	Tiltaksmidler	Statskog, DNT, kommuner, lokale aktører	Entreprenør, Statskog Fjelltjenesten, MNNPS	2023 →
Tilrettelegging av innfallsport Trygvebu	1	Tiltaksmidler	DNT, kommunen, grunneier, lokale aktører, Statskog	Entreprenør, Statskog Fjelltjenesten, MNNPS	2023 →
Tilrettelegging av innfallsport Ballvassdemningen. Drift av inforom	1	Tiltaksmidler	Statskog, DNT	Statskog Fjelltjenesten	2023 →
Tilrettelegging av øvrige innfallsporter	2	Tiltaksmidler	DNT, kommunen, grunneiere, lokale aktører, Statskog	Entreprenør, Statskog Fjelltjenesten, MNNPS	2024 →
Fullføre skiltplan	1	Tiltaksmidler	Statskog Fjelltjenesten , DNT, JFF	MNNPS	2022-2023
Ny bro Hujtejåhkå	1	Tiltaksmidler	Statskog Fjelltjenesten, BOT	Statskog Fjelltjenesten	2021
Ny bro Låggejåhkå	1	Spleiselag	Statskog Fjelltjenesten , SOT	Statskog Fjelltjenesten	2021
Ny bro øverst i Storengdalen	1	Spleiselag	Reindriffta, BOT, Statskog	Entreprenør	2023

			Fjelltjenesten, Saltdal kommune		
Ny vade plass Daumannselva	1	Spleiselag	SOT	SOT	2022
Klopplegging og stitilrettelegging etter «klopplegging og stitilretteleggingsplan»	1	Tiltaksmidler/spleiselag	Statskog, Fjelltjenesten	Statskog Fjelltjenesten	2021 →
Overvåking sti Nordlandsruta og Solvågtinden. Opprette bevaringsmål Natstat	1	Tiltaksmidler	Statskog Fjelltjenesten	Statskog Fjelltjenesten	2022 →
Bedre merking av utvalgte stier etter beskrivelse i tekst	1	Spleiselag	DNT	DNT, Statskog Fjelltjenesten	2022 →
Merking av stien til Solvågtinden	1	Tiltaksmidler	Statskog, DNT	MNNPS, Statskog	2022
Nedlegging av sti Jakobsbakken - Vassbotnfjell	1	Tiltaksmidler	Statskog, fjelltjenesten	MNNPS, Statskog fjelltjenesten	2022
Omlegging av sti Tjoarvi – Tjalandes	2	Tiltaksmidler	DNT, Statskog Fjelltjenesten	DNT, MNNPS, Statskog fjelltjenesten	2023
Strategiske tiltak					
Jobbe opp mot andre tilbydere av informasjon	1	Egeninnsats - Forvalter			2022 →
Skape samhandling mellom aktører i og rundt nasjonalparken for å øke lokal verdiskaping.	1	Egeninnsats - Forvalter			2022→
Samhandling mellom «tilretteleggere» i og rundt nasjonalparken. Arrangere årlige møter DNT, JFF, Statskog Fjelltjenesten m. fl	1	Egeninnsats - Forvalter			2022 →
Jobbe for å etablere kommersielt merke for bedrifter	1	Egeninnsats - Forvalter			2022 →
Oppstartskurs for «nasjonalparkguider»	2	Egeninnsats – forvalter	Besøkssenter, Statskog		2022 →

6 Referanser

Barlindhaug, Stine. 2002. *Bruks- og verneplan for Junkerdal/Balvatn*. Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning .

- Bjørn Godal, Frode Tjønn, Halvard Ranestad Pedersen, Tim Christian Moseng, Annelise Bolland. 2000. *Bruks- og verneplan for Junkerdal-Balvatn*. Fylkesmannen i Nordland.
- Brun-Jensen, Christian. 2008. *Forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark*. Fylkesmannen i Nordland .
- Dagmar Hagen, Bård G Stokke, Odd Inge Vistad, Lars Rød-Eriksen, Vegard Gundersen. 2018. *Sårbarhetsvurdering av utvalgte lokaliteter i Junkerdal nasjonalpark. Turruter til Solvågind, Skaitidalen og Ballvatnet*. Norsk institutt for naturforskning (NINA) .
- Geir Arnesen, Marcela Velasco Gómez, Kristin Sommerseth Johansen. 2017. *Sårbarhetsanalyse i Junkerdal nasjonalpark*. Ecofact.
- Hagen, Dagmar, Nina E. Eide, Marianne Evju, Vegard Gundersen, Bård G. Stokke, Odd Inge Vistad, Lars Rød-Eriksen, Siri Lie Olsen, og Kirstin Fangel. 2019. *Håndbok. Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv*. Trondheim: Norsk institutt for naturforskning .
- Kristensen, Jim T. 1997 - 2020. «Ferdelsregistreringer Junkerdal nasjonalpark 1997 - 2020.
- Miljødirektoratet. 2015. *Innfallsporter*. Miljødirektoratet.
2016. *Kartlagte friluftsområder - Naturbase*.
- Miljødirektoratet. 2015. *Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder*. Miljødirektoratet.
- Nordland fylkeskommune. 2017. «Strategi for reiseliv- og opplevelsesnæringer i Nordland 2017-2021.»
- Pedersen, Halvard R. 2003. «Konsekvensutredning for Junkerdal - Balvatn - Delutredning landskap.»
- Per K. Bjørklund, Marianne Iversen, Geir Helge Systad, Hans Tømmervik. 2002. *Kartlegging i samband med bruks og verneplan for Junkerdal/Balvatn - Botaniske undersøkelser og vegetasjonskartlegging*. Norsk institutt for naturforskning.
- Salten Regionråd . 2017. «Strategiplan reiseliv Salten 2017-2027.»
- Saunders, Marius. 2019. *Sårbarhetsvurdering Nordlandsruta*. Midtre Nordland nasjonalparkstyre .
- Sofie Kjendlie Selvaag, Line Camilla Wold. 2017. *Brukerundersøkelse i Junkerdal nasjonalpark*. Norsk institutt for naturforskning .

Norges nasjonalparker

Junkerdal nasjonalpark

Kontaktinformasjon Norges nasjonalparker

Telefon: 03400/73 58 05 00 | Faks: 73 58 05 01
E-post: post@miljodir.no
Nett: www.miljodirektoratet.no
Post: Postboks 5672 Sluppen, 7485 Trondheim
Besøksadresse: Brattørkaia 15, 7010, Trondheim



Arkivsaksnr: 2019/3977-0

Saksbehandler: Inge Sollund Ingvaldsen

Dato: 12.09.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	45/2022	20.09.2022

Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark - Utkast til besøksstrategi før faglig gjennomgang i Miljødirektoratet

Forslag til vedtak

Midtre Nordland nasjonalparkstyre sender utkast til besøksstrategi for verneområdene på Saltfjellet til Miljødirektoratet for faglig godkjenning.

Bakgrunn og vurdering

Allerede i 2017 vedtok Midtre Nordland nasjonalparkstyre en fremdriftsplan for besøksstrategiarbeidet for verneområdene på Saltfjellet. Den fremdriftsplanen kan man forsiktig si at vi ikke har klart å følge. Mye av forsinkelsen skyldes uklarheter i forbindelse med arbeidet med nye verneforskrifter. Disse skulle komme i 2018, og arbeidet med besøksstrategien skulle starte opp som et ledd i arbeidet med ny forvaltningsplan.

Da forskriftene ikke var på plass ved inngangen 2019, tok sekretariatet kontakt med Miljødirektoratet med spørsmål om hvordan vi skulle håndtere dette videre. Signalet herfra var at vi skulle lage besøksstrategi først med de eksisterende forskriftene, og heller revidere denne når ny forvaltningsplan var på plass.

Sekretariatet sendte ut invitasjon til referansegrupper, og avholdte referansegruppemøter i slutten av oktober 2019. Det ble lagt en ny fremdriftsplan, med mål om å legge frem et utkast i 2020.

I 2020 ble det på starten av året unntakstilstander som følge av covid-19 og masse saksbehandling knyttet til dette. Deretter var det to samtidige foreldrepermisjoner i sekretariatet, som førte til at tre relativt nye nasjonalparkforvaltere måtte holde fortett

frem til sommeren. Da sekretariatet var tilbake etter permisjoner og sommerferie, fikk vi beskjed om at forskriftsendringen var nært forestående.

Den 16. oktober 2020 ble alle verneforskrifter for verneområdene på Saltfjellet revidert. På nytt dukket spørsmålet om videre prosess opp. I styresak 19/2021 vedtok styret at sekretariatet skulle fortsette arbeidet med besøksstrategien. I desember 2021 la sekretariatet frem et utkast til besøksstrategi for referansegruppene. Dette måtte omskrives, og det har blitt jobbet videre med dette utkastet.

Den 5. september 2022 ble utkastet på nytt behandlet i referansegruppene. Det ble gjort noen mindre endringer, før det ble sendt over til Midtre Nordland nasjonalparkstyre onsdag 7. september 2022. Dette utkastet ligger nå ute på nasjonalparkstyrets hjemmeside:

<https://www.nasjonalparkstyre.no/Midtre-Nordland/publikasjoner/besoksstrategi>

Når besøksstrategien kommer tilbake faglig godkjent, sendes den ut på høring.

Kapitel om reiseliv må oppdateres, både når det kommer til nøkkeltall for turisme i Salten og med tanke på at det jobbes med en masterplan for reiseliv i Salten. Også Nord-Helgeland jobber med en ny reiselivsstrategi som må implementeres i besøksstrategien. Dette kapitlet er basert på et utkast. Uavhengig av dette mener vi at de målene, delmålene og strategiene besøksstrategien fint kan kombineres med nåværende og fremtidige reiselivsstrategier/planer.



Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	46/2022	20.09.2022

Midtre Nordland nasjonalparkstyre - Innfallsportprosjekt 2022 og videre

Forslag til vedtak

Midtre Nordland nasjonalparkstyre tar saken til orientering. Nasjonalparkstyret støtter de foreslåtte omdisponeringene av de tildelte midlene, i påvente av en rammeavtale for å gjøre anskaffelser av prosjektering av innfallsporter.

Bakgrunn

I styresak 35/2022 ble sekretariatet bedt om å fortelle om fremgangen i det så kalte «innfallsportprosjektet», etter at styret fremstilte et ønske om å gå videre med rammeavtaleanskaffelser for prosjektering av innfallsporter fremover.

Midtre Nordland nasjonalparkstyre har søkt om, og fått innvilget, 1 300 000 kr i budsjettåret 2022 for konsulenttjenester til planlegging og prosjektering av innfallsporter. I søknaden var særskilt nevnt utsiktspunktet til Junkerdalsura NR og innfallsporten til Jakobsbakken (Junkerdal NP), Namnlaushøgda (Lahko NP) og Storvollen (Saltfjellet-Svartisen NP), samt til Lakshola og Litjsand (Rago NP). For Junkerdalsura NR, som har godkjent besøksstrategi, var formålet å få ferdig tegninger og anskaffelsesgrunnlag til bygging. For øvrige områder var formålet å få fram grunnlaget til besøksstrategier og i noen fal tilfeller forslag (mulighetsstudier) til innfallsporter, alt ettersom besøksstrategier ble faststilt.

Rammer

Arbeidet med konsulentkjøp og prosjektering av innfallsporter er regulert av en rekke veiledninger og lovverk, for eksempel:

- Lov om offentlige anskaffelser LOV-2016-06-17-73
- Forskrift om offentlige anskaffelser FOR-2016-08-12-974
- Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalternes fellesorganisasjons retningslinjer for anskaffelser
- Lov om planlegging og byggesaksbehandling LOV-2008-06-27-71
- Innfallsporter – Miljødirektoratets veileder

For Junkerdalsura naturreservat, hvor innfallsporten kan få en plassering innenfor vernegrensen, er formål og bestemmelser i verneforskriften for området relevant.

Sammenfatning av Miljødirektoratets veileder for innfallsporter

Denne veilederen er ikke "hogget i stein" og skal brukes med fornuft. I veilederen er det derimot definert et antall begrep og prosjekteringsfaser som er viktig å forholde seg til, ikke minst i kommunikasjonen med Miljødirektoratet.

En **innfallsport** er summen av all tilrettelegging som møter og kanaliserer besøkende fram til en opplevelse av hele eller deler av verneområdet. Det vil si summen av alle anlegg, med parkeringer, naturstier, bålplasser, gapahuker og øvrig tilrettelegging. Miljødirektoratet har definert tre forskjellige «nivåer» på innfallsporter, ut fra hva de skal brukes til og hvor mye anlegg som skal finnes på plassen, men i praksis er det flytende overganger mellom dem:

Utkikkspunkt. Høyeste nivå. Parkering for minimum 70 biler, et bredt informasjonstilbud, oppholdssoner, nært tursti, toalettfasiliteter og universell utforming. Gjerne etablering i tilknytning til eksisterende reiselivsbedrift. Storjord, med Nordland nasjonalparksenter (inkludert kommende viewpoint/utkikksplass i Junkerdalsura), er et eksempel på utkikkspunkt

Startpunkt. Mellomnivå. Det naturlige utgangspunktet for besøkende som har bestemt seg for å gå tur. Parkering. Informasjon rettet mot turgåeren.

Informasjonspunkt. Laveste nivå. En plass med formål å formidle helhetlig utendørs-informasjon om nasjonalparken til besøkende. Skilt eller tavler. Sitteplasser i tilknytning til skiltene.

Veilederen anbefaler også en rekkefølge av faser i prosessen av å etablere en innfallsport:

Besøksstrategi. Det må finnes en faststilt besøksstrategi før prosjektering settes i gang.

Mulighetsstudie. Første delen i å konkretisere tankene rundt en mulig innfallsport. Avklarer, for eksempel, tomtevalg og innhold i tiltak hvor det foreligger alternativer. Presenterer et utvalg muligheter å gå videre med. Arbeidet forutsetter innleid prosjekteringskompetanse (landskapsarkitekt og/eller arkitekt). Skal ende opp i en oppdragsbeskrivelse for et forprosjekt. Fotomontasje og preliminære skisser på forskjellige forslag. Skal også utrede mulige eier- og driftsansvar. Mulighetsstudien behandles i verneområdestyret før forprosjektering kan startes.

Forprosjektering. Konsulent utarbeider et konkret og realiserbart planforslag inklusive kostnadskalkyle. Resultatet fra forprosjektet skal kunne brukes for å ta frem arbeidstegninger

i etterfølgende detaljprosjekt. Forprosjektet behandles av verneområdestyret og kvalitetssikres i Miljødirektoratet.

Detaljprosjektering. Konsulent foretar ønskede justeringer fra forprosjektet. Utarbeider byggetegninger inkl. komplett sett av anbudsdokumenter. Detaljplan og anbudsdokumenter vedtas av verneområdestyret og kvalitetssikres i Miljødirektoratet. Når dette er klart, kan søknader om byggetillatelse sendes inn og det må hentes inn tilbud for bygging/anlegning.



Det er mange innfallsporter på gang

De nærmeste årene vil besøksstrategier for Junkerdal NP, Láhko NP og områdene på Saltfjellet bli ferdigstilt. Deretter kan prosjektering og bygg av innfallsporter starte. Dessuten er arbeidet med innfallsporter i gang i Junkerdalsura og Sjunghatten. En meget preliminær tidsplan viser at atskillige prosjekter bør være i prosjekteringsfasene de nærmeste fire-fem årene. Se figur nedenfor.

Innfall sport	Verneområde	Fase	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Viewpoint	Saltfjellet-Junkerdal-Junkerdalsura	Mulighetsstudie	M	M							
		Forprosjektering		F							
		Detaljprosjektering		D	D						
		Bygg/anlegg				B	B				
Lakshola & Litjand	Rago	Mulighetsstudie	M	M							
		Forprosjektering			F	F					
		Detaljprosjektering					D				
		Bygg/anlegg						B	B		
Fridalen	Sjunkhatten	Mulighetsstudie									
		Forprosjektering									
		Detaljprosjektering									
		Bygg/anlegg									
Heia	Sjunkhatten	Mulighetsstudie									
		Forprosjektering									
		Detaljprosjektering									
		Bygg/anlegg									
Røsvik	Sjunkhatten	Mulighetsstudie									
		Forprosjektering									
		Detaljprosjektering									
		Bygg/anlegg									
Jakobsbakken	Junkerdal	Mulighetsstudie	M	M							
		Forprosjektering		F							
		Detaljprosjektering		D							
		Bygg/anlegg		B	B						
Tryggvebu	Junkerdal	Mulighetsstudie		M							
		Forprosjektering			F						
		Detaljprosjektering			D	D					
		Bygg/anlegg					B	B			
Balvassdemningen	Junkerdal	Mulighetsstudie			M						
		Forprosjektering				F					
		Detaljprosjektering					D				
		Bygg/anlegg						B	B		
Storvollen	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie		M							
		Forprosjektering			F						
		Detaljprosjektering				D	D				
		Bygg/anlegg						B	B		
NNPS Storjord	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie				M					
		Forprosjektering					F				
		Detaljprosjektering						D	D		
		Bygg/anlegg								B	B
Polarsirkelsenteret	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie		M							
		Forprosjektering			F						
		Detaljprosjektering				D	D				
		Bygg/anlegg						B	B		
Engenbreen	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie			M	M					
		Forprosjektering				F					
		Detaljprosjektering					D	D			
		Bygg/anlegg							B	B	
Bei arfjell et	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie						M			
		Forprosjektering							F		
		Detaljprosjektering							D		
		Bygg/anlegg								B	B
Røkl and	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie					M				
		Forprosjektering						F	F		
		Detaljprosjektering							D		
		Bygg/anlegg								B	B
Russå nes	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie					M				
		Forprosjektering						F	F		
		Detaljprosjektering							D		
		Bygg/anlegg								B	B
Lånsdal	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie					M				
		Forprosjektering						F	F		
		Detaljprosjektering							D		
		Bygg/anlegg								B	B
Tollå dalen	Saltfjellet (vid mening)	Mulighetsstudie					M				
		Forprosjektering						F	F		
		Detaljprosjektering							D		
		Bygg/anlegg								B	B
Namnlaus	Låhko	Mulighetsstudie			M	M					
		Forprosjektering				F	F				
		Detaljprosjektering					D	D			
		Bygg/anlegg							B	B	
Sunds fjord	Låhko	Mulighetsstudie			M	M					
		Forprosjektering				F	F				
		Detaljprosjektering					D	D			
		Bygg/anlegg							B	B	

Hvis det er mulig å fullføre ifølge tabellen vil over 30 momenter (prosjekteringssteg i forbindelse med innfallsporter) være i gang i fireårsperioden 2023-2026. Hvis MNNPS vil være ansvarlig for finansiering av all prosjektering, og hvert steg beregnes å koste (veldig omtrentlig!) 100.000 kr, betyr det en total kostnad for prosjektering på 3.900.000 kr i fireårsperioden.

Anskaffelsesreglementet

Anskaffelser som gjøres «av MNNPS» er formelt en del i Statsforvalterens i Nordland sine anskaffelser, og verdier for anskaffelser i forhold til lover om anskaffelse må derfor beregnes for hele Statsforvalteren (SF), altså inkludert andre verneområdestyrer og SFs øvrige innkjøp av konsulenttjenester for planering og prosjektering av bygg. MNNPS må derfor forholde seg til de lover og retningslinjer som gjelder for SF Nordland.

Statsforvalteren opererer med tre beløpsgrenser:

Verdi under 100.000 NOK

Anskaffelser i denne størrelsesordenen er ikke underlagt anskaffelsesregelverket. Det bør imidlertid alltid foretas en sondering av markedet, også for de mindre anskaffelsene. Ressursbruken skal stå i forhold til anskaffelsens verdi og betydning, og oppdragsgiver velger selv hvilken fremgangsmåte som er mest hensiktsmessig for å gjøre et godt kjøp.

Verdi 100.000 NOK – 1,3 mill NOK ekskl. mva.

Anskaffelser i denne størrelsesordenen er underlagt anskaffelsesregelverket, og embetene gjennomfører selv slike anskaffelser. Anskaffelser i denne størrelse reguleres av Lov om offentlige anskaffelser og Forskrift om offentlige anskaffelser del I.

Det skal lages et skriftlig grunnlag for konkurransen. Oppdragsgiver **skal** sørge for at det er konkurranse om kontrakten. Kravet innebærer at oppdragsgiver må gjøre anskaffelsen kjent for minst tre leverandører. Formålet er å oppnå best mulig pris og kvalitet i det relevante markedet. Det er ingen plikt til å kunngjøre denne type anskaffelser (som kun reguleres av anskaffelsesforskriften del I).

Verdi fra 1,3 millioner NOK ekskl. mva. («del III»)

Anskaffelser i denne størrelsesordenen er underlagt anskaffelsesregelverket, og skal håndteres av Statsforvalterens fellestjenester (**STAF**) i samarbeid med embetene. Det er da vanlig å gjøre en rammeavtaleanskaffelse, som det er mulig for alle statsforvaltere å bestille fra.

Som hovedregel skal behov for slik anskaffelse meldes inn til STAF før 1. februar og minimum fire måneder før ønsket tidspunkt for kontraktsignering. STAF vil i samarbeid med embetet lede anskaffelsesprosessen. Embetet (MNNPS) må selv sette av ressurser til å støtte anskaffelsesprosessen med faglig og teknisk kunnskap.

Beløpsgrenser for anskaffelser beregnes for samme type anskaffelse summert løpende over år (tenk 4-årsperiode, 48 måneder). Bare for MNNPS under årene 2023-2026 vil anskaffelsesbeløpet være godt over 1,3 mill kr, hvis all prosjektering blir finansiert fra tiltaksmidler.

Rammeavtaleanskaffelse for prosjektering innfallsporter MNNPS 2023-2026

Ettersom det er så mange prosjekteringer som kan bli aktuell de nærmeste årene vil det, uansett anskaffelsesreglementer, være en svær prosess å gjøre separate anskaffelser. Dette er under forbehold at prosjekteringen skal skje i regi av MNNPS. Muligheten å bruke STAF sin kompetanse og ressurser for å tegne en rammeavtale, som det vil være mulig å bestille

tjenester raskt fra når/hvis det kommer midler hvert år, vil minke arbeidstiden for å realisere prosjekteringene. MNNPS sekretariat har hatt kontakt med STAF om mulighet å få til en rammeavtale i 2022. STAF har svart at de er forberedt å begynne med dette arbeidet etter sommerferien. Erfaringene fra anskaffelsen av konsulent til prosjekteringen i Junkerdalsura vil tas inn i prosessen. Hvis arbeidet kommer i gang i september er det mulig å ha en avtale på plass i desember 2022, og mulighet å bestille så snart tiltaksmidler for 2023 er innvilget.

Det er å foretrekke å ha samme konsulent involvert i hele kjeden fra mulighetsstudie til ferdig detaljprosjektering. Da vil mindre tid gå til å overføre informasjon mellom konsulenter. Det vil også være ressurs sparende for sekretariatet å ha få konsulenter å kommunisere med i arbeidet med utvikling av innfallsporter.

Dette har skjedd (til 22.07.2022)

Ettersom det ikke ble dratt i gang en rammeavtaleanskaffelse tidlig vår 2022, har midlene som ble innvilget for 2022 styrt over fra direkte prosjektering av innfallsporter til kartlegging og forarbeid til besøksstrategier. Dette er oppgaver som i annet fall til stor del skulle vært gjort av sekretariatet. Hele beløpet 1,3 mill vil dog, mest sannsynlig, ikke bli brukt opp i 2022. Omtrent 375.000 kr vil ifølge prognose ikke bli brukt.

Oppgave	Budsjett	Hvem?
Konsulent Junkerdalsura	450000	Anskaffelse
Kulturplasser og traséer Synkhøgda	80000	Espen
Geologisk veiviser Synkhøgda	80000	Stein-Erik
Ferdsestellers/telling	150000	Fjelltjenesten
Reisestøtte masterprosj. Grotter	15000	NMBU, Mathea Telnes Melandsø
Besøksstrategi Saltfjellet-Svartisen: sikringstiltak Storvollen	100000	Oppgradering hengebru
Kartlegging alternative traséer Jakobsbakken	50000	Oskar?
SUMMA reservert til prosjekter 2022	925000	
Vil IKKE bli brukt 2022 (prognos)		375000 Betales tilbake til Mdir sept 2022?

Forslag fra Inge, så vidt drøftet med de øvrige i sekretariatet pga ferie- og permisjonsavvikling: De 375 000 som ikke blir benyttet, kan overføres til Bodø kommune sitt innfallsportprosjekt på Heia ved Sjunghatten nasjonalpark. Prosjektet har gått på en solid budsjettspare, og det finnes i dag ikke nok midler til å gjennomføre dette.

Ferdsestelling til besøksstrategier

150.000 kr

Kjentskap om allmenhetens bruk av verneområdene er viktig som bakgrunn til å prognostisere besøksvolumet som en besøksstrategi må ta høyde for. Telling av ferdsel er den viktigste målestokken for dette, i kombinasjon med kartlegging av slitasje i terrenget og forstyrrelser på dyre- og planteliv. SNO har et svært begrenset antall elektroniske ferdsestellers som står til buds for telling i MNNPS områder. Mangel på besøksdata stopper opp besøksstrategiarbeidet. Statskog fjelltjenesten har derfor fått i oppgave å telle på plasser hvor MNNPS mangler tilstrekkelig med data for å få fremgang i arbeidet med å ta frem og revidere besøksstrategier. I 2022 er det bestilt telling av besøk på disse plasser:

1. Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, Bjøllånes-Tespdalen, mot Krukkistua
2. Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, Bolna-Nordlandsruta, mot Raudfjeldskoia
3. Sjunghatten nasjonalpark, Sørfjorden: langs skiløype mot Sørfjorden (vinter) og langs sommersti mot Sørfjorden (sommer)
4. Láhko nasjonalpark, Fellvatn (innfallsport til Láhko fra nord)
5. Sjunghatten nasjonalpark, Heggmotind, sti mot Heggmotind

Utover disse plassene er SNO-tellere plassert på følgende plasser:

1. Junkerdal nasjonalpark, Øvre Storjordlia, ved grensen NR/NP
2. Junkerdalsura naturreservat, vei mot planlagt utsiktspunkt
3. Láhko nasjonalpark, Anleggsvei, ved NP-grense
4. Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, sti mot Tåkeheimen
5. Dypen naturreservat, Nordlandsruta-Viskis, DNT-stien mot Viskis

Prosjektet dublerer dermed kapasiteten til å samle inn besøksdata til MNNPS' områder. MNNPS disponerer også i fremtiden de tellere som Fjelltjenesten kjøpt inn til tellingene 2022.

Kartlegging og vurdering av geologiske fenomener til besøksstrategi for Láhko NP, ca. 80.000 kr

Den kommende besøksstrategien for Láhko nasjonalpark kommer til å foreslå en innfallsport til Láhko nasjonalpark i området ved Namnlausvatnet og Synkhøgda i Meløy kommune. Omfatningen av innfallsporten er dog ikke klarlagt. Området (inkludert områder utenfor selve nasjonalparken) holder mange geologiske attraksjoner. Flere av dem tåler godt besøkere, men enkelte er så sensitive at det muligens vil være behov å foreslå ferdselsforbud ved dem. Et viktig grunnlag til besøksstrategien er å få kartlagt og faglig vurdert de viktigste geologiske fenomenene for å deretter foreslå et lempelig nivå på innfallsport til Láhko fra Fykan/Glomfjord. Avtale for slik kartlegging og vurdering er tegnet med SpeleoConsult AS (Stein Erik Lauritzen). I oppgaven inngår også å ta frem utkast til informasjon for publikum om utvalgte fenomener.

Kartlegging og vurdering av natur- og kulturhistoriske attraksjoner til besøksstrategi for Láhko NP, ca. 80.000 kr

Utover en kartlegging av de spesifikke geologiske attraksjonene vil en generell kartlegging av mulige trasévalg for en eller flere naturstier være en god forutsetning til diskusjon i besøksstrategien om omfang og plassering av innfallsport i området ved Namnlausvatnet og Synkhøgda. Sekretariatet har ikke mulighet å gjøre denne kartleggingen helt på egen hånd. En slik kartlegging vil derfor bli bestilt fra Espen Maruhn i Meløy (enkelpersonsbedrift i ferd å registreres). Til oppgavene hører blant annet: å liste opp de viktigste kulturhistoriske plassene/opplevelsene i området ved Synkhøgda; rekognosere og gi 3-4 forslag på traséer til rundturer på 0,5 til 3 timer i området; ta kontakt med Nordlands museum, lokale historiske foreninger, Røde Kors, Statkraft, Meløy og Gildeskål kommune, og andre som kan ha innspill på interessante plasser; samt gi forslag til hvordan informasjonen kan presenteres, med kort beskrivelse og referanser, f.eks.: plakater, QR-koder, Appen meløy-vandringen, osv.

Forhandlinger og sikringstiltak Storvollen, ca 100.000 kr

Sekretariatet ønsker å holde av 100 000,- til å bytte ut brudekke. Dette kan «lokke» grunneierne til å underskrive en ny driftsavtale. Inge orienterte om dette på befaring i juni.

Kartlegging alternative traséer Jakobsbakken, ca 50.000

Kartlegging av besøkernes holdninger til grotter og andre geologiske attraksjoner, ca. 15.000.

Láhko NP og Saltfjellet-Svartisen NP (blant annet) er begge reisemål for personer som egner seg til såkalt «geoturisme», til hvilket bl.a. grotting tilhører. Miljøet i grotter er svært truet av slitasje, tagging og forsøpling. Besøkere uten særskilt utdanning truer å ødelegge geologiske, biologiske og kulturhistoriske verdier i de grotter MNNPS forvalter. Til besøksstrategiene for de av våre verneområder som har karstfenomener (grotter, canyoner,

med mere) vil det være viktig å vite hvordan geoturistene kan påvirkes til å ta størst mulig hensyn til de fenomener de besøker, og hvordan vi kan styre besøkere til områder som tåler ferdsel. NMBU har i sommer en masterstudent som vil arbeide med disse spørsmålene, med fokus på offentlige og ikke offentlige grotter i Rana. Opprinnelig var også Corbels canyon-området i Láhko inkludert, men den delen har fått utgå på grunn av at tunnelene til Namnlaus-området er stengt under den mest aktive turistsesongen. MNNPS har lovet å dekke en del reisekostnader for studenten. Forhåpningen er å da også få adgang til informasjon om besøkere i våre områder og hvordan de kan påvirkes, noe som er høgst relevant for (i nærmeste tiden) revideringen av besøksstrategi for Saltfjellet-Svartisen og planleggingen av en «overgripende» besøksstrategi.

Innfallsport Junkerdalsura NR

Under våren/sommeren har konsulent for prosjektering av innfallsport Junkerdalsura NR («Viewpoint Junkerdalsura») blitt anskaffet. Etter konsultasjon med SFs økonomienhet og STAF ble det faststilt at det var mulig å brøyte ut denne anskaffelsen som en pilot til en større rammeavtaleanskaffelse til høsten 2022. Argumenter for dette var:

- Viktig å få erfaring fra en mindre anskaffelse for samme tjeneste.
- Samarbeid mellom skoler og MNNPS er allerede i gang og viktig å fange opp engasjement fra skoleklasser.
- Viktig prøve å få en lokal konsulent som har mulighet til tett samarbeid med skolene.
- Anlegget vil (til forskjell fra de fleste øvrige anlegg i innfallsporter) bli plassert inne i et verneområde, hvilket gjør at det er ekstra viktig verneområdesforvaltningen har kontroll over prosjektet.

Anskaffelsen skjedde ved at fem bedrifter ble invitert til å gi tilbud. Tre bedrifter svarte initialt at de var interessert, men kun to leverte tilbud. Avtale ble 22. juli tegnet med vinnende bedrift: U2 Arkitekter AS, som ga et meget bra tilbud. Arbeidet, inklusive besøk ved skolene som er engasjert i prosjektet, vil starte opp etter 15. august.

Det er formulert en midlertidig tidsplan for prosjektet, men den vil revideres i forbindelse med prosjektstart i august 2022:

- Anskaffelse av konsulent: mai-juni 2022.
- Befaringer, referansegruppemøte: juli 2022.
- Møter med skoler, befaringer, referansegruppemøter og utredningsarbeid: august-oktober 2022.
- Mulighetsstudie klar: 24. oktober 2022.
- Vedtak om fortsatt forprosjektering: 15. november
- Forstudie: november 2022 – mars 2023.
- Vedtak om fortsatt detaljprosjektering: april 2023.
- Detaljprosjektering: april – september 2023.
- Sluttlevering detaljprosjektering: 1. oktober 2023.

Plan for fortsettelse, hvis det blir midler innvilget til bygning:

- Høsten 2023: søknad om midler til bygging, søknad om byggetillatelse, etc.
- Vinteren 2023-2024: Anskaffelse bygningsarbeid
- Vår – sommer 2024: Bygning
- August 2024: Innvielse

Finansiering med midler fra LIFE?

Må ta dette muntlig på styremøtet. Men det er liten mulighet til finansiering av anlegg – hvis det ikke har blitt endringer i rammene for Life-prosjekter de seneste 2 årene. Og vi må, på samme måte som for Interreg, ha med en partner i EU. Men må sjekke det videre.



Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	47/2022	20.09.2022

Junkerdal nasjonalpark - Kalvmerkingsgjerde på ny lokalitet ved Salbergvatnet - Balvatn reinbeitedistrikt

Forslag til vedtak 1

Balvatn reinbeitedistrikt v/Kristine Maria Blind Helland gis tillatelse til bygging og oppføring av kalvmerkingsgjerde ved Salbergvatnet i Junkerdal nasjonalpark, med hjemmel i verneforskriftens § 3 pkt. 1.3.c. Det gis også tillatelse til inntransport av materiell og utstyr til bygging av gjerdet med helikopter med hjemmel i verneforskriftens § 3 pkt. 6.3.c. Vedtaket opphever vedtak 34/2020 den 25.06.2020 i Midtre Nordland nasjonalparkstyre.

Tillatelsen gis etter følgende vilkår:

- Plassering av merkegjerdet må ikke plasseres over, eller komme i konflikt med merket DNT-sti gjennom dalen. Fangarmer kan kun midlertidig settes opp over stien
- Tiltakshaver må påse at gjerdet ikke plasseres i konflikt med kulturminner i nasjonalparken.
- Overflødig gjerdematerial og utstyr brukt til byggingen må transporteres ut av området så snart gjerdet er ferdigstilt
- Plastnetting og annet til bruk under merkingen må ryddes opp og sikres gjennom sesongen, slik at det ikke oppleves som eller ender opp som søppel i nasjonalparken.
- Tillatelsen for bygging av gjerdet gjelder i 3 år etter at vedtak er fattet

- Avbøtende tiltak for å forhindre/ redusere kollisjon med fugl kan innføres på et senere tidspunkt hvis det viser seg nødvendig
- Balvatn reinbeitedistrikt er selv ansvarlig for å fjerne og rydde opp gjerdet i tilfellet behovet skulle endre seg eller driften opphøre mv.
- Tillatelse til bruk av helikopter gjelder for nødvendig antall turer for inntransport av materiell og utstyr til bygging av gjerdet i 2023
- Balvatn reinbeitedistrikt er selv ansvarlig for å fjerne og rydde opp gjerdet i tilfellet behovet skulle endre seg eller driften opphøre mv.
- Tillatelse til bruk av helikopter gjelder for nødvendig antall turer for inntransport av materiell og utstyr til bygging av gjerdet i 2020

Det bemerkes at dette ikke er en dispensasjon for barmarkskjøring i nasjonalparken. Dette må avklares i et møte mellom forvaltningen og reinbeitedistriktet i tråd med retningslinjer gitt i forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark.

Midtre Nordland nasjonalparkstyre har ikke vurdert de privatrettslige forholdene i saken.

Etter samtale med reindriftsforvaltningen i Nordland vil ny plassering også kreve ny behandling i Landbruksdepartementet.

Bakgrunn for flytting av gjerdet

Midtre Nordland nasjonalparkstyre ga i sak 34/2020 i styremøte 25.06.2020 Balvatn reinbeitedistrikt tillatelse til å oppføre nytt kalvmerkingsgjerde i Leipibakken.

De søkte om å få bygge reingjerdet innenfor et avgrenset område i kart (**Figur 2**). Dette området var relativt grovt inntegnet på et kart da reindriften ikke hadde 100 % klart for seg den eksakte plasseringen. Det ble derfor satt et vilkår om at den endelige plasseringen av gjerdet skulle avtales med forvaltningsmyndigheten i forkant av bygging. Tanken var da først og fremst å få en eksakt plassering av gjerdet innenfor det omsøkte området, og ikke ta med et større område av nasjonalparken.

Materiellet for det nye gjerdet er nå plassert ut i et område om lag 2 kilometer lengre sør ved Salbergvatnet. Leder i Balvatn reinbeitedistrikt Kristine Blind Helland har også henvendt seg til oss og bedt om å få oppføre gjerdet i dette området i stedet for den tiltenkte plasseringen i Leipibakken. Hun understreker at hun ikke har begynt bygging av det nye gjerdet i påvente av ny tillatelse fra oss og andre instanser.

Hun opplyser: «På tiltenkt plassering ved Leipibakken har det ikke blitt barmark før midten av juli de siste årene. Derfor har vi avventet byggingen og ønsker derfor å flytte gjerdet til Salbergvatnet. Har sendt inn koordinater til Statsforvalteren og de skulle sende saken videre. Der kan gjerdet bygges slik at reinen får tilgang til vann, og det vil bli enklere å holde merket/umerket rein adskilt mellom kalvmerkingsene. Fangarmene vil bli satt opp og tatt ned ved bruk, slik at de ikke sperrer av terrenget.

Gjerdene vil også bli tatt ned etter bruk for å hindre at den blir ødelagt av snø. Vi har fraktet opp gjerdemateriellet, men gjerdet er ikke satt opp.»

I telefonsamtale med Kristine Blind Helland blir det understreket at dette er et område som er veldig egnet for formålet. Det er et helt flatt i område hvor det vil være enkelt å holde rein adskilt mellom kalvmerkingene i tillegg til å ha god vanntilgang. Hun understreker at gjerdet også vil bli konstruert på en mer skånsom måte enn først planlagt. Det vil kun benyttes tykk armeringsgjern som «gjerdestolper», i tillegg vil gjerdet i sin helhet bli tatt ned etter bruk for å hindre at det blir ødelagt av snø. Hun skjønner at dette kommer i konflikt med hytteeierne på Salberg, men ser ikke umiddelbart noen alternativ plassering som har tilsvarende egenskaper. Hele området er veldig åpent, og skulle gjerdet blitt plassert i et annet område vil også dette blitt synlig fra hytta.

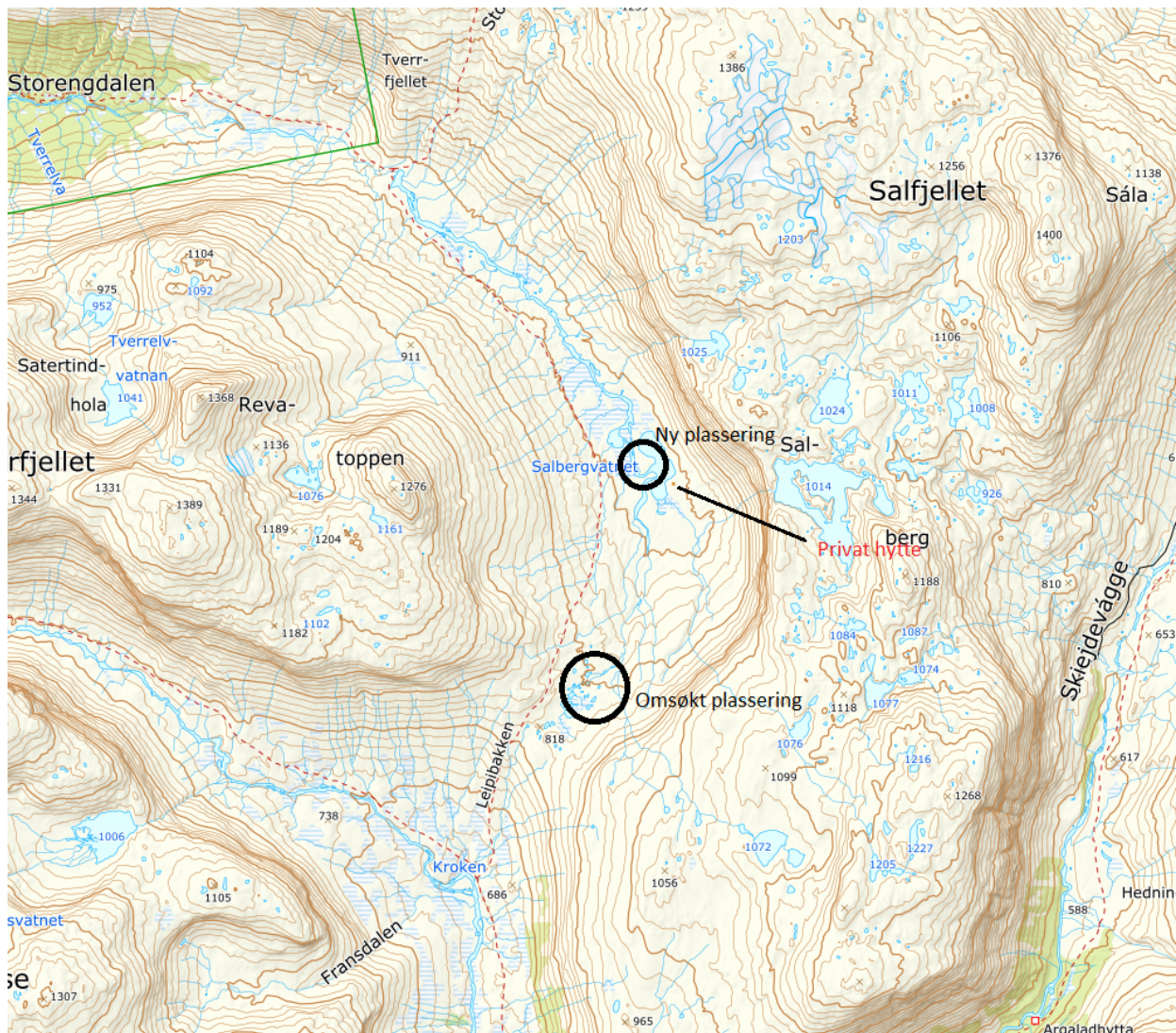
På Salbergvatnet er det ei vertikaldelt privat hytte med to eiere. Den ene av eierne har interesser i reindriften selv, mens den andre eieren, Roald Ingvaldsen/Frode Ingvaldsen ikke har dette. Forvalter har fått en henvendelse fra Frode Ingvaldsen som har oppdaget det utplasserte gjerdemateriellet. Han stiller seg undrende til dette da dette er langt unna plassen gjerdet skulle plasseres i den gitte tillatelsen. Han ber om at dette blir tatt opp i nasjonalparkstyret og har følgende bemerkninger til saken:

«Dette er helt klart en uønsket plassering sett fra vår side og håper det blir tatt hensyn til. Slik det ser ut nå kommer gjerdet rett over vannet fra hytta og da snakker vi om en luftlinje på ca 250m i helt åpent landskap. Området rundt Salberg har veldig mange vannføringer, så hvis det er en problemstilling med vann burde det lett kunne plasseres på et mer tilegnet sted lengre bort fra hytta vår.

Vi kan forstå at det på høydedraget over Leipibakken kan ligge snø noe lengre enn på flatene derfra og ned mot Tjelma som har noenlunde jevn høyde over havet. Vi ønsker at dette blir stanset midlertidig, og at en kan se på en løsning som er levelig for begge partene.»



Figur 1: bilde av gjerdemateriell og hytta i bakgrunnen.



Figur 2: Omsøkt plassering, ny plassering og privat hytte.

Bakgrunn for bygging av gjerdet:

Balvatn reinbeitedistrikt bruker i dag et reingjerde i Storvasstjelma til merking av kalvene lengst sør i Balvatn reinbeitedistrikt. Dette gjerdet ble opprinnelig bygget for bukeslakt i september, og har en ugunstig plassering sett opp mot reinsens sommerland, kalving og naturlige trekk- og flyttleier. Bruk av dette gjerdet til kalvmerking beskrives som en lite langvarig løsning, ettersom det ofte krever flytting av rein over lange avstander og dermed utstrakt bruk av helikopter. Omsøkt gjerdeplassering ligger mer strategisk til og vil gjøre flyttingen til gjerdet mindre komplisert. Det opplyses at omsøkt gjerdeplassering forventes å kunne bedre merkeresultatet på sommeren, redusere bruk av helikopter og være mer skånsomt for reinen i et dyrevelferds-perspektiv.

Gjerdeanlegget skal bygges av jernstolper og 170 cm høy flettverksnetting. Omkretsen av gjerdet er beregnet til om lag 300-400 meter. Fangarmene bygges slik at den kan stenges av og brukes som beitehage ved behov. Det er beregnet ca. 1000 meter netting til anlegget. I tillegg er det behov for plastnetting slik at de enkelt kan dele av gjerdet etter hvor stor flokken er og slik at kalvene ikke skal kunne kripe ut gjennom nettingen.

Grunnlaget for avgjørelsen

Midtre Nordland nasjonalparkstyre har forvaltningsmyndighet for Junkerdal nasjonalpark, og skal behandle søknader som krever tillatelse.

Junkerdal nasjonalpark ble etablert ved kronprinsregentens resolusjon av 9. januar 2004.

Formålet med Junkerdal nasjonalpark er:

- å bevare et stort tilnærmet urørt naturområde som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander, geologiske forekomster og kulturminner. Spesielt viktig er det unike plantelivet.
- å stimulere til opplevelse av natur og landskap med få eller ingen inngrep gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift

I henhold til verneforskriften § 3 pkt. 1.1 er «landskapet vernet mot tekniske inngrep av enhver art, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger ...». Paragrafen åpner derimot opp for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til «oppsetting av gjerder og anlegg for husdyr og reindrift» jf. § 3 pkt. 1.3 bokstav c.

I utgangspunktet er det forbud mot all motorisert ferdsel i Junkerdal nasjonalpark, jf. § 3, pkt. 6.1 i verneforskriften, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til «bruk av luftfartøy i for transport av varer og materialer til hytter, vedlikehold av ferdselsveier o.l.». Saksbehandler tolker omsøkte helikopterflyging til å falle inn under «og lignende».

Gjeldende forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark setter retningslinjer for dispensasjonspraksisen. Av denne fremgår det at det kan gis tillatelse til etablering av bygninger og anlegg i reindriften som er forankret i godkjent distriktsplan. Som grunnlag for beslutningen skal søknaden også vurderes i henhold til prinsippene i Naturmangfoldloven §§ 8-12, jf § 7.

Vurdering

Vurderingene i den første tillatelsen for å oppføre gjerdet, er i stor grad overførbare til den nye plasseringen av gjerdet. Det er imidlertid små endringer på området om kulturminner og landskapsinngrepet dette vil medføre. Samlet sett vurderes den nye plasseringen å ha noe mindre konsekvenser for verneformål og verneverdier sammenlignet med den gamle plasseringen.

Også på den nye plasseringen av gjerdet er det tynt og skrint vegetasjonsdekke, som vi må regne med blir helt nedslitt med tiden. Det ser imidlertid ikke ut som den nye plasseringen av gjerdet heller vil komme i direkte konflikt med sårbare arter eller andre spesielle verdier knyttet til biologisk mangfold. Området ligger tett inntil en DNTsti og slike områder er ofte godt kartlagte. Kunnskapsgrunnlaget vurderes derfor til å være godt nok. Erfaringer fra reingjerder i tilknytning til jernbane/vei viser at de

kan være en fare for fugl og spesielt rype. Det er for eksempel satt vilkår om avbøtende tiltak i form av «fugleavvisere» langs noen av reingjerdene langs jernbanen på Saltfjellet. Usikkerheten knyttet til virkningen av disse, og at omsøkte gjerde vil være relativt lite i forhold til disse gjerdene, gjør at vi ikke setter krav om dette. Sekretariatet vil i samarbeid med Statskog fjelltjenesten følge utviklingen. Det er satt vilkår om at avbøtende tiltak kan innføres på et senere tidspunkt om det skulle vise seg nødvendig.

I den første tillatelsen til å oppføre gjerdet er det fokusert en del på kulturminner, og at gjerdet kunne komme i konflikt med kjente sommerboplasser med flere gammetufter og teltringer. Den nye plasseringen ser ikke ut til å komme i konflikt med kjente kulturminner eller spesielle former for kulturmiljø. Det kan likevel ikke helt utelukkes at det finnes uoppdagede kulturminner i området.

Merkingen vil foregå i juli, noe som også er høysesong for fotturister i området. Det er satt vilkår om at den permanente delen av gjerdet ikke må plasseres over den etablerte DNT-stien gjennom området. Er det nødvendig å sette opp fangarmer over stien, må dette kun gjøres midlertidig og under samlingen, men tas ned igjen etterpå.

Det vil fortsatt dreie seg om et nokså betydelig landskapsinngrep i et tilnærmet inngrepsfritt område av nasjonalparken. Det regnes for å være en betydelig forringelse av verneformålet som går på opplevelsen av natur og landskap med få eller ingen inngrep. Under verneplanarbeidet ble det samtidig gjort tilpasninger for at det skulle være mulig å drive med reindrift i nasjonalparken, og formålsparagrafen er tydelig på at området skal kunne brukes til dette formålet. Slike anlegg må betraktes som en nødvendig del av reindriften, også innenfor nasjonalparken. Det forventes derimot at gjerde-områder innenfor nasjonalparken holdes i orden, og ikke fremstår som en forsøpling av området. Med dette menes at det ikke burde ligge igjen plastikk og andre løse gjenstander som kan oppleves som søppel og/eller kan blåse bort og ende opp som søppel i nasjonalparken. Til sammenligning fra den opprinnelige plasseringen vurderes den nye plasseringen å ha noe mindre konsekvens på landskapet, ettersom det plasseres i sammenheng med allerede eksisterende infrastruktur i nasjonalparken i form av ei privat hytte.

Oppføring av dette gjerdet vil medføre et transportbehov til og fra. Transporten vil etter reindriften egne bemerkninger foregå med barmarkskjøretøy/ATV tur/retur fra parkeringen innerst i Storengdalen i Saltdal kommune. Forvalter har sammen med reindriften jobbet frem retningslinjer og faste løyper for barmarkskjøring i nasjonalparken. Vurderinger på barmarkskjøring i området følger av arkivsak 2019/3694.

Det forutsettes at gjerdet vil bli en aktiv og nødvendig del av driften til Balvatn reinbeitedistrikt som brukes hvert år. Det settes vilkår om at forvaltningsmyndigheten kan pålegge fjerning i tilfellet behovet for gjerdet faller bort og/eller blir mindre betydningsfullt. Det samme gjelder hvis driften skulle opphøre, eller overtas av drivere som ikke finner gjerdet nødvendig. Nevnte grunner er ikke uttømmende for å kunne pålegge fjerning. Vilkåret er i tråd med naturmangfoldlovens bestemmelser om at kostnadene med miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver.

Inntransport av materiell og utstyr med helikopter vurderes i dette tilfellet å være det mest effektive og skånsomme alternativet. Det begrensede antall helikopterturer som er nødvendig for inntransport av materiell og utstyr forventes ikke å påvirke verneverdier eller andre interesser i nevneverdig grad.

Omsøkte gjerdeanlegg er ikke forankret i godkjent distriktsplan for Balvatn reinbeitedistrikt, som er et krav for å kunne gi tillatelse jf. gjeldende forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark. Selv om dette er gjeldende retningslinjer vurderer vi det slik at Balvatn reinbeitedistrikt ikke har blitt tilstrekkelig opplyst om disse retningslinjene da distriktsplanen ble utarbeidet i 2018. Distriktsplanen revideres hvert fjerde år, og denne bestemmelsen tar heller ikke høyde for at behovet for bygninger og anlegg kan endre seg relativt raskt. I et stadig mer utfordrende og uforutsigbart klima kan det være vanskelig å se hva som blir behovet de neste fire år. Gjeldende forvaltningsplan er dessuten gammel og utdatert på en rekke områder og derfor oppe til revidering. Retningslinjer som berører reindrifta i nasjonalparken i tillegg til en rekke andre, er temaer som drøftes i det pågående arbeidet.

Et nytt merkeanlegg i Leipibakken vil effektivisere merkingen, gjøre den mindre kostbar samt redusere behovet for bruk av helikopter i området. Dette vil føre til en mer effektiv kalvmerking og dermed bedret dyrevelferd sammenlignet med dagens situasjon. Med de vilkår som settes vurderes de positive virkningene reindriften oppnår å være større enn de negative virkninger dette har på verneverdier, verneformål og andre brukerinteresser i nasjonalparken. Kunnskapsgrunnlaget om hvilken virkning dette vil ha på naturmangfoldet vurderes til å være godt nok. Førre-var-prinsippet kommer ikke til anvendelse. Vi vurderer det heller ikke til at virkningene av tiltaket sammen med andre påvirkningsfaktorer i nasjonalparken vil medføre for stor samlet belastning på økosystemet.

Etter samtale med jurist hos Statsforvalteren er ikke de privatrettslige forholdene noe som vernemyndigheten skal vurdere. Dette kan komme som en saksopplysning i vedtaket. Den nye plasseringen vil også medføre ny behandling i landbruksdepartementet. Her vil det på ny åpnes opp for høring, slik at berørte parter har muligheter for å bli hørt i saken.

Konklusjon

Behovet for gjerdet er godt begrunnet. Med de vilkår som settes vurderes de positive virkningene reindriften oppnår å være større enn de negative virkninger dette har på verneverdier og verneformål.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

Verneforskrift for Junkerdal nasjonalpark

Forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark

Miljødirektoratets veileder M106-2014: Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter



Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	48/2022	20.09.2022

Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark - Søknad om oppsetting av gjeterhytte ved Nordre Bjøllåvatnet - Per Thomas Kuhmunen

Forslag til vedtak

Midtre Nordland nasjonalparkstyre videresender søknaden fra Per Thomas Kuhmunen, om oppsetting av gjeterhytte ved Nordre Bjøllåvatnet i Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, til Statsforvalteren i Nordlands reindriftsseksjon for videre oppfølging av søknaden.

Bakgrunn

Per Thomas Kuhmunen har i brev datert 19. juni 2022 søkt om tillatelse til oppføring av gjeterhytte ved Nord-Bjøllåvatten i Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark.

Siidaandelen ser at behovet for husvære i området øker mer og mer ettersom reindriften nå er mer intensiv enn for 10-20 år siden. Tapsforebyggende tiltak, lange vintre og vårer med påfølgende tilleggsforing, gjør at sesongene til fjells er lengre enn før.

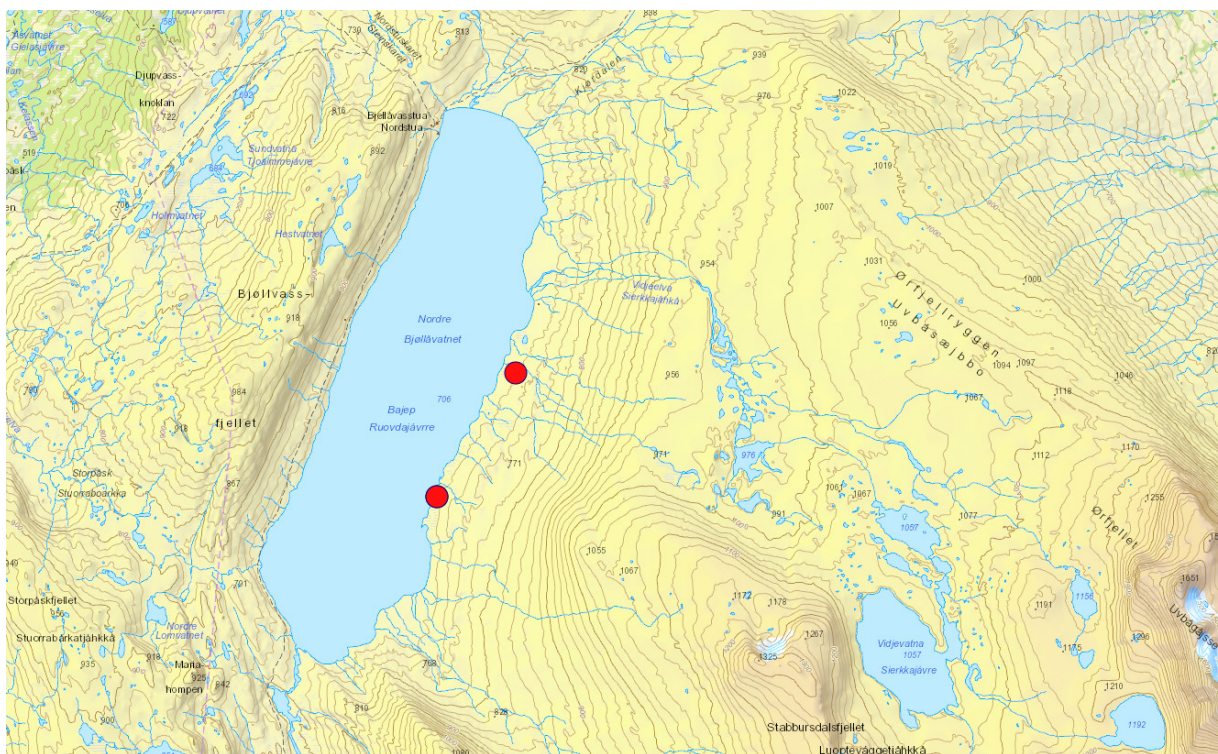
Området det søkes tillatelse til å bygge hytte i, er et område hvor snøen ligger veldig lenge og siidaen har mulighet til å føre tilsyn med scooter i lengre perioder på våren. Gjeterhytten vil plasseres nært til kalvingsområdet og områdene nordover. Distriktets felles gjeterhytte ved Stalloroggi ligger nede i skogkanten, og det kan være krevende å komme seg dit da det blir tidlig bart i dette området. Det krever også barmarkskjøretøy for å komme seg ned til hytta, tidligere på våren/forsommeren. Det er også en utfordring at elvene og vannet «går opp» (blir isfritt) tidligere i dette området, enn ved Nordre Bjøllåvatnet. Enkelte år blir det gjennomført tilleggsforing

ved Steinfjellet, noe som trolig vil fortsette fremover siden det er lett å frakte reinfôr frem til tenkt hytteplassering og videre derfra.

Ønsket plassering er strategisk plassert i forbindelse med samling både sommer, høst og senhøst på første scooterføre. De følger gjerne kanten fra Steindalstind over mot Jalggisoaivi. Når de flytter østover kan det være strategisk å sette rein på østsiden av Nordre Bjøllåvatnet før man får flytter de videre mot Saltfjellet. Det er langt å kjøre til Stalloroggi når de er i dette området på barmark og tidlig snø. HMS og økte drivstoffpriser er et viktig aspekt i den sammenheng. Det er perioder med mye dårlig vær med mye vind, dårlig lys og korte dager. Jo kortere strekninger man behøver for å nå hytter, og jo mindre man trenger å krysse elver og vann, reduserer man fare for ulykker. Det reduserer også drivstoffutgifter som har skutt i været det siste året.

Per Thomas skriver også at det vil være lettere å ta med den yngre generasjon, og at den kan være med lengre utover våren, da man ikke behøver å krysse dårlige iser og store bekker/elver for å komme seg mellom hytta og kalvingsområdet.

Hytta som ønskes oppføres skal bygges i tradisjonell byggestil på ca. 46 m², med en liten hems over soverom. Platekledde utvendige vegger og tak, med balkong mot vest (mot vatnet) og mindre trappeavsats foran inngangsdør i sør. Det søkes også om uthus med utedo, og plass til ved, drivstoff og diverse utstyr på 6 m². Balkongen skal være 12,6 m².



Figur 1 Kart med omtrentlig plassering. Alternativ 1 er lengst nord.

Sekretariatet opplyste på telefon 31. mai (før søknaden ble mottatt), at en henvendelse om en gjeterhytte bør sendes til Statsforvalteren i Nordland.

Ved to anledninger har sekretariatet kontaktet Statsforvalteren for å høre om de har mottatt henvendelsen. Til slutt innkalte vi til møte 9. september for å diskutere saken med reindriftsseksjonen og Statskog som grunneier.

Grunnlaget for avgjørelsen

Saltfjellet-Svartisen ble først vernet 8. september 1989, og revidert 16. oktober 2020. Midtre Nordland nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet for nasjonalparken.

Formålet med forskriften er å bevare et stort og sammenhengende naturområde med særegne og representative økosystemer og landskap, og som er uten tyngre naturinngrep.

Formålet er videre å ta vare på:

- a. et tilnærmet intakt høyfjellsøkosystem med det naturlige naturmangfoldet, herunder arter, bestander, naturtyper, landskap og geologi
- b. variasjonsbredden av naturtyper og landskap med nord-sørgrensen for en rekke arter
- c. et viktig økologisk funksjonsområde for fjellrev
- d. et variert og storslått landskap
- e. et av Norges største isbreområder, Svartisen, med avsmeltningsområder og glasiale løsmasseavsetninger
- f. deler av kjerneområdet for norske grotte- og karstforekomster med, med Pikhågan, Jordtullasystemet, Marmorslottet og Jarbrudalen med Russåga, Norges største uregulerte underjordiske elv
- g. de viktige våtmarksområdene Krukkimyrene og Riebbievaggi
- h. et referanseområde for å følge utviklingen i naturen.

I tillegg skal forskriften sammen med forskriftene om Gåsvatnan, Saltfjellet og Nattmoråga landskapsvernområder og Blakkådalen, Dypen, Fisktjønnå og Semska-Stødi naturreservater bidra til å bevare et sammenhengende naturområde som også inneholder mange samiske og andre kulturminner.

Forskriften skal gi allmennheten anledning til å oppleve naturen uforstyrret gjennom naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget.

Det er forbudt å iverksette virksomhet og tiltak som kan endre naturmiljøet. Forbudet omfatter oppføring av varige eller midlertidige bygninger, anlegg og innretninger; blant annet gjeterhytter i reindriften. Nasjonalparkstyret kan gi tillatelse til oppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er nødvendig for utøvelse av reindrift eller landbruksdrift.

Vurdering

Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark ligger i et område som har blitt benyttet til reindrift i mange generasjoner over flere hundre år. Nasjonalparkstyret har understreket at reindrifta er en viktig næring, og at de har ønsket å bidra til at næringa kan overleve i disse fjellområdene. Nasjonalparkstyret har i tidligere saker gitt tillatelse til gjeterhytte ved Hessihompvatnet, og en positiv innstilling til gjeterhytter ved Jalggisoajvve.

Gjeterhytte ved Nordre Bjøllåvatnet er ikke forankret i distriktsplan, og det foreligger få reindrifsfaglige vurderinger utenom Per Thomas Kuhmunen sine opplysninger i søknaden. Det er også uenigheter internt i distriktet om oppføring av gjeterhytte i dette området.

Den 9. september hadde sekretariatet, reindriftsseksjonen hos Statsforvalteren i Nordland og Statskog SF et møte om hvordan vi håndterer søknader til ulike reindriftstiltak. Rett til å utøve reindrift gir rett til i utmark å disponere grunn til nødvendige hytter og gammer for folk. Utgangspunktet her er med andre ord at det finnes en rett gjennom reindriftsloven, men at det bygger på et nødvendighetsprinsipp. Tidligere sto reinbeitedistriktene som søker, og tiltaket var forankret i distriktsplan eller distriktsmøter, men de senere år har praksisen vært at siidaandelene står som søker. Reindriftsseksjonen ser en tendens til at reinbeitedistriktene i Midtre Nordland bruker nasjonalparkstyret som førstelinjetjeneste. Det er ønskelig at søknader om tiltak som skal forankres i reindriftsloven (eks. gjeterhytter og gjerder) sendes til Statsforvalteren i Nordland slik at de kan gjøre en reindriftsfaglig vurdering. En slik gjennomgang inkluderer samtaler med øvrige medlemmer i reinbeitedistriktet og saken sendes på høring til grunneier(e) og kommune(r). Retten til reindriftsutøveren ligger fremdeles til grunn. En høring vil først og fremst se på lokalisering og samsvar med andre planverk. Dersom reindriftsseksjonen finner det reindriftsfaglig nødvendig, og kommuner og grunneiere har godkjent plassering. Vil de i neste omgang sørge for at nødvendige tillatelser blir innhentet (blant annet fra nasjonalparkstyret). Sekretariatet mener at denne fremgangsmåten vil sikre en bedre prosess, og støtter seg til Statsforvalterens reindriftsseksjon sine vurderinger.

Basert på dette møtet mener sekretariatet at denne søknaden ikke bør realitetsbehandles på kommende styremøte, men videresendes til reindriftsforvaltninga for videre oppfølging av saken jfr. naturmangfoldlovens § 8. Det kan tenkes at søknaden kommer tilbake til nasjonalparkstyret, etter at reindriftsforvaltninga har gjort de reindriftsfaglige vurderingene.

Dersom styret likevel ønsker å gi avslag eller en tillatelse på møtet 20. september bør dette begrunnes. Sekretariatet mener at det på dette tidspunktet i prosessen, er vanskelig å imøtekomme søknaden.

Omsøkt plassering av hytte er rett i nærheten av et gammelt fjellrevhi. Det er ikke et aktivt hi per i dag, men kan være en aktuell lokalitet for fjellrev i fremtiden. Omsøkt plassering er også i et område hvor det er særs lite menneskelig aktivitet, og man åpner opp for en ny bruk av et fjellområde hvor dyreliv (også rein) kan finne ro uten forstyrrelser. Det er ikke enighet i reinbeitedistriktet om oppføring av gjeterhytte i dette området, og det er hverken behandlet i distriktsstyret eller i distriktsplan. Dette er heller ikke et formelt krav, men likevel en utsjekk Statsforvalteren gjør i sin behandling etter reindriftsloven.

Sekretariatet mener at området er sårbart med tanke på ny aktivitet. Man må medregne at i slike tilfeller er det ikke bare snakk om ei hytte, men økt tilstedeværelse av mennesker og økt motorisert ferdsel både på snø og barmark. Dette vil påvirke bruken av området i stor grad. Det forventes stor slitasje, noe vi har sett rundt den nye gjeterhytta ved Hessihompvatnet. Det er ikke gitt tillatelser til barmarkskjøring til og fra denne hytta, men ser likevel dype kjørespor. Generelt er det vanskelig å få barmarkskjøring i Saltfjellet inn i ordnede former, noe som bør gjøre styret mer varsom med tanke på hvilke områder det gis tillatelse til reindriftsanlegg.

Det er ei privat hytte ved Særga (elv), 900 meter nord for alternativ 1. På vestsiden av Nordre Bjøllåvatnet er det stort menneskelig aktivitet med DNT-sti til og fra Bjøllåvasstua. Saltdal jeger- og fiskeforening har også et naust i nordøst-enden av vatnet, og her er det anrettet to liggeplasser. En gjeterhytte ved Bjøllåvatnets østside vil ikke i liten grad komme i konflikt med allmennhetens anledning til å oppleve naturen uforstyrret gjennom enkelt og naturvennlig friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. I og med at friluftsliv og reindrift vil være på hver sin side av vannet, med unntak av ei privat hytte ved Særga.

Det finnes med andre ord åpne hytter i området, som også reindriftsutøvere har anledning til å benytte seg av. Vi har stor forståelse for at dette ikke er en god permanent løsning dersom reindriften skal ha økt tilstedeværelse her fremover, men det ivaretar sikkerheten for reindriftsutøvere.

Den omsøkte hytta er ei gjeterhytte på 46 m² i tillegg kommer 12,6 m² til balkong og 6 m² uthus. Nedbebygd areal blir til sammen 64 m². Dette vil i så fall være en stor hytte i snaufjellet, og vil være ruvende i landskapsbildet. For at den ikke skal bli ruvende må den senkes i terrenget, og da vil den trolig bli nedsnødd store deler av vinterhalvåret. En hytte i dette området vil derfor ha negativ påvirkning på landskapsbildet. Dette vil igjen føre til en forringelse av verneformålet «å bevare et stort og sammenhengende naturområde med særegne og representative økosystemer og landskap».

Det er med andre ord mange forhold som peker i retning av et avslag, men styrets positive holdning til reindrift i området, og presedens fra liknende saker tilsier at det likevel kan vurderes å gi en tillatelse. Sekretariatet mener at det da må gjennomføres en grundigere reindriftsfaglig vurdering, som kan veies opp mot alle de negative påvirkningene ei gjeterhytte vil ha, før det tas opp som ny sak i nasjonalparkstyret.

Konklusjon

Etter en gjennomgang av rutinene ved behandling av saker som omhandler reindriften rettigheter, mener sekretariatet at saken bør videresendes til Statsforvalteren i Nordland for videre oppfølging.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

Verneforskrift for Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark

Miljødirektoratets veileder M106-2014 – Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter
Reindriftsloven



Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	49/2022	20.09.2022

Junkerdal nasjonalpark - Søknad om bygging av båtoppsett ved Rosna - Sulitjelma jeger- og fiskeforening

Forslag til vedtak

Sulitjelma jeger- og fiskeforening gis tillatelse til å etablere tre (3) enkle båtoppsett på sørøst-enden av Rosna. Det gis unntak fra bestemmelsene som regulerer dette i gjeldende forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark etter nærmere begrunnelse. Tillatelsen gis med hjemmel i verneforskriftens § 3 pkt. 1.3 bokstav a) på følgende vilkår:

- Båtoppsettet skal være av enkel karakter, som spesifisert av plantegningene, uten tak eller utforming som gjør dem til blikkfang i landskapet eller skjemmende i terrenget.
- Båtoppsettet skal kun brukes av Sulitjelma jeger- og fiskeforening sine utleiebåter
- Tillatelsen gjelder tre (3) båtoppsett i avtalt område.
- Tillatelsen for etablering og bygging av båtoppsettene gjelder frem til 01.09.2025. Dersom arbeidet ikke er påbegynt innen denne datoen, bortfaller tillatelsen.

Det opplyses om at tiltaket også må ha grunneiers tillatelse.

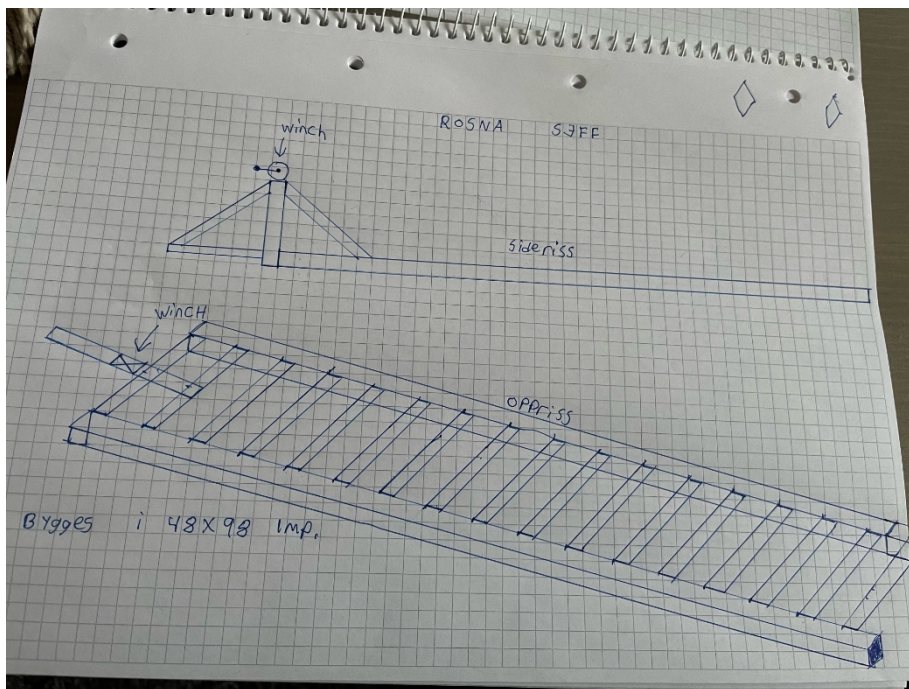
Bakgrunn

Sulitjelma jeger- og fiskeforening (SJFF) v. Mats Jøran Jensen har i e-post datert 04. juli 2022 søkt om tillatelse til å etablere tre enkle båtoppsett ved Rosna. Dette for å unngå unødvendig slitasje på deres utleiebåter slik at båtene varer lenger og behovet for innførsel av nye båter reduseres.

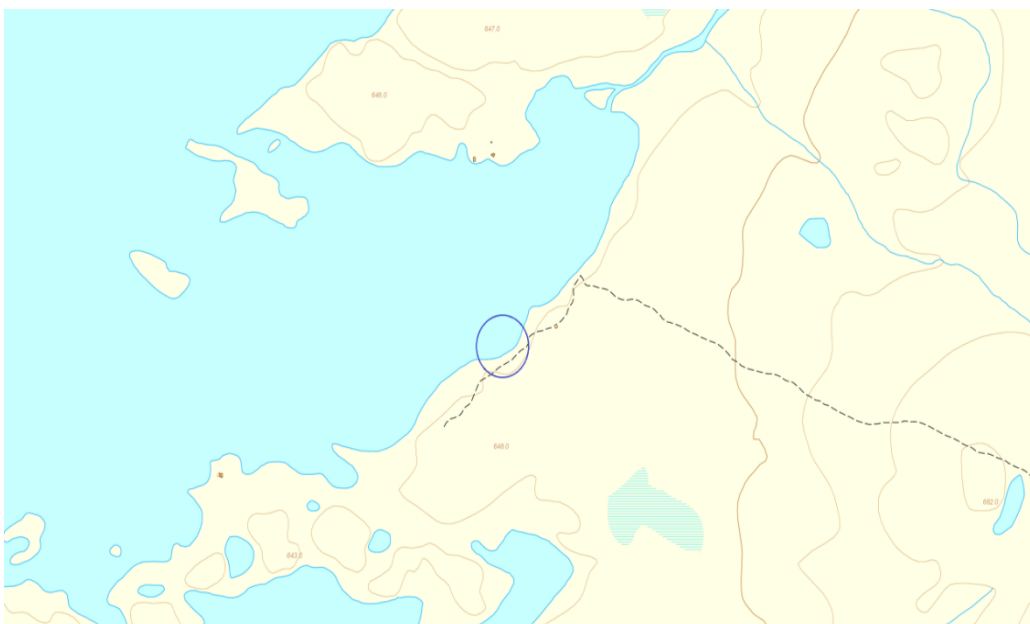
Søker har i 2018 søkt om tillatelse til å etablere båtoppsett, men fikk da søknaden utsatt i påvente av ny besøksstrategi og forvaltningsplan. SJFF har hatt kontakt med sekretariatet våren/sommeren 2022 med ønske om å bygge båtoppsettene før

påfølgende vinter. Det ble vurdert at SJFF har rett til å få realitetsbehandlet søknaden selv om det ikke foreligger ny forvaltningsplan for nasjonalparken. Besøksstrategien for Junkerdal nasjonalpark er imidlertid helt i sluttfasen. Her fremheves utleietilbudet av båter på Rosna som noe svært positivt, som også vernemyndigheten må være med å legge til rette for. Besøksstrategien vil bli en integrert del av kommende forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark.

I e-poster datert 04. juli 2022 og 30. august 2022 sendte søker plantegninger og tenkt plassering av båtoppsettet på Rosna.



Figur 1: Plantegning omsøkt båtoppsett



Figur 2: Kart over sørøstenden av Rosna. Blå ring markerer omsøkt plassering av båtoppsettene.

Grunnlaget for avgjørelsen

Midtre Nordland nasjonalparkstyre forvalter Junkerdal nasjonalpark, og skal behandle søknader om inngrep i landskapet i verneområdet. Nasjonalparkstyret er også ansvarlig for utarbeiding og revidering av forvaltningsplaner, inkludert besøksstrategier.

Formålet med vernet er å:

- bevare et stort tilnærmet urørt naturområde som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander, geologiske forekomster og kulturminner. Spesielt viktig er det unike plantelivet.
- stimulere til opplevelse av natur og landskap med få eller ingen inngrep gjennomutøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv.
- ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift

I utgangspunktet er landskapet i Junkerdal nasjonalpark vernet mot tekniske inngrep av enhver art (verneforskriften §3 pkt. 1.1), men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bygging av bruer, tilrettelegging av båtoppsett og legging av klopper som er i tråd med forvaltningsplan (verneforskriften § 3 pkt. 1.3.a).

Søknaden skal også vurderes etter prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8 til 12 jf. naturmangfoldlovens § 7.

Nåværende forvaltningsplan presiserer at det ikke er tillatt med bygging av båtoppsett på Rosna. Forvaltningsplanen er imidlertid utdatert og under revisjon, og etter sekretariatets syn finnes det gode grunner for å se bort fra disse bestemmelsene. Dette er nærmere begrunnet i vurderingen.

Vurdering

Vurdering av inngrepsbestemmelsene og vernesoner

Tekniske inngrep av enhver art er i utgangspunktet forbudt i Junkerdal nasjonalpark da dette kan stride mot formålet med vernet, nemlig å bevare Junkerdals tilnærmete inngrepsfrie natur, slik at det stimuleres til opplevelse av urørt natur gjennom blant annet utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv.

Under opprettelsen av vernet ble det gjort tilpasninger i forskriften for at det kunne etableres båtoppsett i mye brukte vann i nasjonalparken etter nærmere bestemmelser i forvaltningsplanen. Verneforskriften gir de juridiske bestemmelsene for et verneområde og setter restriksjonsnivået. En forvaltningsplan gir utfyllende retningslinjer om dispensasjonspraksis, forvaltning, tilrettelegging og skjøtsel og bidrar til å beskrive lovverkets praktiske betydning. Gjeldene forvaltningsplanen for Junkerdal nasjonalpark har delt nasjonalparken opp i tre forskjellige forvaltningssoner; tilretteleggingssone, brukssone og vernesone. Disse har ulike målsettinger med hensyn til forholdet mellom vern og bruk. Soneinndelingen innebærer en strengere dispensasjonspraksis i den strengeste sonekategorien. Rosna ligger innenfor vernesonen hvor verneforskriften skal praktiseres strengt på grunn av enestående verneverdier. I forvaltningsplanens kap. 4.3.4 «Bygninger og anlegg» og kap. 4.3.2 «Jakt, fiske og friluftsliv» presiseres det i retningslinjene for forvaltningen at det ikke skal gis tillatelse til etablering av

båtoppsett innenfor vernesonen som Rosna ligger innenfor. Forvaltningsplanen definerer båtoppsett som stativ hvor båter kan settes opp for kortere/lengre tid.

Gjeldene forvaltningsplanen er under revisjon og skal til høring i løpet av høsten. Her legges det opp til å gå bort i fra soneinndelingen. Etter sekretariatets mening har ikke dette fungert i praksis og har til dels vært både konfliktskapende og kompliserende. Det er virkningen et tiltak har på verneverdiene som skal være tungtveiende i dispensasjonspraksisen og ikke om tiltaket befinner seg innenfor visse grenser. Dispensasjonssaker må vurderes etter et oppdatert kunnskapsgrunnlag i hver enkelt sak og derfor finner vi inndelingen i ulike forvaltningssoner unødvendig. Videre vil det bli foreslått i revidert forvaltningsplan at både private og tilbydere av utleiebåter må søke forvaltningsmyndighetene om tillatelse til å tilrettelegge båtoppsett. Besøksstrategien for Junkerdal nasjonalpark er helt i slutfasen og her fremheves utleietilbudet av båter på Rosna som noe svært positivt, som også vernemyndigheten må være med å legge til rette for. Besøksstrategien vil bli en integrert del av kommende forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark. Vi mener derfor det er grunnlag for å bort fra gjeldende bestemmelser i gjeldene forvaltningsplan.

Etablering av et båtoppsett vil være et teknisk inngrep i landskapet, noe som i utgangspunktet strider mot verneformålet om opplevelse av natur og landskap med få eller ingen inngrep. Sekretariatet vurderer at så lenge båtoppsettene er av enkel karakter uten tak eller utforming som gjør dem til blikkfang i landskapet eller skjemmende i terrenget, så vil landskapsbildet ikke bli nevneverdig påvirket. Videre opplever sekretariatet at det hovedsakelig er ved Rosna og Fuglvatnet at uryddige forhold med tanke på båter er et problem og at landskapsbildet rundt vannene har vært preget av ødelagte og eierløse båter. De siste årene har Statskog i delvis samarbeid med forvaltningsmyndigheten forsøkt å skaffe en oversikt over båter på Rosna, ved å innføre en oblatordning, slik at det på sikt skal avdekkes eierløse og/eller ødelagte båter slik at disse kan transporteres ut og ikke foreligger som søppel i nasjonalparken.

SJFF tilbyr allerede båtutleie på Rosna, noe som er positivt da det legger til rette for at folk kan utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv i nasjonalparken, noe som samsvarer verneformålet. For tilbydere av båtutleie vil et båtoppsett bidra til mindre slitasje på båter, slik at båtene varer lenger og behovet for innførsel av nye båter reduseres. Ved å opprettholde et godt utleietilbud av båter kan en samtidig begrense privatpersoners ønske om å transportere opp egen båt til vannet. Dette vil føre til lavere slitasje på området, samt redusere «søppelbåter» som preger landskapet. Det anses med andre ord svært positivt for vernet å kunne ha et utleietilbud av båter ved vannet og det er derfor også her etablering av båtoppsett vil ha størst hensikt. Sett bort i fra gjeldene forvaltningssoner innen nasjonalparken vil det være både være hensiktsmessig å etablere båtoppsett ved Rosna og finnes hjemmel i §3 pkt 1.3 bokstav a). Vi velger derfor å se bort ifra vernesonene i gjeldene forvaltningsplan når vi vurderer hvorvidt verneforskriften kan tillate tilrettelegging for båtoppsett.

Generelle vurderinger

Sekretariatet vurderer at kunnskapsgrunnlaget er godt nok til å gi tillatelse til omsøkt tilrettelegging av båtoppsett. Med de vilkår som er satt vil etablering av båtoppsett i liten grad medføre slitasje på vegetasjon eller forstyrrelser av dyrelivet. Da det vil bli mindre behov for vedlikehold av eksisterende båter, vil dette også føre til mindre

behov for transport av nye båter og minske behovet for privateide båter ved vannet. Utleie av båter legger også til rette for friluftsliv i området, og båtoppsett vil støtte opp under dette tilbudet. Vilkårene er satt både med bakgrunn i føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 og etter bestemmelser i forvaltningsplanen. Vi vurderer det heller ikke til at etableringen av båtoppsettene vil medføre for stor samlet belastning på økosystemet jf. naturmangfoldloven § 10.

Naturmangfoldloven § 11 er ikke aktuelle i denne saken.

Konklusjon

Sulitjelma jeger- og fiskerforbund gis tillatelse til etablering av tre (3) enkle båtoppsett for sine utleiebåter sørøst ved Rosna og gis samtidig unntak fra vernesonebestemmelsen av gjeldende forvaltningsplan.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

- Verneforskrift for Junkerdal nasjonalpark
- Naturmangfoldloven
- Forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark



Arkivsaksnr: 2019/642-0

Saksbehandler: Emma Andrea Sørensen

Dato: 09.09.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	50/2022	20.09.2022

Junkerdal nasjonalpark - søknad om nye vinduer hytte Salbergvatnet - Ronny Ingvaldsen

Forslag til vedtak

Ronny Ingvaldsen gis tillatelse til å bytte ut eksisterende vindu med nye og større vindu, samt sette inn ett nytt vindu, i sin hytte ved Salbergvatnet gnr. 69 – bnr. 1.

Dispensasjonen gis med hjemmel i verneforskriften §3 punkt 1.3 g.

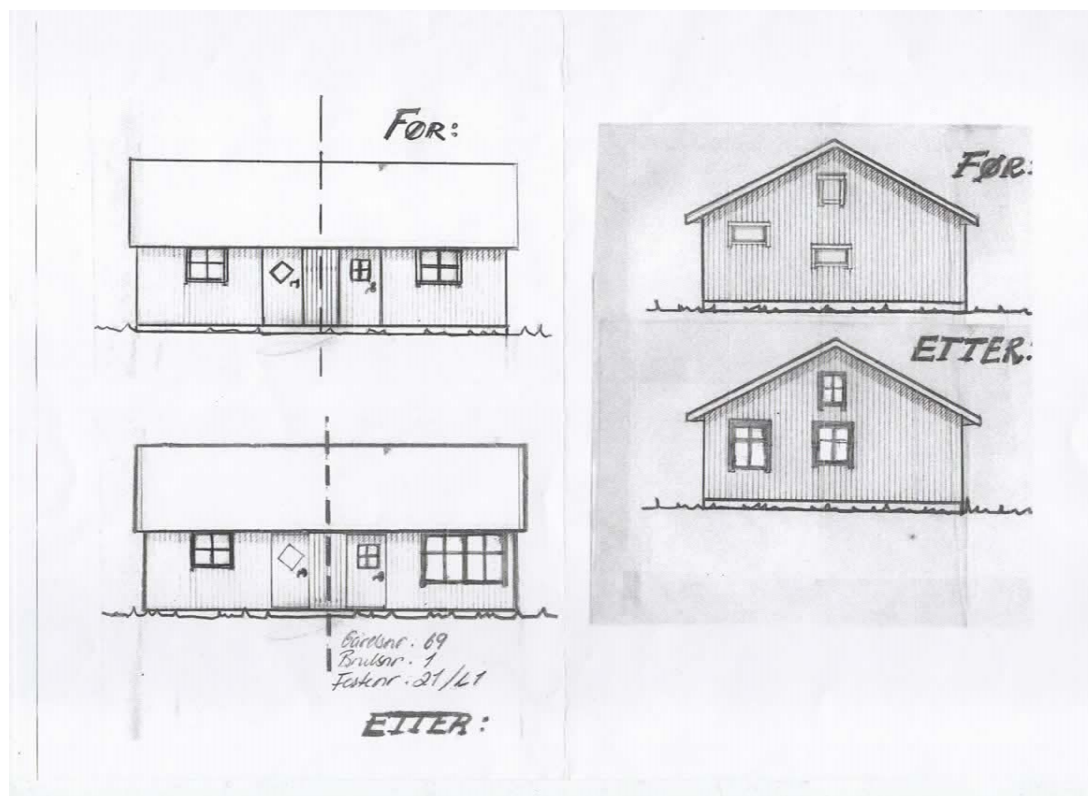
Vilkår for dispensasjonen:

- Dispensasjon gjelder kun til:
 - o Erstatte det ett vindu i vestveggen, med to vinduer
 - o Erstatte tre vinduer i røstveggen i sør med tre nye vinduer.
- De gamle vinduene skal fraktes ut av nasjonalparken.
- Bilder av fasadene skal oversendes forvaltningsmyndigheten etter endt fasadeendring.

Bakgrunn

Ronny Ingvaldsen søker den 07.06.2022 om å bytte ut eksisterende vindu med nye og større vindu, samt sette inn ett nytt vindu, i sin hytte ved Salbergvatnet gnr. 69 – bnr. 1. Totalt 5 nye vindu skal settes inn, disse blir plassert i stue/kjøkken og loft. Boligen er vertikal delt med felles tomt. Nabovarsel er utsendt og eier har innhentet godkjenning fra kommunen.

Hytteeier hadde allerede dispensasjon for bruk av snøskuter for frakt av utstyr og varer til denne hytten, og vinduene ble fraktet inn vinter.



Figur 1. Skisse av hytten før og etter utskiftning av vinduer.

Grunnlaget for avgjørelsen

Junkerdal nasjonalpark ble opprettet ved Kronprinsreg.res. av 9. januar 2004. Nasjonalparken forvaltes av Midtre Nordland nasjonalparkstyre.

Formålet med Junkerdal nasjonalpark er:

- å bevare et stort og tilnærmet urørt naturområde som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander, geologiske forekomster og kulturminner. Spesielt viktig er det unike plantelivet.
- å stimulere til opplevelse av natur og landskap med få eller ingen inngrep gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Landskapet er vernet mot tekniske inngrep av enhver art, jf. punkt §3 punkt 1.1 i verneforskriften. Derimot åpner §3 punkt 1.3 g. opp for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til «ombygging og utvidelser av bygninger og anlegg» i nasjonalparken.

Forvaltningsplanen for Junkerdal nasjonalpark er under revidering, og punktene under 4.3.4 «Bygninger og anlegg» ligger an til å bli endret betydelig. I gjeldende forvaltningsplan vil det omsøkte tiltaket defineres som en «ombygging». Ombygging er i forvaltningsplanen definert som «endringer som medfører fasade- eller

bruksendring.». Forvaltningsplanen vektlegger blant annet bygningens plassering, vindu og fargebruk, samt estetikken til bygningen.

Søknaden skal også vurderes etter prinsippene i §§ 8-12 i Naturmangfoldloven (NML).

Vurdering

En ombygging av hytten vil kunne påvirke «et stort og tilnærmet urørt naturområde» og opplevelsen av «natur og landskap med få eller ingen inngrep» i Junkerdal nasjonalpark. Hytten ligger omtrent 700 meter fra en tursti, i et område av nasjonalparken uten andre inngrep eller hytter. I hvor stor grad større og nye vinduer på en allerede eksisterende hytte vil endre folks oppfatning av estetikken i området og dens grad av «urørt» er vanskelig å si, da dette vil være subjektive vurderinger knyttet til hver enkelt besøkende. Hytten slik den står i dag påvirker også «urørthetspreget». En så liten ombygging som omsøkt vil neppe være merkbart for turgåere i området. Fremdeles er det ganske beskjedne vindusflater på hytta, og vil fremdeles ha en tradisjonell stil med relativt små glassflater. Da dette er en vertikaldelt hytte kan det tenkes at den andre halvdelen også vil bytte vinduer. Sammen vil ikke de økte glassflatene gi noen nevneverdig endring i landskapsbildet.

Større og flere vinduer vil øke sjansen for kollisjoner av fugl i vinduene. Det er ikke registrert noen sårbare arter eller verneverdier i direkte tilknytning til hytten. Vi vurderer at det er svært lite sannsynlig at utbygging av vinduer i seg selv vil påvirke verneverdier eller sårbare arter i noen grad.

Området rundt hytten er i bruk av reindriften i nasjonalparken som sommer-, høst-, og høst vinterbeite. Fasadeendring vurderes til å ha svært liten eller ingen betydning for reindriften.

Vurderingen av presedensvirkninger i denne saken knytter seg til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden. Vi vurderer det som sannsynlig at lignende saker fra de andre hyttene kan fremmes i fremtiden. Konsekvensene for verneområdet om lignende saker får tillatelse er avhengig av omfanget av tiltaket. I Junkerdal nasjonalpark er formålet å «bevare et stort og tilnærmet urørt naturområde» og «stimulere til opplevelse av natur og landskap med få eller ingen inngrep». At disse hyttene ombygges innenfor de begrensede rammene som settes i ny forvaltningsplan trenger ikke å være nevneverdig negativt for verneformålet. Hyttene ligger stort sett langt fra kjente ferdselsårer i nasjonalparken, og for de aller fleste brukere av nasjonalparken vil en slik endring knapt være merkbar. Selv om det er vanskelig å si i hvilken grad verneformålet kan påvirkes, vurderer vi at presedensvirkningene av en tillatelse ikke vil føre til at verneformålet forringes merkbart over tid.

Vi vurderer at tiltaket ikke vil stride mot verneformålet eller påvirker verneverdiene nevneverdig. Vi vurderer at kunnskapsgrunnlaget for å kunne fatte en avgjørelse i denne saken er god. Vi vurderer at det foreligger liten risiko for at tiltaket kan føre til alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, slik at føre-var-prinsippet § 9 i naturmangfoldloven ikke kommer til anvendelse. Tiltaket sammen med annen aktivitet i området vurderes heller ikke til å føre til for stor samlet belastning på økosystemet.

Konklusjon

Ronny Ingvaldsen gis tillatelse til å bytte ut eksisterende vindu med nye og større vindu, samt sette inn ett nytt vindu, på sin hytte ved Salbergvatnet.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

Verneforskrift for Junkerdal nasjonalpark
Forvaltningsplan for Junkerdal nasjonalpark
Miljødirektoratets veileder M106-2014



Arkivsaksnr: 2012/1717-0

Saksbehandler: Inge Sollund Ingvaldsen

Dato: 13.09.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	51/2022	20.09.2022

Gåsvatnan landskapsvernområde - Søknad om transport med ATV langs kjørespor til Jarbrufjell - Terje Berg

Forslag til vedtak

Søknaden fra Terje Berg avlås. Ny bruk av gammel traktorvei / kjørespor til Jarbrufjell gård bør behandles i forbindelse med kommende forvaltningsplansprosess.

Bakgrunn

Terje Berg har i brev datert 19. juni 2022 søkt om tillatelse til å benytte ATV fra vernegrensa ved Tverrlia til Jarbrufjell langs eksisterende kjørevei i Gåsvatnan landskapsvernområde. Det er vedlagt en legeattest som bekrefter redusert fremkomstevne til fots. Å kjøre til Jarbrufjell vil halvere gåturen til hans hytte ved Kvitbergvatnet. Det søkes om tre turer i tidsrommet 1. juli – 30. september. Traseen som omsøkes er 3 km lang.



Kart: Blå punkter: Start og slutt innen verneområdet. Rød strek er kjøresporet. I dag er det parkering ved den gamle vernegrensen 200 meter lengre nord/øst for dagens vernegrense.

Grunnlaget for avgjørelsen

Gåsvatnan landskapsvernområde ble vernet 8. september 1989. Forskriften for landskapsvernområdet ble revidert 16. oktober 2020. Midtre Nordland nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet for Gåsvatnan. Kurante saker som omhandler ferdsel eller motorferdsel kan behandles av nasjonalparkforvalter på delegert myndighet. Sekretariatet vurderer at denne søknaden ikke er kurant nok til å ta på delegasjon fra styret.

Formålet med Gåsvatnan landskapsvernområde er å ta vare på et natur- og kulturlandskap av økologisk og opplevelsesmessig verdi, som Jarbudalen med Russåga, Norges største uregulerte underjordiske elv. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.

I tillegg skal forskriften sammen med forskriftene om Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, Saltfjellet og Nattmoråga landskapsvernområder og Blakkådalen, Dypen og Fisktjønna naturreservater bidra til å bevare et stort, sammenhengende naturområde som også inneholder mange samiske og andre kulturminner.

Forskriften skal gi allmennheten anledning til å oppleve naturen og landskapet gjennom naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget.

Motorferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy. Nasjonalparkstyret kan gi tillatelse til nødvendig transport til fjellgården Nordlund av Jarbrufjell og motorferdsel på snødekt mark for varig forflytningshemmede til egen hytte.

Vurdering

I Gåsvatnan landskapsvernområde ligger fjellgården Nordlund av Jarbrufjell. Frem til denne gården går det et kjørespor / traktorvei. Denne brukes i dag av eier av Jarbrufjell gård, og av sauene i forbindelse med tilsyn og sanking av sau. På bakgrunn av eksisterende bruk bestilte Midtre Nordland nasjonalparkstyre en uavhengig rapport om hvordan påvirkning dette kjøresporet har på naturverdier i Gåsvatnan landskapsvernområde (Miljøfaglig utredning Rapport MU2018-21).

Rapporten konkluderer med: «Dagens bruk er antagelig forening med den naturfaglige begrunnelsen i formålet (for landskapsvernområdet). Kjøresporet påvirker lokalt landskapsverdiene i området, men det faller utenfor vårt oppdrag å vurdere graden av påvirkning. Samlet vurderes nåværende skader på naturverdiene som å være små og de ser hittil ikke ut til å ha vært i konflikt med verneformålet. Vi har identifisert punkter langs traseen som det er mulig å sette inn enkle tiltak for å redusere nåværende belastning på miljøet, og ikke minst redusere for skadeomfanget som følge av fremtidig bruk».

I 2021 ble det lokalt satt i gang et initiativ om å se på muligheter for å ruste opp veien. «Vedlikehold av vei til Nordlund gård av Jarbrufjell i samsvar med tilstand på vernetidspunktet og retningslinjer fastsatt i forvaltningsplan», er tillatt og trenger ikke behandling i nasjonalparkstyret. Det er også åpnet for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til «moderat opprustning av veien til Nordlund gård av Jarbrufjell». Kjøresporet ligger på statsgrunn og eies av Statskog. Sekretariatet har presisert at bruk av veien og opprusting av denne bør forankres i en forvaltningsplan, og ikke basere seg på enkeltvedtak. Det er mange prinsipielle spørsmål som bør besvares, og etter det lokale initiativet om å ruste opp veien kom, har det også kommet mange henvendelser om bruk av denne, blant annet fra elgjaktlag, hytteeiere ved Kvitbergvatn og grunneiere på Russånes. Hvem skal eventuelt bruke Statskog sin vei?

Å ruste opp veien kan være positivt jfr. rapport fra Miljøfaglig utredning, men hvem skal bekoste en opprustning? Det vil være avhengig av hvem som skal bruke den i ettertid. Vi er kjent med at det lokale initiativet har tatt kontakt med hytteforeninga, med ei forventing om at hytteeierne skal kunne kjøre inn til Jarbrufjell. Er dette noe veieier og andre parter i område ønsker? Og er en slik økning i trafikken forenlig med formålet og hjemmelen «nødvendig transport til Nordlund gård av Jarbrufjell»? Søker opplyser om at en opprusting av vei uansett vil være positivt, da det lettere kan sykles inn i området. Her er også en trase hvor el-sykkel kan benyttes.

Det er veldig mange spørsmål som henger i lufta, som ikke kan besvares ut fra en enkeltsaksbehandling. Det krever medvirkning fra berørte parter, blant annet må grunneier ha en sterk stemme i dette arbeidet. Sekretariatet mener at det ikke bør åpnes for ny bruk av veien, før man har gjennomført en forvaltningsplanprosess hvor dette blir diskutert og forankret.

Søknaden avslås med hjemmel i verneforskriftens § 8 første avsnitt, og Naturmangfoldlovens § 8. Vi har for lite kunnskap om hvordan dette kan påvirke fremtidig bruk av veien, og om en økning i bruken vil være i tråd med formålet med vernet.

Saksopplysning

Søknader som omhandler barmarkskjøring i utmark må behandles av både kommuner og grunneiere.

Konklusjon

Sekretariatet mener at søknaden fra Terje Berg bør avlås. Ny bruk av gammel traktorvei / kjørespor til Jarbrufjell gård bør behandles i forbindelse med kommende forvaltningsplansprosess.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

Miljøfaglig utredning Rapport MU2018-21): [Påvirkning av kjørespor til Jarbrufjell gård på naturverdier i Gåsvatnan landskapsvernområde.](#)

[Verneforskrift for Gåsvatnan landskapsvernområde](#)

ST 52/2022 Eventuelt